

TÁNC TUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK

2020/1.

A Magyar Táncművészeti Egyetem folyóirata XII. évfolyam 1. szám

Faludi Ferenc

A tarcsai savanyú vízről...

Dob- és trombitaszó harsogjon egekben,
Feleljen az Eccho a szomszéd hegyekben,
Öregek és aprók gyűljenek számassan,
A nyers ifjak tánczat járjanak párassan.

Engem emlegetve vígan mulassanak.
S ha megérdemlettem, innepet tartsanak.
Mégfizetem százszor, akár bennem igyál,
Akár vizeimmel feredve mosódjál.

(1775, részlet)

Szerkesztőség:

Tóvay Nagy Péter főszerkesztő
Bolvári-Takács Gábor felelős kiadó
Lőrinc Katalin
Macher Szilárd
Major Rita

Arculatterv:
Tellingner András
Tördelés:
Szélpál-Bajtai Éva

A borítón Nicolas Vleughels:
Thália és Terpszikhoré (1719) című
festménye látható.

Táncstudományi Közlemények

A Magyar Táncművészeti
Egyetem lektorált, tudományos
folyóirata

A szerkesztőség címe:
MTE Vályi Rózsi Könyvtár, Levéltár
és Táncstudományi Kutatóközpont,
1145 Budapest, Columbus u. 87-89.
E épület.

Tel.: 273-3430, fax: 273-3433

e-mail: ttk@mte.eu

www.mte.eu

ISSN 2060-7148

Lapnyilvántartási szám:

CE/14319-3/2016.

Megjelenik évente kétszer, a
Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és
Innovációs Hivatal támogatásával
(NKFH K115676).

A folyóirat terjesztése ingyenes,
további példányok korlátozott
számban a szerkesztőségtől
kérhetők.

Forrásközlés

Tóvay Nagy Péter: Magyar Csupajáték – Újságkivágatok a Paulini Béla hagyatékban II.	4
Fuchs Livia: Tiszay Andor hagyatéka a PIM-Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívumában	31

Évforduló – Merényi Zsuzsa

Lőrinc Katalin: Az elmaradt megemlékezés	55
Kővágó Zsuzsa: Emlékmorzsák egy nagyszerű asszonyról, Merényi Zsuzsáról	57
Lőrinc Katalin: Kérdések és válaszok; visszaemlékezve Merényi Zsuzsára	61
Lőrinc Katalin: Merényi Zsuzsa feljegyzései	71
Lőrinc László: Messzeségből, egészen közelről	75
Tóvay Nagy Péter: Merényi Zsuzsa műveinek válogatott bibliográfiája	83

Évforduló – MTE 70

Tóvay Nagy Péter: Jubileumra készülve...Válogatás hét évtized fotóanyagából	87
---	----

Beszámoló

Beszámoló az MTA Táncstudományi Munkabizottsága 2019. évi működéséről	100
---	-----

Szerzőinknek	102
---------------------	-----

forrásközlés

Tóvay Nagy Péter

Magyar Csupajáték – Újságkivágatok Paulini Béla hagyatékában II.*

Kik a Csupajáték szerzői?¹

Május 18-án mutatkozik be Paulini Béla és csoportja a Művész Színházban, azzal a színes produkcióval, amelyet „Magyar Csupajáték”-nak nevez a szerzője. A táncos, zenés magyar képsorozat próbái már folynak. Paulini Béla magyar játéka kilenc különböző képet foglalnak össze, amelyek mindegyikét Paulini írta, de más-más zeneszerző zenésítette meg és kilenc magyar festő készítette hozzá a díszleteket.

Az első képet, a Bethlembé című misztériumot Farkas Ferenc látta el muzsikával, díszletét Molnár C. Pál tervezte. A Patkó Bandi magyar groteszk zeneszerzője Vincze Ottó, díszletezője Varga Mátyás. Az Áspiskigyó című legenda muzsikáját Lisznyay Szabó Sándor írta, díszletét Fáy Lóránt tervezte. Ezt a Csodafurulya című táncjáték követi a műsoron, Veress Sándor muzsikájával, Büky Béla díszleteivel, Mallász Gitta tervezte a Viadal című magyar groteszk díszleteit és Pongrácz Zoltán írt hozzá a muzsikát. Az Enyém a vőlegény című daljáték Kenessey Jenő zenéjével és Fülöp Zoltán díszletével kerül színre. A Rózsaszedő zenéjét Lányi Viktor írta, díszletét Pekáry István szerezte. A Haláltánc muzsikája Antos Kálmántól való, a Hócsalád című groteszk valcer zenéjét Ránki György szerezte, díszletét Szőnyi István tervezte.

A Bethlembé című kép főszereplői Szende Mária és Petheő Zoltán lesznek, a Patkó Bandi ugyancsak Szende, Petheő és Hoykó játsszák, az Áspiskigyót Bordy Bella és Lya Karina táncolja. A Haláltáncot pedig Milloss Aurél mutatja be.

* * *

A Csupajáték rendezőségének nehézségei támadtak Bordy Bella fellépése körül. A fiatal táncprimadonnát akarják ugyanis szerződtetni az egyik magyar kép főszerepére. Ehhez az Operaház engedélye szükséges. Márkus László, az Operaház igazgatója azonban az együttessel együtt Firenzebe utazott és csak a jövő héten tér haza. Addig Bordy Bella természetesen nem kaphatja meg az Operától a játszási engedélyt. A Csupajáték című képsorozatot pedig már a jövő hét végén be szeretné mutatni Paulini Béla és társulata. Annak az egy darabnak a próbáival, amelyben Bordy Bella szerepel, tehát várni kell. A többi próbák akadálytalanul folynak. A Művész Színház együtteséből Szende Mária, Szőke Ibolya, Hollán Adrién, Selmeczy Margit, Hoykó Ferenc és Petheő Zoltán lépnek fel a Csupajátékban.

* Kutatásomat a NKFIH K115676 számú pályázata támogatta.

¹ A megjelenés adatai: Esti Újság, 1938. május 8. [104. sz. 10. old.]

Paulini magyar játéka²

A Tolakodó fráter után május 18-án mutatja be a Művész Színház idei utolsó produkcióját, ez Paulini Béla táncos, zenés, magyar képsorozata lesz, amelynek címe: „Paulini magyar játéka. Csupa játék szövegben, táncban és képben.” Paulini magyar játéka kilenc különböző képet foglalnak össze, melyek mindegyikét más zeneszerző zenésítette meg és mind a kilenc más-más kiváló magyar festő díszleteivel kerül színre. A képek a következők: 1. Betlehembe... Misztérium, zene: Farkas Ferenc. Díszlet: Molnár C. Pál. Főszereplők: Szende Mária, Petheő Zoltán; 2. Patkó Bandi... Magyar groteszk. Zene: Vincze Ottó. Díszlet: Varga Mátyás. Főszereplők: Szende Mária, Hoykó, Petheő; 3. Áspiskígyó... Legenda. Zene: Lisznyai Szabó. Díszlet: Fáy Lóránd. Főszereplők: Bordy Bella, Lya Karina; 4. Csodafurulya... Táncjáték. Zene: Veress Sándor. Díszlet: Büky Béla; 5. Vízdal... Magyar groteszk. Zene: Pongrácz Zoltán. Díszlet: Mallász Gitta; 6. Enyim a vőlegény... Daljáték. Zene: Kenessey Jenő. Díszlet: Fülöp Zoltán; 7. Rőzszeszedő... Daljáték. Zene: Lányi Viktor. Díszlet: Pekáry István; 8. Haláltánc... Zene: Antos Kálmán. Főszereplő: Milloss Aurél; 9. Hócsalád... Dalos groteszk. Zene: Ránki György. Díszlet: Szőnyi István.

Cím nélkül³

A Magyar Csupajáték próbái teljes erővel folynak. Nemcsak a szó, zene, tánc, de a díszletek is nagyobb mértékben vesznek részt a játékban, mint az általában szokásos, azért csupajáték. A teljes műsor ez: Betlehembe... (magyar misztérium: Paulini, Farkas Ferenc, Molnár C. Pál.) Majd kis szünet után így következnek a játékok: Csodafurulya (táncjáték: Paulini, Veress Sándor, Büky Béla). Vízdal (táncos groteszk: Jászay Horváth Elemér, Pongrácz Zoltán, Mallász Gitta). Áspiskígyó (zenés legenda: Paulini, Lisznyai Szabó Gábor, Fáy Lóránd). Patkó Bandi (dalos groteszk: Paulini, Vincze Ottó, Vargha Mátyás). Enyim a vőlegény (táncjáték: Paulini, Kenessey Jenő, Fülöp Zoltán). A Rőzszeszedő (kis daljáték: Paulini, Lányi Viktor, Pekáry István). Tizenkettő... Haláltánc (Milloss Aurél, Antos Kálmán). A Hócsalád (Paulini, Ránki György, Szőnyi István). A jelmezeket Sz. Tüdös Klára és Szabó Gabriella tervezték és készítették. A zenés, táncos játéksorozat három képében szerepel Bordy Bella az Operaház táncművésznője is, aki a vallás és a közoktatásügyi minisztérium engedélye alapján vesz részt a játékban. A másik vendég táncművésznő Lya Karina.

Tizenkét évig írta Paulini Béla a Magyar csupajáték-ot, amelyhez nyolc zeneszerző komponált muzsikát⁴

Beszélgetés a zeneszerzővel a magyar Kék Madár próbáján

Nyolc muzsikus komponálta a zenét, nyolc festőművész készíti a díszleteket, az egészet pedig Paulini Béla írta. A címe: Magyar csupajáték és elképzelhető, hogy a kitűnő Paulini milyen lelkesedéssel vesz részt ennek az újszerű produkciónak a próbáin.

² A megjelenés adatai: 8 Órai Újság, 1938. május 10. [100. sz. 8. old.]

³ A megjelenés adatai: Újság, 1938. május 14. [108. sz. 11. old.]

⁴ A megjelenés adatai: Magyar Hírlap, 1938. május 7. [11. old.]

A próbateremben a dalokat tanulják a magánszereplők, a színpadon táncpróbák folynak. Paulini a próbateremben a falnak fordulva, behunyt szemmel áll. Egyszerre hirtelen megfordul és közbeszól:

- Kérem, anyó itt már nagyon meg van ijedve, az ének szaggatott, anyó kapkod a levegő után.
- Miért kell ehhez hátat fordítani?
- Hogy a civil ruha ne zavarja a képet. – Paulini Béla mint rendező mindenesetre egyéni utakat követ... Utóbb a következőket mondja:

– A Csupajátéknak annyi köze van a Gyöngyösbokrétához, hogy annak a fordítottja. A Gyöngyösbokréta a komolyság, meg erő. Ez raffinátság. Paulini Béla az író nem fogja megkísérelni elvenni az eredményeket a bokréták szervezőjétől. Igaz, hogy a bokrétás Paulini oldalba is rúgná... Az a közös a két ügyben, hogy őszintén tiszta magyar szándék, igen, a két végletben is. Valamint, hogy ezt a játékot is éppúgy meg fogja érteni minden nemzetsége a földnek, mint a Gyöngyösbokrétát. Holott itt szabályos és szükségszerű párbeszéddek is vannak. A bokrétás rendezés sem irtja a beszédet, csak épp válogat a képek közt, olyan képeket állít sorba, amikben kevés a beszéd, a sok szó nem terheli az idegent. Sőt, ezek a játékok még kicsit segítenek is megérteni a magyar prózát, a beszéd úgy van összekötve a játékkal, hogy minden érthető.

- Meddig készült a Csupajáték?

– Nem soká. Tizenkét évig. A Hány bemutatója óta foglalkoztat a kis játékok kérdése, ha egyszer a Hányban az osztrák-muszka határt úgy ábrázolhattuk, hogy a sorompó egyik oldalán már virágoznak a fák, míg a másikon csupa zúzvara minden, s épp csak az kell, hogy átnyújtsa a kezét a sorompón a muszka silbak [őrszem], már melengetheti is. És így tovább. Miért ne lehetne más-más hangulatú képekben a furcsa, talán kedves ötletek sorozatát adni. Néhány kép már évek óta heverész, a télen megírtam az utolsókat, kétségtelen, hogy a legutolsó lett szerintem a legjobb. Lehet, hogy még fejlődöm? Lehet! Elvégre a Csupajátékhoz minden illik.

A szerepek egy részét a Művész Színház fiatal tagjai játsszák, éneklük, táncolják. De ezenkívül még sok új, fiatal színész és színésznő is szerepel ebben az érdekes produkcióban, amellyel Paulini Béla igyekszik megteremteni a híres Kék Madárhoz hasonló magyar játékot: színes, kedves, hangulatos képek sorozatát, nyolc kép, nyolc muzsikusz zenéjével, nyolc tehetséges festőművész díszleteivel.

Paulini magyar játéka kilenc zeneszerzővel és kilenc díszlettervezővel⁵

Paulini Béla, az irodalmi világ népszerű Béla bácsija, aki a Gyöngyösbokrétának az ország határain túl is sikert és megbecsülést szerzett, ismét nagy fába vágta a fejszéjét. Kilenc képből álló zenés, táncos revüt írt, amelyet Magyar Játéknak nevezett el. Már próbálják is az újdonságot a Művész Színházban, a szerző rendezésében. Beszéltünk Paulinival, aki az újfajta magyar népies bemutatóról a következőket mondotta:

– A kilenc képből álló mutatvány hangulatos és humoros részekből áll. Külön rendezői érdekessége, hogy valamennyinek más-más kitűnő zeneszerző komponálta a muzsikáját és mindegyikhez más-más művész tervezett díszleteket.

– Hadd mondjam el sorjában, milyen képeket írtam és kik a munkatársaim. Az első képnek a címe Betlehembe... Misztérium. Zenéjét szerezte Farkas Ferenc, díszletét tervezte Molnár C. Pál.

Magyar groteszk a második szám, Patkó Bandi a címe. Zene: Vincze Ottó, díszlet: Varga Mátvás.

⁵ A megjelenés adatai: Magyarország, 1938. május 10.

Kékmadárszerű jelenetek következnek, egy kis legenda, amelynek címe Áspiskígyó
Zene: Lisznyay Szabó, díszlet: Fáy Lóránt. Azután a Csodafurulya, Veress Sándor muzsikájára, Bükky Béla díszletével.

– Szeretem a groteszk témákat a népies művészetben. A Vízdal című kis kép is ilyen zsánert képvisel. Pongrácz Zoltán írta a muzsikáját, Mallász Gitta tervezte a díszleteit. A következő kép zeneszerzője Kenessey Jenő, az Operaház karmestere, a díszlettervezője Fülöp Zoltán. Lányi Viktortól is kapunk muzsikát a Rőzszeszedő című daljátékhoz, amely Pekáry István díszleteivel kerül színre. A Haláltánc zenéjét Antos Kálmán, a Hócsalád című dalos groteszk képet pedig Ránki György szerezte, díszletét Szőnyi István tervezte.

– Ezúttal nem műkedvelő színészekkel lépek a közönség elé, hanem hivatásos művészekkel. A színház társulatát sok kitűnő táncossal egészítették ki. Fellép többek között Bordy Bella és Milloss Aurél is.

A Paulini Magyar Játékai bemutatóját május 18-ára tűzte ki a Művész Színház. Ez a produkció szerepel az Eucharisztikus Kongresszus alatt is műsoron.

Cím nélkül⁶

A Művész Színház május 18-ára tűzte ki Paulini Béla és társulata vendégszereplését. A táncos, zenés magyar képsorozat címe a következő lesz: Paulini magyar játéka, csupajáték szövegben, zenében, táncban és képben. A sorozat kilenc képét mind Paulini Béla írta. Egy betlehemes misztérium nyitja meg az előadást. Utána magyar groteszk következik Patkó Bandiról, a népmesék híres betyárjáról. A harmadik kép legenda, címe Áspiskígyó. A negyedik táncjáték a csodafurulyáról. Újabb groteszk, a Viadal után két daljáték következik, az Enyém a vőlegény és a Rőzszeszedő. Ezután Milloss Aurél Haláltáncára kerül sor, és végül a Hócsalád című dalos groteszk fejezi be a műsort. Paulini játékaikhoz kilenc zeneszerző írt muzsikát: Farkas Ferenc, Vincze Ottó, Lisznyay Szabó Sándor, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Kenessey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán, Ránki György. Egy híján kilenc festő tervezte a díszleteket: Molnár C. Pál, Varga Mátyás, Fáy Lóránd, Bükky Béla, Mallász Gitta, Fülöp Zoltán, Pekáry István és Szőnyi István. (A Haláltánc keretét Milloss Aurél tervezte). Az előadást Paulini Béla rendezzi, a zenekart Vincze Ottó, a Csalódások zeneszerzője vezényli.

KIS HIREK⁷

Kultuszminisztériumi engedéllyel játszik Bordy Bella a Művész Színházban. Az Operaház magántáncosnője még ezen a héten megkezdí a próbákat a Paulini-féle magyar revüből [sic].

⁶ A megjelenés adatai: Függetlenség, 1938. május 8.

⁷ A megjelenés adatai: Az Est, 1938. május 12. [106. sz. 6. old.]

Bordy Bella az Operaház engedélyével felléphet a Művész Színházban A népszerű balerina lesz a „Magyar Csupajáték” primadonnája⁸

A Művész Színházban délelőtt és délután próbálják a jövő héten bemutatásra kerülő magyar revüt, Paulini Béla Magyar Csupajáték című zenés, táncos képsorozatát. A szerdai próbán már részt vett Bordy Bella is, az Operaház balerinája, akinek Márkus László engedélyezte ezt a vendégszereplést, amelyhez a kultuszminisztérium hozzájárulása is kellett.

Beszéltünk a népszerű balerínával, aki a következőket mondta:

– Végre megkaptam Márkus László igazgató úr engedélyét, hogy felléphessenek a Művész Színházban. Délelőtt és délután folynak a próbák, a Magyar Csupajáték öt képében táncolok. Táncaimat Milloss Aurél tanítja be. Nagy szeretettel és lelkesedéssel készülök erre a szép művészi feladatra. A magyar táncoknak színes, illatos rózsafüzérért állítottuk össze, gyönyörű muzsikákkal.

A magyar revü egyes képeinek címei ezek: Betlehembe. Három képből álló játék, Krisztus születésének történetét viszi színpadra. – A Csodafurulya. Egy magyar pásztor kalandja tündérlányokkal. – Vízdal. Bordialok, persziflálva.⁹ – Áspiskígyó. Legenda dalban és táncban. – Patkós Bandi. Dalos groteszk a magyar biedermeier-időkből, főszereplője egy betyár. – Enyém a vőlegény. Menyasszonytánc, vidám bonyodalmakkal. – Rőzszeszedő. Kis daljáték a rőzszeszedő anyóról. – Éjfélkor. Éjféli haláltánc. – Hócsalád. Egy italos legény kalandjai.

Bordy Bella a „Csupajáték” primadonnája. Paulini Béla magyar képsorozata a Művész Színházban¹⁰

A Művész Színház május 21-én mutatja be Paulini Bélának, a kitűnő írónak, a Gyöngyösbokréta szerzőjének zenés, táncos magyar kép sorozatát: Paulini: Magyar csupajáték címmel.

Az érdekes magyar képsorozat zenéjét az új magyar zeneszerzői gárda legkiválóbb tagjai írták, díszleteit pedig a legkitűnőbb művészek tervezték. A szerzők: Paulini Béla, Farkas Ferenc, Molnár C. Pál, Veress Sándor, Büky Béla, Jászay-Horváth Elemér, Pongrácz Zoltán, Mallász Gitta, Lisznyai Szabó Gábor, Fáy Lóránt, Vincze Ottó, Varga Mátyás, Kenessey Jenő, Fülöp Zoltán, Lányi Viktor, Pekáry István, Milloss Aurél, Antos Kálmán, Ránki György és Szőnyi István. A ruhákat Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabi tervezték.

A főszerepet Bordy Bella, az Operaház kiváló művésznője játssza, mint vendég, fellép: Lya Karina és Milloss Aurél, aki a táncokat szerezte és betanította; a Művész Színház tagjai közül pedig Szende Mária, Székely Ibolya, Libertiny Éva, Hollán Adrienne, Selmeczi Margit, Hoykó, Petheő, Mészöly, Losonczy. A zenekart Vincze Ottó vezényli.

Magyar Csupajáték¹¹

A „Magyar Csupajáték” próbái a Művész Színházban teljes erővel folynak. Nemcsak a szó, zene, tánc, de a díszletek is nagyobb mértékben vesznek részt a játékban, mint az általában szokásos, azért csupajáték.

⁸ A megjelenés adatai: Magyar Hírlap, 1938. május 13.

⁹ kigúnyolva

¹⁰ A megjelenés adatai: Budapesti Hírlap, 1938. május 13. [107. sz. 9. old.]

¹¹ A megjelenés adatai: Nemzeti Újság, 1938. május 14. [108. sz. 13. old.]

A teljes műsort ez: Betlehembe... (Magyar misztérium: Paulini, Farkas Ferenc, Molnár C. Pál) Majd kis szünet után így következnek a képek: Csodafurulya, (Táncjáték: Paulini, Veress Sándor, Büky Béla) Vízdal. (Táncos groteszk: Jászay Horváth Elemér, Pongrácz Zoltán, Mallász Gitta.) Áspiskígyó. (Zenés legenda: Paulini, Lisznyai Szabó Gábor, Fáy Lóránt.) Patkó Bandi. (Dalos groteszk: Paulini, Kenessey Jenő, Fülöp Zoltán) A rözseszedő. (Kis daljáték: Paulini, Lányi Viktor, Pekáry István.) Tizenkettő... (Haláltánc: Milloss Aurél, Antos Kálmán, Milloss Aurél) A hócsalád. (Paulini, Ránki György, Szőnyi István) A jelmezeket Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabi tervezték és készítették.

A zenés, táncos játéksorozat három képében szerepel Bordy Bella, az Operaház táncművésznője is, aki a minisztérium külön engedélye alapján vesz részt a Paulini-féle rendezésben. A másik vendég táncművésznő Lya Karina.

A MAGYAR DAL, A MAGYAR TÁNC, A MAGYAR JÓKEDV játékossága elevenedik meg Paulini Béla »Csupajáték«-ában¹²

A Magyar Csupajáték iránt nemcsak a közönség körében, hanem a művésztsadalomban is nagy az érdeklődés. Magyar jellegű új színpadi törekvéseket reprezentált Paulini kilenc képet, amelyet a Gyöngyösbokréta megszervezője, együttesével együtt, a Művész Színházban mutat be május 19-én. Naponta két előadást tartanak, délután hatkor és este kilenc órákor. A kilenc jelenethez kilenc muzsikusi szerző kísérezőzenét, kilenc festő tervezett díszletet.

A Betlehembe című, háromképes játék Krisztus születésének történetét viszi színpadra, olyanformán, ahogy a magyar parasztok közt szokásos karácsony táján házról-házra járva eljátszani a biblikus történetet. Egy ilyen paraszti betlehemi játék felnagyítása ez a kis misztérium.

A Csodafurulya, egy magyar pásztor kalandja tündérleányokkal és tündérmenyecskékkel. A derűs táncjáték azzal végződik, hogy a pásztor boldogan szabadul meg a tündérvilágtól és tér vissza a pásztor emberhez illő egyedüllétbe.

A Vízdal, a bordalok persziflása.¹³ Ebben a táncos groteszkben a szamarak a szélmalom alatt, a kút körül víztől derülnek jókedvre.

Az Áspiskígyó legenda dalban és táncban arról, hogy az igaz szerelem az áspiskígyót is aranykígyóvá varázsolja.

A Patkó Bandi dalos groteszk a magyar biedermeier-időkből. Főszereplője a betyár, – akiről kiderül, hogy igazi gavallér – az uracs, a dáma, a betyár kedvese és a pandúr.

Magyar színes paraszt lakodalom az Enyém a vőlegény című dalos-táncos játék, amelyben magyar szokás szerint épp a menyasszonytáncot járják, amikor toborzó huszárok érkeznek, és a strázsamester elkapja a vőlegényt: – Enyém a vőlegény! Nagy ijedelem, de kiderül, hogy a strázsamester csak tréfált.

A Rözseszedő kis daljáték a rözseszedő anyóról és a látszólag morcos erdésről, aki azonban végül is maga segíti fel az anyóka vállára a rózsaköteget.

Éjfélkor címmel haláltánc mutatja be a test átszellemülésének szimbolikus képét.

A Hócsalád című kis groteszk fejezi be a műsort. Egy kicsit italos legény képzeletében a hócsalád megelevenedik és harmonikaszóra táncot jár.

¹² A megjelenés adatai: Esti Újság, 1938. május 13. [108. sz. 8. old.]

¹³ Persziflász: Valakinek, valaminek a kigúnyolása, neveltségessé tétele finom, szellemes módon.

A Magyar Csupajáték¹⁴

A Művész Színház május 19-e körül bemutatja Paulini Béla Magyar Csupajáték című színdarabját. Magyaros jellegű jelenetsorozat ez a darab szóban, zenében, táncban és díszletben. A próbák már megkezdődtek. A főszerepeket Szende Mária, Székely Ibolya, Hollán Adrienne, Hoykó Ferenc, és Petheő Zoltán játsszák. Nagy szerepe van a darabban Bordy Bellának, az Operaház prímabalerinájának és Lya Karina táncművésznőnek. A darabbal kapcsolatban Paulini Béla a következőket mondja:

– Kilenc jelenetet foglaltam össze kilenc muzsikussal és kilenc festő segítségével. Mi a darab? Magyar misztérium három képben. A darab tulajdonképpen három dalosjátékból, két játékból, – amiben tánc is van – egy legendából és két groteszkből áll. Azt hiszem a darabban elvetettük a Magyar Kék Madár gondját. Nem törődtünk az orosz lélekből táplálkozó kék madár hangulatával, csak a magunk hangulatait rögzítettük meg a színpadon. Zene, tánc, kiállítás, együtt: csupajáték. Meg fogja érteni akármilyen anyanyelvű embere a földnek. A zene, táncot, díszletet persze hogy megérti az idegen, a magyar szöveget nem, – tehát beszélünk, de úgy beszélünk, hogy a mozgásokból, amiket a beszéddel összekötünk, minden nyilvánvalóvá válik. A beszélő szerepek természetesen nem feltűnően hosszúak, annyira nem, hogy amikor egy színész az első szerepet kézbe kapta, azt mondta nekem: „Remélem, kapok hosszabb szerepet is!” Panaszkodott, pedig ő kapta a leghosszabb szerepet, a többi nagy szerep egyenként másfél oldal. Van azonban egy főszerep, ami nem több – nyolc sornál. Kedves, hogy a színház drámai színészei voltak azok, akik azonnal vállalták ezeket az aprócska beszélő szerepeket. A darabot, amelynek igen kevés a szövege, nem volt könnyű megírni, mert nem csak írni kellett, hanem irtani is. Irtani azokat a jeleneteket, amikben van beszéd, úgy irtani, hogy a végén minden nélkülözhető mondat, sőt fél mondat is kimaradjon!

– Egészen bizonyos, hogy a Csupajáték zenei esemény lesz. Kodály, Bartók és Dohnányi után következő muzsikussal generáció legkitűnőbbjeit szereztem meg. Nyolc friss muzsikussal a zenei ötleteknek és megoldásoknak olyan tömegét alkotta, hogy ez a termés bizonyára rendkívüli meglepetés lesz.

Molnár C. Pál festőművész színházi szerepléséről beszél¹⁵

Társ szerzőként szerepel a Művész Színház Magyar csupajáték színlapján Molnár C. Pál, a kiváló festőművész. Kilenc kitűnő zeneszerző és tizenegy első vonalbeli festő társaságában, Molnár C. Pál ezt mondta első színpadi díszlettervezéséről:

– Amikor Paulini egy napon váratlanul azzal a meglepetéssel tört rám „csinálj nekem díszlettervet,” nagyon kényelmetlenül éreztem magam. Ugyan, mit akarhat tőlem ez a bokrétás Paulini? Hiszen tudvalevően én a népművészettel sohasem foglalkoztam. De aztán megnyugtatót és elmagyarázta, hogy itt tulajdonképpen „ellenbokrétáról” van szó. Meg fogja „fúrni” egy kicsit saját magát. Az is igaz, hogy ezzel inkább az elburjánzott számtalan bokrétának nevezett áldogot akarja megszüntetni. Erre azután megcsináltam Paulini utasítása szerint a díszlettervet. Így még nem kínozott meg engem senki! Paulinét túltett a legkonokabb arcképmegrendelőn is...

¹⁴ A megjelenés adatai: Pesti Napló, 1938. május 10. [105. sz. 14. old.]

¹⁵ A megjelenés adatai: Az Est, 1938. május 19. [112. sz. 6. old.]

forrásközlés

Cím nélkül¹⁶

Paulini: „Magyar Csupajáték”-ából egész nap folynak a próbák a Művész Színházban. Eseménye a produkciónak, hogy Szőnyi István, a kiváló festő mint díszlettervező mutatkozik be. Ő tervezi a „Hócsalád” című groteszkhez a gyönyörű, havas falurészletet.

Balerina, aki drámát játszik, sőt énekel is...¹⁷

Bordy Bella, az Operaház szólótáncosnője kedvesen mesélt: – Szombaton kerül először színre a Művész Színházban Paulini Magyar csupajátéka és szombaton lépek én először prózai színpadra. Persze azért többet táncolok, mint beszélek, de ettől a kevesebb beszédetől viszont többet drukkolok.

– Épp ezért érdekel és izgat ez az új feladat, amikor a mozdulatokat hanggal is aláfesthetem. Komoly drámai jelenetem is van, sőt énekszámom is. Minden okom megvan tehát, hogy mindenki elnézését kérjem és ígérem, hogy tánccal mindent pótolni fogok. De azért remélem, hogy mindent jól fogok csinálni...

Ugyancsak a Csupajátékról mondja Ránki György: – Nemcsak az a jó ebben a Csupajátékban, hogy csupa játék, hanem hogy csupa művész csinálja. A műsort kieszelő főszerző Paulini Béla, a Gyöngyösbokréta lelkes szervezője, jobbkeze Milloss Aurél. Mellettük 9 zeneszerző és 11 képzőművész dolgozott azon, hogy beszéd, ének, zene, tánc, színjátás, díszlet, jelmez, világítás egész újszerű élenkséggel játszanak össze.

– Magam részéről örömmel vettem részt ennek a kitűnő társaságnak a munkájában, a Hócsalád című groteszkhez írtam néhány tréfás taktust és azt a mámoros hangulatot igyekeztem megeleveníteni, amikor még hóemberek is táncra perdülnek. Szőnyi István tervezte a díszletet hozzá! Mit mondjak, a kép zene nélkül is hangulatos...

Bárdos Artúr beszél a magyar csupa játékról¹⁸

A Művész Színházban május 21-én lesz a bemutatója Paulini Béla Magyar Csupajáték című darabjának. Bárdos Artúr, a Művész Színház igazgatója a következőket mondja: – A Művész Színház, azt hiszem, érdekes produkcióval lép az eucharisztikus hetek nemzetközi közönség elé. Idegenforgalmunk nagy divattá tett a külföldön mindent, ami népiesen és zamatosan magyar. Színházi produkcióban még nemigen kapta meg ezt az idegen eddig. Most az eucharisztikus hetek közönsége is láthat gyökeresen magyar produkciókat, olyat, amelyet minden idegen is megért, mert minden tökéletesen kiderül a vizuális és fonetikai hatásokból, a táncból, zenéből, és mozdulatból. Paulini itt nem a nyers népies motívumokkal és falusi táncosokkal kívánja elérni a magyar elemek felvonultatását, hanem művésziest megstilizált képekkel, melyeket fiatal festőink és zeneszerzőink élgárdájával együtt komponált is olyan elsőrendű erővel állít a közönség elé, mint Bordy Bella, Lya Karina, Milloss Aurél, és igen sokan. Voltak már eddig is efféle kísérletek, de ezek mindig a kabaré mezsgyéjén jártak. Paulini, a Gyöngyösbokréta és

¹⁶ A megjelenés adatai: 8 Órai Újság, 1938. május 15. [105. sz. 8. old.]

¹⁷ A megjelenés adatai: 8 Órai Újság, 1938. május 19. [109. sz. 8. old.]

¹⁸ A megjelenés adatai: Pesti Napló, 1938. május 18. [112. sz. 14. old.]. Megjegyzés: A tudósítás szövege korábban itt is megjelent: Új Magyarország, 1938. május 15. [22. old.].

a Hány János Paulinija a legalkalmasabb arra, hogy a magyar népies motívumoknak művészi formát adjon. Amit csinál, az nem kabaré, hanem látványos és vidám színház és mindenek előtt: minden részben magyar.

Paulini Béla: „Ha szükséges, a szélmalom kereke is beperdül a ritmusba...”¹⁹

A Művész Színház szombaton este mutatja be Paulini Béla Csupajátékát, amelynek tegnap este volt a díszletpróbája. A díszletek, amelyeket csupa kitűnő festőművész – Szőnyi István, Büky Béla, Fáy Lóránt, Fülöp Zoltán, Mallász Gitta, Molnár C. Pál, Pekáry István, Vargha Mátyás – tervezett, egytől egyig képzőművészeti meglepetés, vagy a finomság, vagy a groteskség irányában. Paulini Béla húsz társszerzője különben a próbák iránt is igen nagy érdeklődést mutat, ma is, hogy bent jártunk a színházban, négy-öt zeneszerző, festő is ült a nézőtéren, akiket megszólaltatunk:

Paulini Béla: – Hogy a Csupajáték irodalmi szenzáció-e, azt nem tudom. De hogy zenei, képzőművészeti, koreográfiai esemény, az már bizonyos. Az irodalmi részt illetően, az úgynevezett egész estét betöltő játék szövege vagy háromszáz sor, lehet ugyan, hogy négyszázötven, majd a bemutató után összeszámolom. A rendezést illetően nagy öröm számomra, hogy látom, a Csupajáték – a legkomolyabb összjáték – az elgondolt forma szerint alakul ki. Valami olyan „srégvizavi stilizálás,” dehogyan a merev körvonalazásig, csak épp, ha szükséges, a szélmalom kereke is beperdül a ritmusba. Nálunk semmi sem élet – csupajáték! – és minden együtt él. Sőt legkevésbé van szó népművészet utazásról. Főmunkatársamról, Milloss-ról külön elragadtatással kell nyilatkoznom és a szereplők, akik pedig három tájékról kerültek össze, kitűnően behelyezkedtek az elgondolt stílusba.

Farkas Ferenc: – A franciáknál, meg oroszoknál mindig egy csomó olyan ember – író, zeneszerző, koreográfus, képzőművész – áll össze egységbe, akiknek, mondjuk, csakugyan közös céljaik lehetnek. Ez nálunk olyan mértékben, mint most, még nem fordult elő. Húsz egytörékű embert mozgósított egyszerre a Csupajáték elgondolása és én nagyon örülök, hogy ebben az összefogásban részem lehet.

Bordy Bella: – Nagyon érdekes számomra az a feladat, hogy a Csupajátékért meg is kell szólalnom a színpadon és érzelmeimet nemcsak mint eddig mozdulatokkal, de szavakban is ki kell fejeznem. Ezzel szemben ugyan a produkció a beszédet meg mozdulatokkal hangsúlyozza, húzza alá, ez kitűnő idegenek szempontjából is, így számukra is abszolút érthetővé válik a beszéd is. És olyan a szöveg, hogy ahogy tanulom odahaza Paulini szövegét, a húgom csak azt mondja, de fikciós ember lehet az a Paulini, igen, ilyen a szöveg. Végtelenül aranyos az egész Csupajáték, a szereplők mindegyikének ugyan más-más jelenet az ideálja, láttad a Vízdalt, hallottad a Patkó Bandit, akinek puha ágyat sohase vet senki, nekem a Betlehembe tetszik, ó, legfinomabb a Cso-dafurulya, mondogatják. Nagy művészi és nagy közönség sikert várok.

Székely Ibolya: – Engem rőzszeszedő anyóvá korosított Paulini Béla. Azzal vigasztalt, hogy csupa játék. Már nagyon örülök a szerepnek, csupa finomság és a játékoság mellett is mélység.

Ránki György: – Nemcsak az a jó a Csupajátékban, hogy tényleg csupa játék, ahogy Paulini Béla pompás fantáziája szerint összejátszik benne minden szöveg, zene, tánc, színművészet, díszlet, jelmez, világítás stb... Hanem az is, hogy „csupa művész” csinálja ezt a Csupajátékot. Az efféle összmunka kell, hogy jó eredményt hozzon. A magam részéről őszinte örömmel vettem részt ennek a kitűnő társaságnak a munkájában: a „Hócsalád” című groteszkhez írtam egy pár tréfás taktust.

¹⁹ A megjelenés adatai: Esti Kurír, 1938. május 19. [112. sz. 12. old.]

forrásközlés

Pekáry István: – Beszélni nem szeretek, de festeni szívesen festettem meg, amit Paulini kért tőlem, mert az bizonyos, hogy amit Paulini Béla elgondol, az kivitelben is jó, tehát a Csupajáték is művészi tett lesz.

Veress Sándor: – Mindig ellenére voltam annak, hogy a népi táncokat utánozzuk. Ez a produkció azonban a népművészeti elemeket ötletességgel és artisztikusan csillantja meg és csak annyiban veszi igényben azokat, hogy ez korántsem jelent másolást, ez a legtisztább átérzés. A Csupajáték egyik-másik táncában, többek közt, az igazi táncjáték kiteljesülését kell látnom. Milloss Aurél feladatát úgyis, mint koreográfus, úgyis, mint táncos rendkívüli kongenialitással oldotta meg.

Lisznyay Szabó Gábor: – Nagy öröm számomra, hogy komponálhattam egy magyaros haláltáncfélét az Áspiskigyóhoz. Amiből aranykigyó lesz. Sőt nyakék. Természetesen, ha egyszer csupa játék.

Színházi hírek és pletykák

Hajnalig tartott a Magyar csupajáték kosztümös főpróbája²⁰

Tegnap este nyolc órakor tartották meg a Művész Színházban Paulini Béla Magyar csupajáték című revüjének kosztümös házi főpróbáját. Hajnalig tartott a munka. A kitűnő író és munkatársai minden képet többször lejátszottak. Ma este a sajtó képviselőinek mutatják be a produkciót, amely holnap kerül a közönség elé. Akárcsak a Gyöngyösbokréta, úgy Paulini Béla új kékmadárszerű revüje is kapott már meghívást külföldi turnéra.

Magyar legendák, daljátékok, misztériumok, táncjelenetek szerepelnek Paulini Béla Csupajáték sorozatában²¹

Magyar csupajáték címmel tíz kisebb darabot, Paulini Béla részben régebbi, részben friss alkotásait hozza színre a Művész Színház a szerző rendezésében és Milloss Aurél koreográfiájával. Külön érdekessége a színes produkciónak, hogy a fiatal zeneköltő-gárda kiválóságai mutatkoznak be, akik a különböző játékokhoz szerettek muzsikát. Így például Farkas Ferenc, Kenessey Jenő, Antos Kálmán, Ránki György, Veress Sándor, Vincze Ottó és Pongrácz Zoltán a Csupajáték komponistái. De ugyanígy helyet kaptak a színpadon a fiatal díszlettervezők is: Varga Mátyás, Büky Béla, Fáy Lóránt, Mallász Gitta, Fülöp Zoltán és Pekáry István. Paulini Béla kisebb misztériumokat, legendákat, daljátékokat és táncjeleneteket állított össze a május 18-án bemutatóra kerülő Magyar csupajáték című képsorozatban. A világhírű Gyöngyösbokréta megteremtője, Paulini Béla a következőket mondta az Új Magyaroknak:

– Az én színpadomon nemcsak a szó, a zene és a tánc összhangja játszik szerepet, hanem maga a díszlet is részese a játéknak. Mindent a hangulat, a magyar lélek és a kedély teremt meg a színpadon. Ha például alföldi tájat látunk majd a színpadon, a szélmalmost ott ne nézzük csak közönséges szélmalomnak, mert lehet, hogy hirtelen olyan lesz, mint egy óriási subás ember, amint elmélázik a messi magyar rónaságon, a szélmalom kereke pedig mintha a süvege mellé volna tűzve – virágnak.

²⁰ A megjelenés adatai: Magyarország, 1938. május 21. [114. sz. 8. old.]

²¹ A megjelenés adatai: Új Magyarország, 1938. május 8. [103. sz. 18. old.]

Nyolc fiatal kitűnő magyar muzsikus és ugyanannyi lelkes festőművész közreműködésével hozom színre darabjaimat. Az első három képből álló magyar misztérium, a címe: Bethlehemben. Kis szünet után következik a többi kilenc darab. Sorjában előbb egy kuruc-tárgyú táncjáték: Rajta, azután Patkó Bandi, egy magyar groteszk, majd az Áspiskígyó című magyar legenda, ötödiknek a Csudafurulya című táncjáték, utána ismét egy groteszk Vízdal címmel, ezt föl váltja a táncos játék: Enyém a vőlegény, majd kis daljáték a Rőzsessedő, azután a Milloss Aurél műsorszámából ismert Haláltánc és végül újra egy groteszk: Hócsalád – zárja az újszerű és magyar levegőt árasztó színpadi estét.

Pethő József: Magyar Csupajáték. A Művész Színház bemutatója²²

Paulini Béla, a magyar népi kultúra avatott csokorkötője új – majdhogynem eredeti – műfajjal lép a nyilvánosság elé. Olyan magyaros Kész madár-szerű egyveleget talál fel, ízesen, színesen, tehetségesen – részt adva a jelentékeny sikerből egész sereg társkomponistának.

Mert magyaros szerénységgel csak a szövegi rész szerzőjének vallja magát és egyenrangú társsakként ismeri el a díszlettervezőket, zeneszerzőket, koreográfust, sőt a szereplőket is. Anélkül, hogy ezeknek az érdemeiből levonni szándékoznánk, mégis a Magyar Bokréta megteremtőjét találtuk a siker oroszlánrészesének, mert a kilenc képből álló színes forgatag népi elemeinek – egy-egy gyöngyszemnek – összeszedése is, minden dicséretet megérdemel.

Ha nem volna annyira elkoptatva ez a szó: revü, magyar revünek kellene nevezni ezt a mondhatatlanul egyszerű, szívembenő, naivan gyermeki produkciót, amely a „bokréta” lelkétől semmiben, csak stílusának európaiságában különbözik.

Betlehemi játék, pásztorkaland, betyártörténet, állatmese, táncgroteszk váltogatják egymást a tarka kaleidoszkópban, amelyben észrevétlenül is uralkodó szín marad a piros-fehér-zöld! Amint a színek tobzódása közt szerényen és halkán megbújik a magyar nemzeti öntudat, úgy lopakodik ki a szöveg minden sorából az igazság, hogy végtelen tenger az, ahonnan ezt merítették. A népi költészet az, amelynek hivatott prókátora Paulini Béla és ahová, bizony, fáradó hétköznapijaink hanyatló erejű poétái is vissza-vissza nézhetnének néha.

A hatalmas szerző- és szereplőgárdát nehéz volna itt felsorolni, tehát csak néhány nevet ragadunk ki közülük, azzal, hogy a meg nem említettek semmivel sem kevésbé dicsérendők. A díszlettervek közül Molnár C. Pál betlehemi, Mallász Gitta hortobágyi, Varga Mátyás bakonyi, Fülöp Zoltán falusi és Pekáry István erdődíszletei voltak ragyogóak. Zeneileg Farkas Ferenc, Veress Sándor, Vincze Ottó, Lányi Viktor és Ránki György megoldásai váltottak ki nagy hatást.

Milloss Aurélt dicséri a táncok összeállítása és a főszerepek eltáncolása. Bordy Bella és Lya Karina adtak még ízelítőt fölényes tánckultúrájukból. A szereplők közül Szende Máriát, az édes szőkecségyű Libetiny Évát, Hoykót, Mészölyt, Losonczyt említjük meg. Nem szabad megfeledkeznünk Vincze Ottóról, a kitűnő karnagyról, a gyönyörű jelmezek készítőiről Tüdős Kláráról és Szabó Gabrielláról, valamint a kifogástalan balettkarról sem.

Külföldre ezzel a nagyszerű magyar propagandacsoporttal. Az egész világ tapsolni fog nekik.

²² A megjelenés adatai: A Mai Nap, 1938. május 22.

SZINHÁZ

Magyar Csupajáték

Paulini Béla a Művész Színház színpadán

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember... Ugy kérték, hogy Béla bécsi. Ez a Béla bécsi, — akinek a felhőtek világában Paulini Béla a neve, — sokat álmogott. Gémeskútról, németbőgréről, turkalmács mezőről, táncostobbantó rámásztamond, fehér bürögyről, ketekéltörzsi-gos labodásokról, csarvasó csobolyóról, fullpáncs szétről, kungyorgó pástortólzáról, muskátli székéről, mézesbodásokról, — de az igazságról, nem olyanokról, amelyekkel a "falkockfalkock" címűet riogatja a hírlap. A sok szép álomnak az lett a vége, hogy Béla bécsi vette a vándorbotját, bekirgott az országok, megkereste az eleven világotban élő álomvilágot, amely kis magyar falukban volt elrejtve. Mikor megtalálta, — bárcsak a városok, — átkozta a mind a mesztőljót és elhúzó, megvalatta a körtötegek. Így terveződött meg a Gyöngyösbokrét. Béla bécsi pedig tovább álmodta szép álmai és most taládsra villotta újabb álmai is: a Művész Színház színpadán bemutatott Budapestnek a Magyar Csupajáték, nem hokivádnak, hanem hivatásos művészek játéka.

Beszélnék, írták az arról, hogy megírhatatlan a magyar "Kékmadár", de ez taládsra rendszerbe átváltató magyarizata volna annak a híres színpadi képek, amelyben a magyar átl, magyar-tánc, magyar lelk-jelkossága halmozód. Ez nem magyar "Kékmadár", nem magyar róká, — ez a Magyar Csupajáték a maga egyedülvalóságában. Paulini Béla körül létező magyar zenészek, híres magyar festő állt össze, hogy megmutassa, mi a magyar játék. Meg is mutatta. A taládsra és a stílusok közötti határmezőre át a zenékkel, a leghíresebb ál-

taládsra. A taládsra élők művészetével csatlakoztak be, a stílusok csak megállant. Jók és így került élénk ez a gazdagon világszó, hol mélytűző, hol szívdányoson székelté, pompás, hamisítatlan magyar élők.

A híres jelenethez Farkas Ferenc, Veres Sándor, Pangrácz Zoltán, Lászyot Szabó, Vincze Ottó, Kencsey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán és Ránky György szerelték a zenét, Molnár C. Pál, Békó Béla, Molnár Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyas, Fülöp Zoltán, Pelbáry István és Szólyi István terveztek a gyönyörű díszleteket. A koreográfia Múlos Alfréd remekműve, a zenekart Vincze Ottó vezényli, a jelmezek Sz. Tüdös Klára és Szabó Gabriella írták, tudását dicsérik. Bordy Béla, Lya Karina, Múlos Aurél, Szende Mária, Székely Ibolya, Libertini Éva, Hoykó, Petkó, Mészáros és a többi szereplő is egész szívvel adja mindazt a művészetet, amit ritmus, előző és jétek produktív tud.

Uj még a Magyar Csupajáték, elad rajta majd változtatni való is, de ha van igazság, amely jutalmazza a művészi hitet, tudást és akarat, akkor egyformán sikert hoz a szerzőknek, szereplőknek és nem utolsósorban a színházak, amely könnyen lehet, hogy világhír felé röpítő madarak segítők, amikor fészket adott a Magyar Csupajáték számára.

SAGI PÁL

Bordy Béla menyasszony-tánc (Bécs Élek rajsa)

Borágy Béla
»Enyém a meny-
aszony»

Magyar csupajáték

Paulini Béla revüje
a Művész Színházban

Bellehemi pástor

Az eucharisztikus kongresszus vendé-
inek Paulini Béla átgyújtott egy esze-
r illatos mezsei virágot. »Magyar csupa-
játék»-nak nevezni a Gyöngyös bokrétá-
dres és szorgalmas apostola az új népi
vút, amelyet ma este mutat be a Mű-
vész Színház. Hangok, színek és fények
mes orgója ez a harmadfelőráni ke-

groteskségét!
A »Hőszalóti«, a »Részegszőlő« és a »Fü-
zül« sikerült képei a revünek. A »Gyön-

Bellehemi angyalok

sztől tartó élvezetes és kellemes játék,
mely eredetiségével és izgalommal méltán
ilveheti a versenyt a nemzetközi Kék-
udár-ra!

Dalok volna sorra venni a kilenc képből
ló sorokat egyes számaikat. Mit dicséri-
nek inkább, a Bellehemi... című ma-
gyar misztérium elragadóan hájos mese-
játékját, a Csodafurulya érdekes el-
játékát, vagy a Patkó Bandi elbájosító

Boszorkány a »Csodafurulyában«

győs bokrétás hangulatát varázsolja a
színpadra az »Egym a rölepenye« című
színes parasztlakodalom.

Nebéz volna sorra dicsérni Paulini Béla
jeles munkatársait, a diszletttervezőket, a

színművészeket és a képző művészeket,
akik szorgalmukkal és tehetségükkel meg-
gálták a művészi munkát. Molnár C. Pál,
Borágy Béla, Farkas Máttyás, Bellehemi István,
Fülöp Zoltán, Székely István és a többiek.

Szende Mária - Mészáros

szorgalmazó értékes munkát végeztek. Ki-
lénye rendezéséről említtük a revüben a szobor-
pól szobor magyar szobrászokat. A szerep-
lők vegtelen sorából kiemeljük Borágy Béla-

Milius Auréli

át, az Operaház primabalerináját, aki be-
gyűjtötte varázssal táncolta a magyar tan-
cokat. Liza Kovács csibészecsen kedves
koreográfiái mellett. Milius Auréli névű
táncművészt, továbbá jeles fiatal műve-
szenek Szende Mária, Székely István, László-
István Éva, Hegyősi Péter, Mészáros
és a többiek dolgoz részesei voltak a sz-

Farkas István vendégül a művészt, Mili-
us Auréli tanította be a színi csoport
költői tanácsát és Sz. István Elek és
Szabó Gabriella tervezte a kosztümöket.
A háttérben szép tájait az állatok
nagy a színpadon és színpadon és
László István Farkas az értékes produkciókat

forrásközlés

K. A.: Magyar Csupajáték²³

Paulini Béla ismét adott valamit, ami értékes, új és magyar. A kilenc színpadi kép tobzódó színeiben nem is annyira alakítanak, mint inkább „játsszanak” a színészek. Az apró jelenetek többet és mást nyújtanak, mint a Gyöngyösbokréta: írók, muzsikások és festők csiszolták művésztivé a népi humor bájos finomságait, derűs ötleteit. A magyar paraszt betlehemes játéka, a biedermeieres bakonyi betyárkaland, a víztől lerészegedő szamarak, a rőzszesedő anyóka, a részeg legény képzeletében megelevenedő hőemberek tánca és a csodafurulya története egészen meglepő, modern, de mégis mélységesen népi művészetet nyújtanak. Csupán a Haláltánc erőltetett jelenete kívánkozik le sürgősen a műsorról! Mallász Gitta, Molnár C. Pál, Pekáry István, Vargha Mátyás, Fülöp Zoltán színpompás díszletei előtt Bordy Bella, Milloss Aurél magyaros koreográfiája, Szende Mária és Petheő Zoltán kedves játéka viszi a vezetőszerepet. Lányi Viktor, Pongrácz Zoltán, Vincze Ottó, Ránki György, Veress Sándor, Kenessey Jenő remek magyar muzsikájára pazar táncokat lejt a kitűnő ballettkar. A Művész Színház ezzel a produkcióval óriási sikert fog aratni! Megérdemli!

(y.): Magyar Csupajáték. A Művész Színház bemutatója²⁴

A legszebb magyar népmesék hangulata árad abból a tizenegy misztériumból, táncjátékból, tréfából és legendából, amelyet Paulini Béla, a Magyar Bokréta megteremtője állított össze az eucharisztikus kongresszus közönségének gyönyörködtetésére. Paulini mellé a magyar zeneszerzők, festők, rajzolók, színészek és táncosok egész serege sorakozott föl, hogy a teljesítményt mennél szebbé, gazdagabbá tegyék és a Művész Színház ma esti bemutatójának közönsége kétségtelenül igazolni fogja, hogy a nagy munka megérte a fáradságot. Mesefigurák primitív elképzelései kelnek életre ebben a bűbajos játékban, amelyet felejthetetlenül tesz a zene és a díszletsorozat, amely a népi mozzanatok kincsesházából meríti elemeit.

Molnár C. Pál, Büky Béla, Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István, Szőnyi István, Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabriella tervezték a látványosságserű díszleteket és kosztümöket. Farkas Ferenc, Ránki György, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lisznyai Szabó, Vincze Ottó, Kenessey Jenő, Lányi Viktor és Antos Kálmán szerezték ezt a gyönyörű, érdekes és kulturált muzsikát, amely a produkciót a legmagasabb színvonalra emeli.

A táncjátékok betanítója és egyik főszereplője Milloss Aurél, társai: Bordy Bella, Lya Karina, Szende Mária, Székely Ibolya, Libertiny Éva, Hoykó, Petheő, Mészöly és Losonczy, akik valamennyien lelkesen és művészetük legjavával szolgálják a sikert, Vincze Ottó karmester finom és gondos vezényletével.

(I.M.): Magyar Csupajáték. (Játsszák a Művész Színházban)²⁵

Tarka, hímes tavaszi rét – jószagú kakukkfű, vidám szarkaláb, kékfejű ibolya, bóbás gyermek-láncfű, gyenge, hajlós fűszál – ez a Paulini Béla csapatjátékának mősora. Szívet derítő, kedv-vidámító apróság valamennyi, népi énekek, balladák színpadképessé átdolgozva. Az egyetlen

²³ A megjelenés adatai: Új Nemzedék, 1938. május 22. [115. sz. 4. old.]

²⁴ A megjelenés adatai: Esti Kurír, 1938. május 22. [115. sz. 10. old.]

²⁵ A megjelenés adatai: Magyarság, 1938. május 22. [115. sz. 18. old.]

kabarészerű – és a szokottnál finomabb, magyarabb – a Patkó Bandi. Színpadi megoldása ennek a legjobb, kékes világító égbolt előtt ágáló figuráknak csak a sziluettjük látszik. Csúfondáros biedermeier korképecske. A legszebb talán Lisznyai Szabó Áspiskígyó című elénekelt, eltáncolt legendája. Bordy Bella olyan drámai erővel alakította a szerelmes szívű leány szerepét, mintha ifjú tragika, nem pedig prímabalerina volna. A Rőzszeszedőnek frappáns díszletét Pekáry István festette a meggörnyedt, reszkető kezű agg anyó szerepében pedig Székely Ibolya okozott őszinte meglepetést, nem is tudtunk róla, hogy ilyen kitűnő színésznő. Itókás parasztot alakított Hoykó Ferenc a Hócsalád című dalos groteszkben, melynek muzsikáját Ránki György szerzett szerzte. Ötletes, bohókás játék, még a hóemberek is táncra kerekednek benne. A leghatásosabb valamennyi játék között az Enyém a vőlegény... Ennek a színes parasztlakodalomnak százsínű, színmagyar, gyönyörű ruháit Tüdős Klára tervezte – az ember szeme káprázik a láttán. A külföldieknek egészen biztosan ez a szám fog a legjobban tetszeni. Meg lehet dicsérni valamennyit – mint ahogyan meg kellene dicsérni a kilenc magyaros kis remekmű valamennyi színészét, muzsikusat, díszlettervezőjét – de legeslegelső sorban a Gyöngyösbokréta megszerzőjét, akinek ezt az ízig-vérig magyar színházi játékot köszönhetjük: Paulini Bélát.

Sági Pál: Magyar Csupajáték.

Paulini Béla a Művész Színház színpadán²⁶

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy ember... Úgy hívták, hogy Béla bácsi. Ez a Béla bácsi, – akinek a felnőttek világában Paulini Béla a neve, – sokat álmodott. Gémeskútról, mézes bögréről, tarka hímes mezőről, a táncdobbantó rámás csizmáról, fehér báránnyól, hetedhétországos lakodalmakról, csurranó csobolyóról, tulipános szűrről, hunyorgó pásztortúzról, muskátlis ablakról, mézeskalács szívről, – de az igaziakról, nem olyanokról, amilyenekkel a „tsikoschfokosch” elmélet riogatja a jóízlést. A sok szép álomnak az lett a vége, hogy Béla bácsi vette a vándorbotját, nekivágott az országnak, megkereste az eleven valóságban élő álomvilágot, amely kis magyar falukban volt elrejtőzve. Mikor megtalálta, – akárcsak a varázsló, – összeszedte mind a mesevilágot és elhozta, megmutatta a köröngetegnek. Így teremődött meg a Gyöngyösbokréta, Béla bácsi pedig tovább álmodta szép álmait és most valóságra váltotta újabb álmát is: a Művész Színház színpadán bemutatkozott Budapestnek a Magyar Csupajáték, nem bokrétások, hanem hivatásos művészek játéka.

Beszélhetnénk, írhatnánk arról, hogy megszületett a magyar Kék Madár, de ez túlságosan rendszerbe skatulyázó magyarázata volna annak a kilenc színpadi képnek, amelyben a magyar dal, magyar tánc, magyar kedv játékossága halmozódik. Ez nem magyar Kék madár, nem magyar revü, – ez a Magyar Csupajáték a maga egyedülvalóságában. Paulini Béla körül kilenc magyar muzsikos, kilenc magyar festő állt össze, hogy megmutassa, mi a magyar játék. Meg is mutatta. A valóság és a stilizálás közötti határmezsgyén jár a munkájuk, a legfinomabb ötvösmunka. A valóság élet művészettel csiszolják le, a stilizálást csak megcsillantják és így kerül elének ez a gazdagon villogó, hol mélytűző, hol szívárványosan szikrázó, pompás, hamisítatlan magyar ékkő.

A kilenc jelenethez Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lisznyai Szabó, Vincze Ottó, Kenessey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán és Ránki György szerették a zenét, Molnár C. Pál, Büky Béla, Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Máttyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István és

²⁶ A megjelenés adatai: Budapesti Hírlap, 1938. május. 22. [115. sz. 12. old.]

Szőnyi István tervezték a gyönyörű díszleteket. A koreográfia Milloss Aurél²⁷ remekműve, a zenekart Vincze Ottó vezényli, a jelmezek Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabriella ízlését, tudását dicsérik. Bordy Bella, Lya Karina, Milloss Aurél, Szende Mária, Székely Ibolya, Libertiny Éva, Hoykó, Petheó, Mészöly és a többi szereplő is egész szívvel adja mindazt a művészetet, amit ritmus, élőszó²⁸ és játék produkálni tud.

Új még a Magyar Csupajáték, akad rajta majd változtatni való is, de ha van igazság, amely jutalmazza a művészi hitet, tudást és akarást, akkor egyformán sikert hoz a szerzőknek, szereplőknek és nem utolsó sorban a színháznak, amely könnyen lehet, hogy világhír felé röppenő madarat segített, amikor fészket adott a Magyar Csupajáték számára.

Magyar Csupajáték Paulini Béla revüje a Művész Színházban²⁹

Az eucharisztikus kongresszus vendégeinek Paulini Béla átnyújtott egy csokor illatos mezei virágot. Magyar Csupajátéknak nevezi a Gyöngyösbokréta kedves és szorgalmas apostola az új népi revüt, amelyet ma este mutat be a Művész Színház. Hangok, színek és fények nemes orgiája ez a harmadfélórán keresztül tartó élvezetes és kellemes játék, amely eredetiségével és ízlésével méltán felveheti a versenyt a nemzetközi Kék madárral.

Bajos volna sorra venni a kilenc képből álló sorozat egyes számait. Mit dicsérjünk inkább, a Betlehembe... című magyar misztérium elragadóan bájos meshangulatát, a Csodafurulya érdekes elgondolását, vagy a Patkó Bandi elbűvölő groteskségét?

A Hócsalád, a Rőzsessedő és a Vízdal sikerült képei a revünek. A Gyöngyösbokréta hangulatát varázsolja a színpadra az Enyém a vőlegény című színes paraszt lakodalom.

Nehéz volna sorra dicsérni Paulini Béla jeles munkatársait, a díszlettervezőket, a zeneszerzőket és a kitűnő művészeket, akik szorgalmukkal és tehetségükkel szolgálták a művészi munkát. Molnár C. Pál, Büky Béla, Varga Mátyás, Mallász Gitta, Fülöp Zoltán, Szőnyi István és a többiek maradandó értékű munkát végeztek. Kilenc zeneszerző ontotta a revühöz a szebbnél-szebb magyar melódiákat. A szereplők végtelen sorából kiemeljük Bordy Bellát, az Operaház prímabalerináját, aki lenyűgöző varázssal táncolja a magyar táncokat. Lya Karina csibészesen kedves koreográfiai humora. Milloss Aurél nívós táncművészete, továbbá jeles prózai színészek Szende Mária, Székely Ibolya, Libertiny Éva, Hoykó, Petheó, Mészöly, Losonczy és a többiek dolgos részesei voltak a sikeresek.

Vincze Ottó vezényelte a zenekart, Milloss Aurél tanította be a szemet gyönyörködtető táncokat és Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabriella tervezte a kosztümöket. A házi főpróba sűrű tapsai azt jósolják, hogy a nagyközönség is szeretetteljes elismeréssel fogadja az érdekes produkciót.

²⁷ Az eredetiben elírás szerepel: Alfréd.

²⁸ Az eredetiben elírás szerepel: előszó.

²⁹ A megjelenés adatai: Magyarország, 1938. május 22. [115. sz. 8. old.]

Magyar csupajáték
Irtta és rendezte: Paulini Béla
Bemutató a Művész Színházban

Béla bécsi, emellett ott is a színházban, amelynek mindenütt ismertté vált a népszerűsége... Magyar csupajáték... Paulini Béla... Bemutató a Művész Színházban...

A „Magyar csupajáték” három főszereplője: László Károly, Mihály Aurél, Boróczy Béla.

A nagy világszínház
Calderon misztériuma a Nemzeti Színházban

Az európaiaknak legnépszerűbb műveinek egyike a világszínházban. Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

Általában ma is meglegelő az a megfogalmazás, hogy a nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

Helyre magga az előadás. Az új előadás... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

A világszínház ma is meglegelő az a megfogalmazás... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

Összességben természetesen ez csak az első... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

A világszínház ma is meglegelő az a megfogalmazás... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban... A nagy világszínház... Caldaron misztériuma a Nemzeti Színházban...

Halálugrás

a Sziniakadémán

A Sziniakadémia egyik elnöki prózáján... Halálugrás a Sziniakadémán... A Sziniakadémia egyik elnöki prózáján...

A gyerek

Béla látnak, a bécsi jüveni látnak... A gyerek... Béla látnak, a bécsi jüveni látnak...

Uj vezetőséget választott a Filmgyűlés

Az Országos Filmgyűlés májgóról... Uj vezetőséget választott a Filmgyűlés... Az Országos Filmgyűlés májgóról...

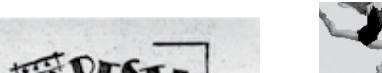
Dr. Luczkó József, a Belvárosi Színház legújabb világegyetemi előadása a kormányzó

A Belvárosi Színházban május 15-én... Dr. Luczkó József, a Belvárosi Színház legújabb világegyetemi előadása a kormányzó... A Belvárosi Színházban május 15-én...

Jugoszláviában a magyar film

Mint jótud, meg Jugoszlávia... Jugoszláviában a magyar film... Mint jótud, meg Jugoszlávia...

forrásközlés

ESTI ÚJSÁG

Június 15-én színházba az Esti Újság kezei... ESTI ÚJSÁG... Június 15-én színházba az Esti Újság kezei...

HEFI SZÍNHÁZI MŰSOR... ESTI ÚJSÁG... HEFI SZÍNHÁZI MŰSOR... ESTI ÚJSÁG...

HEFI SZÍNHÁZI MŰSOR

ESTI ÚJSÁG... HEFI SZÍNHÁZI MŰSOR... ESTI ÚJSÁG... HEFI SZÍNHÁZI MŰSOR... ESTI ÚJSÁG...

REZUMÉ MŰSOR

REZUMÉ MŰSOR... ESTI ÚJSÁG... REZUMÉ MŰSOR... ESTI ÚJSÁG... REZUMÉ MŰSOR... ESTI ÚJSÁG...

forrásközlés

Gáspár László: „Magyar Csupajáték” Csupabű és csupabáj a Művész Színházban³⁰

CSUPAJÁTÉK. Szerencsés új szó egy régi műfaj megjelölésére. Sok minden belefér. Rigmus, népszokás, zene, tánc, szín, fény, jelkép, tündérmese, vágyalom, humor, filozófia és minden égi és földi dolog a Síron innen és Síron túl. Ahogyan azonban Paulini Béla csinálja, az majdnem új műfajjá teszi, még ha az orosz Kék Madár is ezt az utat járja. Még csak azt kell megtanulnia, hogy kevesebbet adjon, mert a jóból is megárt a sok. Csupabű és csupabáj ez a Magyar Csupajáték, de kissé nélkülözi azt a változatosságot, mely időt hagyta az ámuló, derülő nézőtér felocsúdására. Mert Paulini, aki szervezőnek is kitűnő, muzikusok, díszlet- és jelmeztervezők, táncosok és színészek olyan gárdáját gyűjtötte maga köré, hogy nem csoda, ha a kilenc játék mindegyike belopta magát a szívekbe.

SZÖVEG. – Sok a szöveg! – mondogatják Pesten. Ezúttal igazán nem sok. Több – nem lett volna kevesebb, de kevesebb – nem lett volna több. Éppen csak annyi, amennyi mondanivalója van. Hogy nem mindig úgy szólal meg, mint a nép ajkán!? Hát Isten neki!... Elcsúszik a játék sodrában. De alapjában véve friss, harmatos, darabos, kendőzetlen, kedves és kedveskedő. Akár népi misztérium, pásztorjáték és kigyólegenda, akár betyártörténet, tréfás toborzóval ríogatott lakodalmas, vagy táncraperdülő hócsalád.

ZENE. Kilenc fiatal muzikus munkája. Közös nevezőjük: Bartók, Kodály, Sztravinszkij s olykor-olykor Liszt meg Debussy. De egyéni hangokat is hallunk. Farkas Ferenc meleg, férfias lírájú betlehemes zenéjében az öthangú magyar dallamgyűjtés verbunkos fordulatoktól kap lendületet. Veress Sándor csodafurulyáján Petruska-émlékeket idéz, de kitűnően hangzó zenekara már felszabadítja magát Sztravinszkij hatása alól.

Pongrácz Zoltán szamárkórusa szellemes zenei finto, mely Milhaud varieté-zenéjével tart rokonságot. Lisznai-Szabó Gábor egy magyar téma köré font széles lírai dallamfolyondárokkal ad életet az áspiskígyó legendájának. Vincze Ottó, aki mint karmester is fontos pillére az előadásnak, egy groteszk betyárhistoria bluet-muzsikájával igazolja kitűnő karikírozó tehetségét és stílusjártasságát. Kenessey Jenő lakodalmi paraszzenéje egyetlen szilaj, fényesen hangszerelt verbunkos. Művészi zártságával, ríkató szívhangjaival és édes elszomorodásával azonban Lányi Viktor kis daljátéka, A rőzseszedő aratja az előadás legnagyobb sikerét. De nem kevésbé művészi Antos Kálmán Haláltánca sem, mely mint hatásos szimfonikus költemény is megállná a helyét. Ránki György hőembert és alkoholtámort megelevenítő muzsikájának, mely egy erősen hangfogózott és bizonytalan glissandókkal játszatott hegedűvel például egészen a lényegére tapint egy becsodálkozott legény gondtalan lelkiállapotának, – ennek a muzsikának viszont szerves része a

SZÍNPAD. – Itt is mindenekeelőtt a díszletek, melyek közül egynéhány már valósággal mosolyog. Varga Mátyás éjkékből megvilágosodó bakonyi részlete, Fülöp Zoltán lakodalmas falusi tere és Mallász Gitta gémeskutas, szélmalmos képe, Molnár C Pál, Szőnyi István. Büky Béla, Fáy Lóránd és Pekáry István díszletei viszont a festő szemével beszélnek. Sz. Tüdős Klára és Szabó Gabriella stílusos jelmezeikkel segítették egységhez a színpad képét.

JÁTÉK. – Milloss Aurél szerepe itt egészen kiemelkedő. Mint táncosról sok újat már nem mondhatunk, mint koreográfusról és rendezőről azonban meg kell állapítanunk, hogy nagy nyeresége színházi életünknek. A két szólótáncosnő: Bordy Bella és Lya Karina is messze kivált a szereplők tömegéből, holott mindenki a helyén volt a Csupajáték szokatlan műfajában.

Néhány hasonló kísérlet még: tömörebb, kifejezőbb, változatosabb formálás – és a Magyar Csupajáték világgörüli útra indulhat.

³⁰ A megjelenés adatai: Magyar Nemzet, 1938. május. 22.

P. L.: Művész Színház: Magyar Csupajáték³¹

A szokatlan cím valóban csupa játékos fantáziát, eredeti művészi ötletet takar. Paulini Béla, a magyar tánc és népművészet fanatikusa boldog lehet, hogy megérhette azt a napot, mikor Budapest egyik legnagyobb színházát sikerrel vette be a tiszta magyar népi stílus. Persze a Gyöngyösbokrétán kellett ezt kezdeni, a falu csapatai hódították meg évről évre jobban Budapest szívét a már-már elpusztuló népművészetnek. A falusiak előbb fizikailag jöttek el. Itt hagytak azonban valamit minden látogatásuknál és művészetüknek a lelke most kivirágozott egy sereg pompás magyar fiatal a muzsikus, díszletfestő, és színész művészetében. Kifinomodva, magasabb feladatokra éretten a magyar népi géniusz szólalt meg apró ötletes népi játékban, groteszkben, táncban. „Betlehembe...” a címe Paulini Béla magyar misztériumának, amelyhez Molnár C. Pál csinált megragadó díszleteket, a zenét pedig Farkas Ferenc szerzette. Nekünk legjobban a Csordapásztorok elbűvölően naiv tánca tetszett ebben a produkcióban. Kitűnő a „Hó-család” című táncos groteszk és Szőnyi István behavazott faluja is igazi művészi munka. Kitűnő ötlet a „Víz-dal”, amely a magyar bordalok persziflázsjá. Egy sereg szamar áll a gémeskútnál és a vízivást dicsőíti. Jászay-Horváth Elemér szövege, Pongrácz Zoltán zenéje és Mallász Gitta díszletei egyforma sikerrel szolgálják a humort. Elbűvölő tavaszi kép az „Áspiskígyó” c. zenés legenda, kitűnő ötlet a „Patkó Bándi” című betyár-história és a Rőzszeszedők. Milloss Aurél Haláltánca a kitűnő táncos és koreográfus legjobb alakításai közé tartozik. Nekünk azonban mégis a befejező szám nagyszerű magyar parasztlakodalma tetszett. Paulini Béla írta az apró kis remekmű szövegét, Kenessey Jenő a zenét, a díszletet pedig Fülöp Zoltán tervezte. Csupa nagyszerű magyar ritmus, kicsapó jókedv és drámai feszültség jellemzi ezt a kis művet. Bordy Bella, a nagyszerűen karikírozó Lya Karina és Milloss Aurél a Csupajáték táncos szereplői. De őszinte meglepetést keltett Szende Mária énekes és táncos jelenetével, Libertiny Éva parasztlánya, Hoykó részeg embere, Petheő Zoltán betyárja, Mészöly bécsi gavalléria is nagyon tetszett a közönségnek. De helyén volt minden egyes szereplő, minden díszlet művészetet sugárzott, A zenében pedig a Bartók és Kodály utáni generáció mutatta meg oroslánkörmeit. Őszinte szívből kell üdvözlönnünk Pauliné Bélát ezért a nagyszerű magyar produkcióért, amely remélhetőleg sok előadás fog megérni és sok-sok hasonló követi majd a pesti színházokban.

n.a.: Csupajáték. (A Művész Színház bemutatója)³²

Paulini Béla, a fáradhatatlan szervező és felfedező, aki néhány évvel ezelőtt felhozta a Gyöngyösbokrétával a fővárosba a magyar falu jókedvét, színeit és hangulatait, most a Csupajáték elragadó képsorozatával megint valami újjal lepté, ajándékozta meg a népművészet szerelmeseit. Ezúttal hivatásos színészek érzelmeskednek, huncutkodnak és duhajkodnak hamisítatlanul népi inspirációjú, ötletes kis jeleneteiben s zenében, kosztümökben, díszletekben is a leghivatottabbak állottak a rendelkezésére, hogy méltó köntösben öltöztessék látomásait. Minden kis jelenethez más írt kísérőzenét, mindegyiknek a díszletét más-más művésznk tervezte, nyilvánvaló szeretettel és örömmel – s így a produkció elejétől-végig csupa újság, csupa meglepetés –, az egész pedig olyan összeteljesítmény, amely külföldön is méltón képviselné – s fogja képviselni – együtt és egyszerre magas színházi kultúránkat és népművészeti értékeinket. A bemutató közönsége elragadtatással élvezte Paulini Béla talpraesett ötleteit, a pompás

³¹ A megjelenés adatai: Nemzeti Újság, 1938. május 22. [115. sz. 27. old.]

³² A megjelenés adatai: Újság, 1938. május 22. [115. sz. 20. old.]

forrásközlés

színpadi képek káprázatos egymásutánját (kivétel nélkül minden díszlet tapsot kapott) s nem utolsósorban a szereplők remek együttesét. Az első rész fő attrakciója természetesen most is a Patkó Bandi, Paulini már régebről ismert betyárélet-paródiája, mely ezúttal sem téveszti el ellenállhatatlan hatását, de nagyon tetszett a rendkívül eredeti Víz-dal, a megindító Rőzseszedő jelenet és a Csodafurulyáról szóló táncjáték is. A Milloss Aurél kissé túllágyad [sic!] haláltánca némileg kiütözik a keretből. A második részben a Hócsalád című táncos groteszket tapsolta meg tüntetően a publikum. Hoykó Ferenc, pompás alakítását jutalmazva meg, de fergeteges sikere volt az Enyém a vőlegény című színes és mozgalmas lakodalmi tréfának is. A kitűnő együttesből külön ki kell emelnünk Szende Máriát, Bordy Bellát, Lya Karinát, a tehetséges Selmeczy Margitot, Hollán Adriennel. Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lisznyai Szabó Gábor, Vincze Ottó, Kenessey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán és Ránki György³³ írtak az egyes képekhez kísérezőenét. A díszletek közül Molnár C. Pál magyar-praerafaelita jászola, Büky Béla bárányfelhős ege, Pekáry István őszi színekben izzó erdeje és Fülöp Zoltán lakodalmatleső utcáját kell elsősorban kiemelnünk, de Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás és Szőnyi István dekoráció is egytől-egyig eredetiek, ötletesek.

szp. á.: Magyar Csupajáték³⁴

Paulini Béla, a Gyöngyösbokréta kitűnő életre hívója újabb területen próbálkozik. A Gyöngyösbokréta, valljuk be, kissé mintha megtorpant volna. Legutóbbi szereplésénél már nyilvánvaló volt, hogy valamilyen formában tovább kell fejleszteni, vagy pedig vissza kell helyezni eredeti népi kereteibe, Illetőleg vissza kell adni azt a hivatását, hogy őrizze a régi magyar tánc-és népi játék- emlékeket.

Paulini Béla ezt jól látta, ezért újabb feladatot tűzött maga elé. Tehetséges fiatal modern zeneszerzőkkel, kiváló modern festőkkel szövetkezett és velük együtt zenés, dalos, táncos játéksorozatot csinált Magyar Csupajáték összefoglaló címmel. A nép dal- és táncelemek feldolgozásával és stilizálásával igyekszik magyaros és művészi játékot nyújtani. Még bajlódik a kezdet nehézségeivel, a színészek hangjának teljesítőképeségével, nyilván az anyagi lehetőségekkel is. Sokszor még kiforratlannak hat a játékok, sokszor soványnak, de a jó szándék érződik és kitartással, munkával tökéletesíthető lesz.

A Magyar Csupajáték tulajdonképpeni szenzációját most a díszletek jelenti. Különösen nagy sikere volt Pekáry István, Szőnyi István, Fülöp Zoltán díszleteinek, de a többiek is: Molnár C. Pál, Büky Béla, Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás díszletei is csupa ötletes, művészi munkák.

A kilenc játék közül zavartalan művészi élmény volt "A Hócsalád" című táncos groteszk. Különösen Ránki György ötletes, játékos zenéje. Komoly, szép munka a „Csodafurulya” című táncjáték, amelynek kitűnő zenéjét Veress Sándor írta. Sikere volt Farkas Ferenc és Lányi Viktor zenéjének. Jó munkát végzett a többi zeneszerző is: Pongrácz Zoltán Lisznyai Szabó Gábor, Vincze Ottó, Kenessey Jenő és Antos Kálmán.

³³ Az eredetiben elütés, sajtóhiba: Bánky.

³⁴ A megjelenés adatai: Népszava, 1938. május 22. [116. sz. 8. old.]

sz. p.: A Magyar Csupajáték bemutatkozása a Művész Színházban³⁵

Paulinyi Bélának, a Gyöngyösbokréta lelke életre hívójának új művészi vállalkozása a Magyar Csupajáték. A Gyöngyösbokréta a maga eredeti egyszerűségében mutatta be a magyar paraszt gyönyörű népi táncait, dalait, játékait. Űde és tiszta vadvirágokból kötött bokrétájában mellé most egy műkertészi gondossággal összeállított csokrot kapunk Paulini Bélától. Parasztlányok és parasztleányok helyett hivatásos színészek adják elő a népies elemekből stilizált apró, hangulatos játékokat. Ebben az új „átdolgozott” kiadásban valamit veszített, de valamit nyert is a Gyöngyösbokréta. Elvesztette naiv nyersségét, spontán őszinteségét. A színpadon éneklő, táncoló parasztleányok, parasztlányok sokszor úgy „belejöttek” a játékba, úgy elragadtatta őket a nótáiktól, táncaiktól [sic!] áradó jókedv, hogy szinte nem is akarták abbahagyni. Itt a Csupajáték színpadán a rendező erős keze irányít mindent. Szigorúbban megszerkesztett költői mesék, misztériumok, pantomimek, nagyobb igényű művészi elgondolások szolgálatában állt a Csupajáték gárdája.

A színre kerülő kilenc zenés- és dalosjáték közül hetet maga Paulini Béla írt. Igazán értékeset, újat produkált a Csupajáték a díszletekben és a játékokat kísérő nemes, népies elemeket nagystílusú feldolgozó muzsikával. Lányi Viktor, Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lisznyai Szabó Gábor, Vincze Ottó, Kenessey Jenő és Ránki György a Csupajáték zeneszerzői. Az elragadó díszletek közül a legművészebbek Molnár C. Pál, Pekáry István, Szőnyi István és Fülöp Zoltán művei. A színészek közül Hoykó remekelt részeg paraszt alakításával. Ki kell emelnünk Bordy Bella pár kedves alakítását is. A közönség kitűnően érezte magát a szombati bemutatón.

A Magyar Csupajáték sikere³⁶

A Művész Színházban estéről-estére fokozódó sikerrel kerül színre Paulini Béla Magyar Csupajátéka. A maga nemében újszerű, eredeti és megragadó produkcióról már a kritika megállapította, hogy nem múlik el nyom nélkül a magyar színházi életből. A [z Eucharisztikus] kongresszus alkalmából Budapestre gyűlt idegenek az élén járnak annak a közönségnek, amely estéről-estére megtölti a Művész Színházat és sűrű tapsokkal tünteti ki az előadott hangulatos és tréfás képeket, amelyhez kilenc fiatal zeneszerző írt muzsikát és kilenc festőművész tervezett díszletet. Valószínű, hogy a folyton fokozódó érdeklődés hosszú időre szóló sikert biztosít a Magyar Csupajátéknak.

Felkai Ferenc: Magyar csupajáték Irta és rendezte: Paulini Béla. Bemutató a Művész Színházban³⁷

Béla bácsi,

csodát tettél azon a színpadon, amelyen annyi modernet mímelő törekvés után végre valóban újszerű játékban gyönyörködhetünk. Mennyi mindennek kellett történni addig, amíg te színházat kaphattál és boszorkányoddal kiséprűzhetted rövid időre a „forradalmiság” pálmájá-

³⁵ A megjelenés adatai: Pesti Hírlap, 1938. május 22. [115. sz. 15. old.]

³⁶ A megjelenés adatai: Esti Újság, 1938. május 28. [120. szám 9. old.]

³⁷ A megjelenés adatai: Esti Újság, 1938. május 22. [116. sz. 10. old.]

forrásközlés

ért sóvárgó színpadról mindazt az ügyeskedő technikával tálalt műkedvelést, amely az utóbbi időkben oly sok jó szándékú nézőt ábrándított ki a színházból. Ha jól tudom, negyedszázada verekszel azért, hogy színpadi törekvéseidet kipróbáld – de mindez ideig csak lekicsinylő mosolyban volt részed. Ki bízott volna abban, hogy a paraszt akkor is tud szórakoztatni, ha nem bárgyúnak van beállítva? Ki látott üzletet egy olyan népi játékban, amelyben a magyar paraszt nem a terminus technikusok, a nemzetközi szavak helytelen kiejtésével deríti fel a nézőt, hanem csodálatosan szép lelkivilágával, bűbájos költészetével, mélységes, bölcs filozófiájával?

Senki sem bízott benned Béla bácsi. Nem kaptál színházat, mindaddig, amíg – ó, bocsánat – nem radikalizálódott a közönség és az elposványosodott formát és stílust a legcélravezetőbb eszközzel, az egyre jobban gyérülő nézőtérrel zsákutcába nem szorította.

Amit csinálsz – engedd meg, hogy ezt is megmondjam – nem egyedülvaló színház. De ha évekket ezelőtt szóhoz engednek jutni, meggyőződésem szerint olyan úttörő munkát végezhetnél volna, amelyből kifejlődhetett volna a modern magyar színjátszás. Minden valószínűség szerint nem jutunk el a Jánosig, vagy a bácskai játéknak hirdetett Aranyhalig.

Bölcsen tette, Béla bácsi, hogy magad rendezted a játékot, mert ezzel mentesítettél bennünket a színházi közhelyektől és így zavartalan, bosszúságmentes, tiszta élvezetben volt részünk.

Felüdültünk, neveltünk, könnyeztünk, gyönyörködtünk. Két és fél órán át felhők között jártunk – színházban voltunk. És hidd el, senkinek ott a színpaddal szemben nem hiányzott sem a szóvicc, sem az olcsó szellemesség. Nem hiába jártad a magyar falvakat, Béla bácsi. Munkatársaidat is sok dicséret illeti: Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lisznyai Szabó, Vincze Ottó, Kenessey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán, Ránki György – kilenc kiváló muzikus, értékes fiatal tehetségek.

A művészien hatásos, kivétel nélkül egyéni ízlésről, végre valóban korszerű érzékről tanúszkodó díszletek tervezői: Molnár C. Pál, Büky Béla, Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István, Antos Kálmán, Szőnyi István – mind a legelkesebb dicséretet érdemlik.

A rengeteg szereplő közül egyet sem kifogásolhatunk. Sőt, nagy örömmel tapasztaltuk: mennyi erőteljes, értékes fiatal tartalékunk van. Mindegyiknek külön-külön szorítsd meg nevénekben a kezét.

Kiváló érzékkel választottad ki karnagyodat, Vincze Ottót, aki szépen ívelő pályájának egyik döntő állomásához érkezett.

Lelkesek vagyunk, Béla bácsi. Szép volt – úgy érezzük, megérdemelt, nagy sikereitek lesz.³⁸

Kristóf Károly: Magyar Csupajáték vagy a kabaré újjászületése a Művész Színházban³⁹

Sokat vitatkoznak mostanában a kabaré válságáról. És a vita kellős közepén megszületik az új megoldás, a Magyar Csupajáték, mely hamvasságával, gyönyörűséges színpadjaival, ízes figuráival minden Kék Madárnál szebben repül a siker felé. Paulini Béla, e játéksorozat összeállítója a népi ősananyaghoz ment vissza minden társszerzőjével.

Elámul az ember a színeknek, ritmusoknak, fiatalságnak és művészetnek, ruháknak és táncoknak a gazdagságán és elgondolja: felmérhetetlen az a sok kincs, amelyet a népművészet rejt, ha csak a színpadra is ennyi jut belőle. Ezekben a stilizált játékokban aztán tobzódhat az

³⁸ Ezt követően egy francia nyelvű újságkivágat következik, amit nem közlök.

³⁹ Az Est, 1938. május 22. [115. sz. 6. old.]

olyan díszletfestő, mint amilyen a két remek tehetség, Molnár C. Pál, vagy Szőnyi István, a festészet két nagymestere, vagy a színpadi képeket fölényesen értő Fülöp Zoltán, Varga Mátyás és Mallász Gitta. Inspirációt kaphat zenéjéhez Veress Sándor, Farkas Ferenc, Vincze Ottó, Lányi Viktor, Antos Kálmán és Pongrácz Zoltán. Mind a kilenc jelenet egy-egy gyöngyszem.

A sok dal, zene, tánc ebben a gondosan összeválogatott ragyogó magyar csokorban el-mehetne a világ bármelyik részébe, elkápráztatná az idegen világot. Nem kis mértékben járul hozzá Paulini munkájának tökéletesítéséhez Sz. Tüdős Klára, a kosztümtervező, Milloss Aurél, a táncok betanítója.

A sok szereplő közül Bordy Bella áll az élen. Táncai pompásak és káprázatosak. Lya Karina a mozdulatművészet fölényes tudású képviselője az ösztönös művészet minden bájával. Szende Mária, Székely Ibolya és a sok többi szereplő mind maradandó emlékü alakítást nyújt. A Magyar Csupajáték gagszerűen sikerült.

Ujhely József: Magyar Csupajáték. Bemutató a Művész Színházban.⁴⁰

A néző ül a piros bársony zsöllyeszékben, nézi, nézi a sokszínű, muzsikás játékot, az arca mosolyra derül és a szívét lassan-lassan előnti valami jóleső, meleg érzés. Valami, amit színházban eddig vajmi ritkán érezhetett, mert hiszen manapság a pesti színházak legfőként csak szórakoztatás miatt nyitják ki este a kaput.

Paulini Béla magyar képeskönyve elbűvöl és elbájol bennünket. Végre egy színházi este, amely nemcsak a nyelvében magyar, hanem a mi vérünkéből, szívünkéből és lelkünkéből szakadt ki a maga hamisítatlan, magyar mivoltában. Ez a Magyar Csupajáték azt a fajta költészetet szólaltatja meg, amely előtt eddig zárva voltak a színpadok a rövidlátó és a csak üzleti sikert hajszoló színházi politika jóvoltából. Pedig még üzletnek is remek ez a produkció. Pestiek és külföldiek bizonyára estéről-estére kipirult arccal tapsolnak majd ennek az illatos bukétának az ölrevaló friss és színes mezei virágnak, amely a színpadról illatozik felénk.

Igazi színház az a három óra, amíg ez a kilenc kép pereg. Magyar tervezők, muzsikuskok és színészek pazar és pompás felvonulása, örömmel írjuk ide sorjába a nevüket Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lányi Viktor, Vincze Ottó, Lisznyai Szabó, Kenessey Jenő, Antos Kálmán, Ránki György írták a muzsikát, a díszleteket pedig Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István, Antos Kálmán, Szőnyi István, Mallász Gitta, Molnár C. Pál, Büky Béla tervezték. Öröm nézni Szunyoghné Tüdős Klára pompás kosztümjeit és pompásan oldja meg nehéz feladatát. Vincze Ottó karmester a zenekar élén. A légiónyi szereplő közül elsősorban elsősorban Bordy Bella, Lya Karina, Milloss Aurél, Hoyko Ferenc, Szende Mária és Petheő Zoltán neveit kell megemlíteni.

Paulini Béla úttörő munkája egy kicsit irányt mutat a mai színház számára. Nemcsak az ügyesen kiagyalt kommersz darabok számára találták fel a modern színpadot, hanem szóhoz juthat a magyar közönség előtt esetleg a magyar művészet és a magyar költészet is. Amint szombat este láttuk, lobogó és diadalmas sikerrel.

⁴⁰ Függetlenség, 1938. május 22.

széles hozzászólásokba, tiszta élvezetben volt részünk.

Felidültünk, megettünk, kömögöttünk, gyöngyözöttünk. Két és félóra át felhők között jártunk — színházban voltunk. Ez híddal, orvások ott a színpaddal szemben sem hiányoztak sem a színház, sem az előző szellemesség. Nem hiába jöttél a magyar falvakat, Béla bácsi.

Munkatársaidat is sok dicsőret illeti: Farkas Ferenc, Veress Sándor, Pongrácz Zoltán, Lászlóai Szabó, Vincze Ottó, Kencsey Jenő, Lányi Viktor, Antos Kálmán, Rásky György — kilenc kiadós muzsikás, értékes fiatal tehetségek.

A művészem hatáson, kivétel nélkül egyéni elképzelés, végre valóban korszerű érzékről tanuszkodó díszletek tervezői: Molnár C. Pál, Békly Béla, Mallásza Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekéry István, Antos Kálmán, Szőnyi István — mind a leglétkesebb dicsőretet érdemlik.

A szereplők között közül egyet sem kifogásolhatunk. Sőt, nagy örömmel tapasztaltuk: mennyi értékes, értékes fiatal tartalékunk van. Mindegyiknek külön-külön szorított meg szívünkben a kezét.

Kiváló érzékkel választottad ki karaványodot, Vincze Ottót, aki szépen iselő pályájának egyik döntő állomásához érkezett.

Lelkesek vagyunk, Béla bácsi. Szép volt — úgy éreztük, megérdemelt, nagy sikeretek lesz.

Fekai Ferenc

**Purs jeux hongrois
(Magyar csupajáték)**

Par Béla Paulini

Le créateur du « Bouquet de Perles » a trouvé dans l'âme populaire hongroise de nouveaux trésors et il offre aux visiteurs du Congrès Eucharistique un bouquet aux fleurs éclatantes et embaumées. L'œil et l'oreille se délectent à ces menus tableaux poétiques et charmants tirés de la vie populaire et qui, malgré toute leur simplicité, présentent avec une fraîcheur exquise les chansons, les danses et les jeux du peuple hongrois. Le Théâtre Artistique a monté avec magnificence ces tableaux dont la variété ne le cède en rien à la beauté et sur lesquels les compositeurs les plus talentueux ont brodé une musique délicate, riche en mélodies et orchestrée d'après les motifs populaires, Mmes B. Bordy, K. Lya, M. Szende,

I. Székely, E. Libertini, ainsi que MM F. Hoykó, Pethő et Mészöly se distinguent tout particulièrement. Le public a fait un excellent accueil à cette belle production.

6. oldal

Magyar 22 S

**„Magyar Csupajáték“
vagy
a Kabaré újjászületése
a Művész Színházban**

Sokat vitatkoznak mostanában a kabaré válságáról. Es a vita kelles közepén megszületik az új megoldás, a Magyar Csupajáték, mely hamvasságával, gyönyörűséges színpadjaival, izme figuráival minden Kék Madárnál szebben repül a siker fele. Paulini Béla, a játéksorozat összeállítója a népi ösanyaghoz ment vissza minden társzereplőjével.

Elámul az ember a színeknek, ritmusoknak, fiataliságnak és művészetnek, ruháknak és táncoknak a gazdagságán és elgondolja: felmérhető-e az a sok kincs, amelyet a népművészet rejt, ha csak a színpadra is ennyi jut belőle. Ezekben a stilizált játékokban aztán többször az olyan díszletfestő, mint amilyen a két remek tehetség, Molnár C. Pál, vagy Szőnyi István, a festészet két nagymestere, vagy a színpadi képek fölényesen értő Fülöp Zoltán, Varga Mátyás és Mallásza Gitta. Inspirációt kaphat zenéjéhez Veress Sándor, Farkas Ferenc, Vincze Ottó, Lányi Viktor, Antos Kálmán és Pongrácz Zoltán. Mind a kilenc jelenet egy-egy gyöngyszem.

A sok dal, zene, tánc ebben a gondosan összeválogatott ragyogó magyar esőkorban elmehegne a világ bármelyik részébe, elképráztatná az idegen világot. Nem kis mértékben járnl hozzá Paulini munkájának tökéletesítéséhez Sz. Tüdős Klára, a kosztümtervező, Millos Aurél, a táncok betanítója.

A sok szereplő közül Bordy Béla áll az élen. Táncai pompásak és káprázatosak. Lya Karina a mozdulatművészet fölényes tudású képviselője az ösztönös művészet minden hájjával. Szende Mária, Székely Ibolya és a sok többi szereplő mind maradandó emlékü alakítást nyújt. A Magyar Csupajáték nagyszerűen sikerült.

Kristóf Károly

Magyar Csupajáték

Bemutató a Művész Színházban

A főszereplők: Millos Aurél, Bördy Bella, Pethő Zoltán, Szende Mária, Lya Karina, Székely Ibolya, Holyko Ferenc

A néző ül a piros bársonyszőnyegű székben, nézi, nézi a sokszínű, muzsikáló játékokat, az arca mosolyra derül és a szívet lassan-lassan elönti valami jóleső, meleg érzés. Valami, amit színházban eddig vajmi ritkán érezhetett, mert hiszen manapság a pesti színházak legfőként csak safránostatás miatt nyílják ki este a kaput.

Paulini Béla magyar képeskönyve elbűvöl és elbájos, bennünket. Végre egy színház, este, amely nemcsak a nyelvben magyar, hanem a mi vértünkéből, szívünkéből és lelkünkéből száradt ki a maga hamisítatlan, magyar mivoltában. Ez a Magyar Csupajáték azt a fajta költészetet szolgáltatja meg, amely előtt eddig sarva voltak a színpadok a rövidlátó és a csak üzleti sikert hájszó színházi politika jóvoltából. Pedig még üzletnek is remek ez a produkció. Pestiek és külföldiek bizonyára esteről-estére kipróbált arcait tapasztalnak majd ennek az illatos bukétának, az olívrevaló frisse és színes mezei virágnak, amely a színpadot illatosít felénk.

Igen! színház az a három óra, amíg ez a kilenc kép perog, Magyar tervezők, muzsiku-

sok és mindennek pazar és pompás felvonása. Örömmel írjuk ide sorjába a revüvel: Ferencs Ferenc, Teresz Sándor, Pengvics Zoltán, Látja Viktor, Vincey Ottó, László Szabó, Keresztes Jenő, Antos Kálmán, Kesztyű György irják a muzsikát, a dalszöveget pedig Fáy Lóránt, Varga Mária, Fülöp Zoltán, Pekéry István, Antos Kálmán, Szöngyi István, Molnár Gitta, Molnár C. Pál, Békó Béla terveztek. Örömmel némi szövegkönyv Tádós Klára pompás kosztümjeit és pompásan oldja meg nehéz feladatát Vince Ottó karmester a zongorán élén. A légiónyi szereplő közül elsősorban Bördy Bella, Lya Karina, Millos Aurél, Holyko Ferenc, Szende Mária és Pethő Zoltán neveit kell megemlíteni.

Paulini Béla úttörő munkája egy kicsit irányt mutat a mai színház számára. Nemcsak az ügyetlen tárgyalat kommerszdarabok számára találják fel a modern színpadot, hanem szöveg juthat a magyar közönség előtt esetleg a magyar művészet és a magyar költészet is. Amint szombat este látnak, jobbos és dadalmas sikerrel.

Ujhely József

Börsei
V/22

Paulini Béla „Magyar Kékmadár”-sorozata. A kimeríthetetlen népi ósananyaghoz tért vissza a kitűnő Paulini Béla, amikor a Gyöngyösbokréta után most a Magyar Csupajátékban az ismert Kékmadár-hoz hasonló műfajt igyekezett megteremteni, de minden ritmusában, minden mondatában — magyarnak. A színek, hangulatok és táncok stílizált játékaik mögé artistikusan szép díszletképeket festettek Molnár C. Pál, Békó Béla, Molnár Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mária, Fülöp Zoltán, Pekéry István, Antos Kálmán és Szöngyi István, a muzsika képzet fiatal komponisták szerzeménye és a színes ruháktól tarkálló jelenetek és táncok végésszögig vonzó látványt nyújtanak (Sz. Tádós Klára kosztümtervei igen szépek.) A szereplők élén Bördy Bella táncol pompásan, Millos Aurél, Lya Karina, Szende Mária, Székely Ibolya, Pethő Zoltán, Holyko Ferenc, Mészöly Tibor és a többi szereplő pedig szintén friss játékkal és táncokkal színesíti a Magyar Kékmadár-sorozat előadásait.

Magyar Csupajáték

Évről-évre megnevel a budapesti közönség a magyar népművészet kutatójának, Paulini Bélának eredeti és sajátos produkcióját: a „Gyöngyösbokréta” dalait, táncait és színpadi jelenetét. Ezúttal megint újat hozott Paulini, Noua műkedvelő találgatással, hanem az általuk megteremtett stílussal csinált színházat. Raffinált művészi produkció született a Gyöngyösbokréta-ból. A legkitűnőbb művészcsoport állott Paulini Béla eszméjének szolgálatába és amit csináltak, az minden bizonyítással rendkívül. A művészcsoport élén Bördy Bella az új primadonna, Szende Mária, Székely Ibolya, Libertini Eva, Lya Karina és a kitűnő Millos Aurél mellett meg kellene említeni mindnyájukat. A jelmezeket Szöngyi Tádós Klára és Szabó Gabriella terveztek. Az illatos, kitűnő díszlettervezők közül Molnár C. Pál, Fáy Lóránt, Varga Mária, Fülöp Zoltán, Pekéry István és Szöngyi István nyújtani tapst kaptak.

forrásközlés

Paulini Béla Magyar Kékmadár-sorozata⁴¹

A kimeríthetetlen népi ősanyaghoz tért vissza a kitűnő Paulini Béla, amikor a Gyöngyösbokréta után most a Magyar Csupajátékban az ismert Kék Madárhoz hasonló műfajt igyekezett megteremteni, de minden ritmusában, minden mondatában – magyarnak. A színek, hangulatok és táncok stilizált játékaik mögé artistikusan szép díszletképeket festettek Molnár C. Pál, Büky Béla, Mallász Gitta, Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István, Antos Kálmán, és Szőnyi István, a muzsika képzett fiatal komponisták szerzeménye és a színes ruháktól tarkálló jelenetek és táncok véges végig vonzó látványt nyújtanak. (Sz. Tüdős Klára kosztümtervei igen szépek.) A szereplők élén Bordy Bella táncol pompásan, Milloss Aurél, Lya Karina, Szende Mária, Székely Ibolya, Petheő Zoltán, Hoykó Ferenc, Mészöly Tibor és a többi szereplő pedig szintén friss játékkal és táncokkal színesíti a Magyar Kék Madár-sorozat előadásait.

Névtelen: Magyar Csupajáték⁴²

Évről-évre megnézi a budapesti közönség a magyar népművészet kutatójának, Paulini Bélának eredeti és sajátos produkcióját: a Gyöngyösbokréta dalait, táncait és színpadi jeleneteit. Ezúttal megint újat hozott Paulini. Nem műkedvelő falusiakkal, hanem az általuk megteremtett stílussal csinált színházat. Raffinált művészi produkció született a Gyöngyösbokrétából. A legkitűnőbb művészegyüttes állott Paulini Béla eszméjének szolgálatába és amit csináltak, az minden bizonnyal rendkívüli. A művészegyüttes élén Bordy Bella az új primadonna. Szende Mária, Székely Ibolya, Libertini Éva, Lya Karina és a kitűnő Milloss Aurél mellett meg kellene említeni mindnyájukat. A jelmezeket Szunyogné Tüdős Klára és Szabó Gabriella tervezték. Az ötletes, kitűnő díszlettervezők közül Molnár C. Pál, Fáy Lóránt, Varga Mátyás, Fülöp Zoltán, Pekáry István és Szőnyi István nyíltszíni tapsot kaptak.

(Folytatjuk)

⁴¹ 2, 1938. május 22.

⁴² 8 órai Újság 1938. május 24. [12. sz. 8. old.]

Fuchs Livia

Tiszay Andor hagyatéka a PIM-Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívumában *

A hagyatéék leltári száma: 2 (HGY-2)

Feldolgozott dobozok száma: 2

A dobozok tartalma:

2016. 2. Kéziratok

2.5. Kéziratok (vegyes, szerző ismeretlen)

2.6. Kéziratok (vegyes, szerző ismert)

2016. 3. Sajtó-kivágatok

2016. 4. Aprónyomtatványok: színlapok, műsorfüzetek

2016. 10. Plakátok

2016. 14. Fotokópiák – jelmeztervek

HGY 2 – Kéziratok 2016. 2.

(Helye: 1. doboz)

2016. 2. 5.

2016. 2. 5. 1.

a./ 3 oldalas eredeti gépirat, é.n.

Tárgy: Vasas Központi Művészegyüttes története

b./ 2 oldalas másolat, autográf szignó („A másolat hitelül: Bazsik Imréné”) és dátum.
1967. VIII. 21.

Tárgy: Bartók Béla táncegyüttes története

c./ 1 oldalas másolat, é.n.

Tárgy: Vadrózsák táncegyüttes története

d./ 2 oldalas gépirat, eredeti, é.n.

Tárgy: Adatok a Magyar Néphadsereg Művészegyüttesének tánckaráról

2016. 2. 6.

2016. 2. 6. 1.

3 oldalas gépirat, eredeti, autográf szignó és dátum: 1967. VIII. 25.

Szerző: Novák Ferenc

Tárgy: Bihari János Táncegyüttes

* Készült az NKFIH K115676 számú kutatás keretében.

HGY 2 – Sajtó-kivágatok 2016. 3.
(Helye: 1. doboz)

2016. 3. 1.

Kottalapokra ragasztott sajtó-kivágatok „Az orosz császári ballet” 1912-es és 1913-as vendéjátékáról [Sem az újságok, sem a dátumok nincsenek jelölve]

2016. 3. 2.

Vegyes sajtó-kivágatok vendégszereplőkről [Az újságok és dátumok zömmel nincsenek jelölve]

Hanna Berger (2 fellépés)

Harald Kreutzberg

Niddy Impekoven (2 fellépés)

Hilde Baumann

Ilbak Ella

Müncheni Günther-iskola

Hellerau-i Dalcroze-iskola (2 alkalom)

„Kék Madár” orosz-német művész-színház (2 alkalom)

Az Orosz Balett (1927)

Argentina

Karsavina és Vladimirov

Uday Shan-Kar és Simkie

Sakharoff

Jusnij Kék Madár-Kabaré

2016. 3. 3.

Vegyes sajtó-kivágatok, magyar fellépőkről

Földényi Böske (3)

Gyöngyös bokréta

Csodarevú 1938

Szentpál–csoport pantomim és táncelőadása (3)

Madzsar Alice (3)

Nyolc magyar táncművésznő Bécsben

Magyar Országos Véderő Egyesület Díszelőadása

Riedl Margit

Rózsa Magda

2016. 3. 4.

Vegyes sajtó-kivágatok az Operaház programjairól: opera és balett

2016. 3. 5.

Kottalapokra ragasztott sajtó-kivágatok a M. Kir. Operaház I. világháború előtti programjairól: 1911-1916. [Az újságok, a dátumok zöme nincs jelölve]

2016. 3. 6.

Vegyes sajtó-kivágatok: revük és varieték programjairól. [Az újság és dátum többnyire nincs jelölve]

HGY 2 – Aprónyomatványok: színlapok, műsorfüzetek 2016. 4.
(Helye: 1. és 2. doboz)
1. doboz

2016. 4. 1.

Színlapok Szentpál Olga fellépéséről

- a./ 1 db nyomtatvány, széle sérült, 1921. III. 31. Vigadó Nagyterem
„R. Szentpál Olga Dalcroze-táncstje” – művésznövendékek közreműködésével
- b./ 1 db nyomtatvány, széle sérült, 1922. II. 04. Zeneakadémia Nagyterem
„R. Szentpál Olga Dalcroze-estje” ritmikus és plasztikus gyakorlatok és játékok ötven növendék közreműködésével
- c./ 1 db nyomtatvány, 1921. XII. 08. Zeneakadémia Kamaraterem
„A 'Magyar Írás' művésztéje”
- d./ 1 db nyomtatvány, 1923. V. 05. Vigadó Nagyterem
„R. Szentpál Olga – tanfolyamainak évről-évről előadása”
- e./ 1 db nyomtatvány, erősen sérült, 1923. II. 25. Vigadó, Nagyterem
„R. Szentpál Olga táncstje”
- f./ 1 db kétlapos nyomtatvány, 1924. V. 03. Renaissance Színház
„R. Szentpál Olga – táncstje csoportja közreműködésével”
- g./ 1 db kétlapos nyomtatvány é.n. [de a hirdetés szerint: 1932.] IV. 10. Fővárosi Operett Színház
„A Szentpál csoport – munkaközösségnek bemutató előadása”
- h./ 1 db nyomtatott levelezőlap, címzett: Dr. Káldor György, 1936. IX. 20. Belvárosi Színház
„Szentpál-Táncscsoport Stúdióelőadása”
- i./ 1 db kétoldalas postai nyomtatvány, címzett. Mirkovszky Mária, Tarcali u. 12., 1938. V. 27–VI. 03.-ig
„A Szentpál iskola Ünnepi záróhete, nyolc előadás az iskola stúdiójában”

2016. 4. 2.

Műsorfüzetek Pally Anna balett-estjeiről

- a./ 1 db nyomtatott, 10 lapos műsorfüzet, 8 képpel (Bossányi és társa felvételei)
1920. III. 13. és 14. Vigadó
- b./ 1 db nyomtatott 4 lapos műsorfüzet, 4 képpel (Bossányi és társa felvételei)
a hátoldalon autogram, nyomtatva
1921. IV. 13. és 14. Vigadó
- c./ 1 db 4 lapos nyomtatott programfüzet
1919, autográf: III. 15. [helyszín nincs jelölve], „Ballett-pantomim Műsor”

2016. 4. 3.

Színlapok és műsorfüzetek Nirschy Emília fellépéseiről

- a./ 1 db nyomtatott színlap, 1917. V. 14. Uránia Színház
„A klasszikus tánc”
- b./ 1 db nyomtatott színlap, 1921. XII. 11. [helyszín megjelölése nélkül]
„Nirschy-táncstély”
- c./ 1 db nyomtatott, 2 lapos program, 1923. III. 18. Vigadó (a második est lesz: 04. 08-án)
„Nirschy táncstély”

forrásközlés

2016. 4. 4.

Balett-estek programfüzetei

- a./ 1 db két lapos nyomtatott program, 1943. II. 11. Zeneakadémia
„Otrubay Melinda előadása. A tánc – tánclépésben a századokon át”
- b./ 1 db 4 lapos nyomtatott műsorfüzet, 1943. III. 08. Zeneakadémia Nagyterem
„Sallay Zoltán I. klasszikus táncestje”
- c./ 1 db nyomtatott szórólap, 1943. V. 17. Vigadó
„Zsedényi Károly táncestje”

2016. 4. 5.

Mozgásművészek színlapjai

- a./ 2 db színlap
  - aa./ 1926. IV. 06. Zeneakadémia Kamaraterem
„Förstner Magda Táncestje”
  - ab./ é.n. [autográf szerint: 1926.] X. 23. Zeneakadémia Nagyterem
„Új Föld Előadóestje”
- b./ 1 db 2 oldalas színlap, é.n. [autográf évszám: 1928] II. 26. Rádium
„Korb Flóra táncmatinéja”
- c./ 1 db színlap és 1 db postai nyomtatvány
  - ca./ 1934. V. 30. Zeneakadémia Kamaraterem
Kállai Lilly iskolájának előadása a „Kállai tánc csoport” közreműködésével
  - cb./ 1933. II. 19. Kamara Színház
Kállay [Kállai] csoport matinéja
- d./ 1 db színlap, 1944. III. 12.
„Hirschberg Erzsébet táncművésznő felléptei”
- e./ 7 db színlap (egyikből duplum)
  - ea./ é.n. [autográf dátum: 1937.] XII. 04. Belvárosi Színház
„Rózsa Magda táncmatinéja”
  - eb./ 2 oldalas nyomtatvány, 2 példányban, 1935. V. 07. Zeneakadémia Kamaraterem
„Rózsa Magda táncestje”
  - ec./ 1 db színlap é.n. [autográf dátum: 1942] XII. 05. Magyar Művelődés Háza
„Vidám Mikulás-gyermekelőadás”
  - ed./ 2 db színlap (duplum), 1938. III. 15. Zeneakadémia Nagyterem
„Egry Anna szerzői és előadói estje”
  - ee./ 1 db 2 lapos színlap, é.n. [autográf szerint 1936]
„Szilveszteri műsor” (Gundel étterem és Gellért Szálló)

2016. 4. 6.

Vegyes színlapok

- a./ 1 db nyomtatott színlap, 1922. III. 09. Vigadó
„Ferenczy Annie táncestélye”
- b./ 1 db nyomtatott színlap, széle sérült, 1921. XII. 29. Vigadó
„Kulka Margot táncestélye”
- c./ 1 db nyomtatott színlap, sérült, 1921. X. 21. Vigadó
„Hermann Illy az Orchestikai Társaság tagja táncestélye”
- d./ 1 db 2 lapos, nyomtatott színlap, 1944. III. 03. Zeneakadémia
„Komáromi Kacz Rózsi táncestje”

- e./ 1 db, 2 lapos színlap, széle sérült, 1920. III. 21. Vigadó
 „Kovács Tivadar Táncművészeti Akadémiája növendékeinek etnográfiai, klasszikus és pantomim táncelőadása”
- f./ 1 db nyomtatott színlap, 1943. III. 14. Madách Színház
 „Halmy Lujza táncmatinéja”

2016. 4. 7.

Klasszikus táncestélyek színlapjai

- a./ 1 db 2 lapos nyomtatott program, 1926. XI. 10. Városi Színház
 „Földényi Böske klasszikus táncestélye”
- b./ 1 db színlap, 1941. V. 03. Zeneakadémia Nagyterem
 „Goll Bea klasszikus táncestje”
- c./ 1 db nyomtatott 2 lapos színlap, első oldalán fotó (Kossak utóda), 1922. III. 12. Vigadó
 „Káldor Borsika I. Klasszikus táncestélye”
- d./ 1 db színlap é.n., IX. 25. Zeneakadémia
 „J. Hudak Júlia primaballerina assoluta klasszikus táncestélye”
- e./ 1 db 2 lapos program, belső oldalon fotó, 1921. XI. 20. Vigadó
 „Aba-Lóránth Éva I. klasszikus táncestélye”
- f./ 1 db színlap, 1923. II. 20. Vigadó
 „Zahler Magda klasszikus táncestélye”

2016. 4. 8.

Mozgásművészek színlapjai

- a./ 3 db színlap (egyikből duplum)
- aa./ egylapos, program (2 példány), 1925. VI. 06. Zeneakadémia Kamaraterem
 „Turnay Alice orchestikái vizsgaelőadása”
- ab./ 4 lapos műsorfüzet, 1928. III. 18. Belvárosi Színház
 „Turnay Alice és növendék-táncsoportjának mozgásművészeti matinéja”
- b./ 3 db színlap
- ba./ 1 db postai nyomtatvány, 1931. IV. 19. Belvárosi Színház
 „Riedl Margit és növendékeinek mozdulatművészeti matinéja”
- bb./ 1 db 4 lapos műsorfüzet, 1925. II. 23. Vigadó
 „Riedl Margit klasszikus táncestélye növendékeinek közreműködésével”
- bc./ 1 db színlap, 1922. IV. 09. Zeneakadémia Kamaraterem
 „Művészt – Riedl Margit az orchestikái iskola művésznövendéke”
- c./ 1 db 2 lapos színlap, 1926. I. 14. Vigadó
 „Éghy Gyssa táncestje”
- d./ 1 db színlap, sérült, 1923. III. 12. Vigadó
 „Török Emita táncestélye”

2016. 4. 9.

3 db operaházi program

- a./ 1 db három nyelvű (magyar, orosz és angol) nyomtatott program, 1945. IV. 25.
 Ünnepi díszelőadás
- b./ 1 db három nyelvű (magyar, orosz és angol) program, 1945. V. 22–VI. 1.
- c./ 1 db nyomtatott program, 1945. V. 6–VI. 3.
 Az MKP VIII. ker. szervezete első Operabérletének műsorismertetője

forrásközlés

2016. 4. 10.

Vegyes nyomtatott programok

- a./ 1 db, kétlapos program, é.n. VI. 13., Szigeti Szabadtéri Színpad
„Pozsonyért”, a Turul Szövetség díszhangversenye
- b./ 1 db nyomtatvány, 1938. XII. 9. Zeneakadémia Kamaraterem
Neugeboren Cili „Táncestélye”
- c./ 1 db program, erősen sérült, hiányos, 1923. XII. 5. Vigadó
„Darmora táncestje”
- d./ 1 db postai nyomtatvány, 1931. X. 7. Új Színház
A Madzsar Művészcsoport fellépése
- e./ 1 db 2 lapos program, 1924. XI. 16. Vigadó
„Tarkeövy István pantomim- és táncest műsora”
- f./ 1 db sárga papírra nyomtatott meghívó, 1937. IV. 27. Tisztviselő Kaszinó
„Budapesti Fiaatal Írók és Művészek 18. zártkörű előadóestje”
- g./ 1 db 2 lapos program, 1942. V. 3. Zeneakadémia Nagyterem
„Fiatatok Művész-estje”
- h./ 1 db program, 1921. XII. 3. Zeneakadémia Kamaraterem
„Művészeszt”
- i./ 1 db program, sérült, 1921. XII. 2. Vigadó
„Waldheim Vera táncol. I. estély”
- j./ 1 db postai nyomtatvány, é.n.
„J. Viraág Ilus tanfolyamai”

2016. 4. 11.

4 db nyomtatott program

- a./ 1 db nyomtatott program, é.n. II. 22.-től, Liszt Ferenc terem
„Az Orkesztkai Játékszín előadássorozata”
- b./ 1 db műsorfűzet, 5 nyelvű (magyar, angol, német, olasz, francia), széle sérült,
1934. VIII. 14.-21. Városi Színház
„Gyöngyösbokréta”
- c./ 1 db 2 lapos program, é.n. [autográf dátum: 1940. XII.] 14. Városi Színház
„Magyar karácsony”
- d./ 1 db 4 lapos program, é.n.
„Pesti Főiskolai Szent Imre kollégium Népi Magyar Estje”

2016. 4. 12.

Vegyes színlapok, programok

- a./ 1 db műsor, 1942. VI. 27. Zeneakadémia Kamaraterem
„Mozdulatművészek Délutánja”
- b./ 1 db A/4-es program, 1943. V. 23. Zeneakadémia Kamaraterem
„A budapesti Mozdulatkórus bemutatói”
- c./ 1 db program, széles sérült, 1921. XII. 10. Zeneakadémia Kamaraterem
„Renaissance Kör művészeszt”
- d./ 1 db vizsgaismertető, 1931/32-es tanév
„A Magyar Országos Táncmesterképző Tanfolyam gyakorlati vizsgája”
- e./ két lapos műsor, é.n. [helyszín megjelölése nélkül]
Közreműködők: Bertalan Vera görögorna iskolájának tanítványai

f./ 2 lapos program, 1932. VI. 9.

„Országos Testnevelési Tanács Olimpiai Sportbemutató Sorrendje”

g./ 1 db műsor, széle sérült, é.n. [helyszín megjelölése nélkül]

„Matiné”

2016. 4. 13.

3 db program Ella Ilbak táncestjeiről

a./ 1 db 2 lapos nyomtatvány, 1925. III. 15. Renaissance Színház

b./ 1 db 4 lapos nyomtatvány, 1931. IV. 12. Rádus Mozgó

c./ 1 db 2 lapos program, 1933. XII. 3. Magyar Színház

2016. 4. 14.

3 db program Valeska Gert fellépéseiről

a./ 1 db színlap, 1923. XI. 24. Vigadó

„Grotesztk táncestély”

b./ 1 db 2 lapos program, 1925. I. 30. Vigadó

c./ 1 db 6 lapos program, 1935. XI. 17. Vigadó

2016. 4. 15.

5 db program Niddy Impekoven fellépéseiről

a./ 1 db 2 lapos nyomtatvány, 1931. V. 26. Vigadó

b./ 1 db 2 lapos nyomtatvány, 1932. III. 6. Uránia

c./ 2 db 2 lapos nyomtatvány, 1933. X. 12. Zeneakadémia

d./ 1 db 2 lapos nyomtatvány, 1937. II. 16. Vigadó

2016. 4. 16.

4 db program Rosalie Chladek táncestjeiről

a./ 1 db 2 lapos program, 1933. I. 15. Magyar Színház

„A Hellerau-Laxenburgi Táncsoport matinéja Rosalia Chladek felléptével”

b./ 1 db 2 lapos program, é.n. [autográf dátum: 1934.] IV. 23. Kamara Színház

„Magyar Mozgásművészeti Csoport I. vendégjátéka, Rosalia Chladek táncestje”

c./ 1 db program, 1947. IV. 16. Zeneakadémia Nagyterem

d./ 1 db program, 1948. I. 24. Zeneakadémia Nagyterem

2016. 4. 17.

5 db program, Harald Kreutzberg táncestjeiről

a./ 1 db, 2 lapos, 1935. XI. 7. Zeneakadémia Nagyterem

b./ 1 db program, 1942. II. 15. Új Magyar Színház

c./ 1 db program, 1942. IV. 12. Operettszínház

d./ 1 db 2 lapos program, 1942. XII. 9. Magyar Művelődés Háza / „II. táncest”

e./ 1 db program, 1943. X. 5. Magyar Művelődés Háza

2016. 4. 18.

13 + 2 db program a Hellerau-Laxenburgi Iskola fellépéseiről

a./ 2 db német nyelvű program, 1923. VI. 31–VII. 15.

„Feste der Schule Hellerau für Rhythmus, Musik und Körperbildung”, 1. és 2. program

b./ 1 db német nyelvű program, 1926. X. 30. Volksoper

forrásközlés

- c./ 1 db 2 lapos program, német nyelvű, 1927. III. 7. Groser Konzerthaus-Saal
- d./ 1 db német nyelvű program, 1927. IV. 3. Die Wiener Kammerspiele
- e./ 1 db német nyelvű program, 1927. III. 18. Wiener Urania
- f./ 1 db német nyelvű program, 1927. IX. 1. Burggarten-Bühne
- g./ 1 db német nyelvű program, 1927. IX. 5. Burggarten Bühne
- h./ 1 db német nyelvű program, 1927. IX. 22. Wiener Urania
- i./ 1 db német nyelvű program, 1927. XI. 16. [autográf: Burgtheater, Wien]
- j./ 1 db német nyelvű program, 1928. VI. 5. Burggarten-Bühne
„Tanze der Gruppe Kratina Hellerau-Laxenburg”
- k./ 1 db 2 lapos német nyelvű program, é.n. [1932 után], fotókkal
- l./ 1 db német nyelvű színlap, 1934. VI. 3. Blauen Hofes, Laxenburg
- m./ 2 db 3 lapos programfüzet, 1930. III. 11. és 14. Vigadó

2016. 4. 19.

3 db vegyes program

- a./ 1 db 2 lapos program, 1938. XI. 20. Uránia
„Alexander von Swaine tánccmatinéja”
- b./ 1 db program, 1928. I. 9.
„Leontjew Sascha orosz táncművész klasszikus táncestje”
- c./ 1 db program, é.n., Radius Színház
„Tamara Karsavina táncestélye”
Partnere: Keith Lester

2016. 4. 20.

7 db nyomtatott program

- a./ 3 db program Charlotte Wilke fellépéseiről
  - aa./ a műsorlap széle sérült, 1922. XII. 17. Vigadó
„Táncestély”
  - ab./ a műsorlap széle sérült, 1925. III. 7. Zeneakadémia Kamaraterem
  - ac./ 1926. III. 23. Zeneakadémia Kamaraterem
- b./ 8 lapos program, a gerincen sérült, 1923. IV. 3. Renaissance Színház
„Berber Anita és Droste Sebastian táncestélye”
- c./ 1 db négy lapos program, borítóján két fotó, 1936. XI. 5., Zeneakadémia Kamaraterem
„Czobel Lisa és Karl Bergeest táncestje”
- d./ 1 db program, 1947. III. 19. Zeneakadémia Kamaraterem
„Hanna Berger II. Tánc-estje: A ma táncai”
- e./ 1 db két lapos program, a borítón fotó, 1932. X. 23. Belvárosi Színház
„Palucca tánccmatinéja”

2016. 4. 21.

3 db program

- a./ 2 lapos, szélén sérült, 1924. XI. 22. Renaissance Színház
„Claire Bauroff est: A világosság hív...!”
- b./ 2 lapos, 1933. I. 24. Zeneakadémia Kamaraterem
„Ellinor Tordis (Wien) táncestje”
- c./ 2 lapos program, 1932. XI. 20. Belvárosi Színház
„Barbakoff Tatjana tánccmatinéja”

2016. 4. 22.

- 14 db vegyes program vendégfellépőkről
- a./ 1 db 2 lapos program, 1925. IV. 2. Vigadó
„Madge Paggany táncestje”
  - b./ 1 db erősen sérült program, 1924. V. 13. Vigadó
„Parts Elmerice észt táncművésznő estélye”
  - c./ 1 db program, 1947. X. 12. Zeneakadémia Nagyterem
„Noémi Aleskovska ballet-estje”
  - d./ 1 db kétoldalas program, 1943. V. 19. Uránia Filmszínház
„Höpfner Hedi és Margot a berlini Deutsches Opernhaus első magántáncosnőinek táncestje”
  - e./ 1 db sérült program, 1923. X. 23. Vigadó
„Steffy Schindler-Andersen dán táncművésznő táncestje”
  - f./ 1 db 6 lapos program, 1934. XI. 18. Zeneakadémia Nagyterem
„Suzy Ray táncestje”
  - g./ 1 db kétlapos program, 1934. II. 18. Belvárosi Színház
„Elfrít Grimm és Aira Arya táncmatinéja”
  - h./ 1 db kétoldalas program, 1934. III. 16. Zeneakadémia Kamaraterem
„Delly és Willy Flay-Waldvogel táncestje”
  - i./ 1 db program, 1925. XI. 8. Vigadó
„Kieselhausen Lucy bárónő I. táncestélye”
  - j./ 1 db kétoldalas program + a II. előadás (XII. 9.-re hirdetve), 1934. XII. 2. Kamara Színház
„Bella Reine tánc-és pantomim-matinéja”
  - k./ 1 db kétlapos program, képpel, 1934. XI. 7. Zeneakadémia Kamaraterem
„Alain Dunoeli táncestje”
  - l./ 2 db kétoldalas program
    - aa./ 1933. III. 26. Belvárosi Színház
    - ab./ 1934. III. 6. Zeneakadémia Kamaraterem
„Ann Nederhoed táncmatinéja”

2016. 4. 23.

- 4 db program Yeichi Nimura japán táncművész fellépéseiről, közreműködik: Lisan Kay amerikai táncművésznő
- a./ 1 db 6 oldalas program, 1934. II. 11. Magyar Színház
  - b./ 1 db program, 1935. XII. 12. Zeneakadémia Kamaraterem
  - c./ 1 db négyoldalas program, fotóval, 1936. X. 30. Zeneakadémia Kamaraterem
  - d./ 1 db kétlapos program, 1936. XI. 9. Zeneakadémia Kamaraterem

2016. 4. 24

- 3 db program Uday Shan-Kar és csoportjának fellépéseiről
- a./ 1 db 10 lapos programfüzet, 1929. X. 30. Vigadó és XI. 3. Orion Színház
  - b./ 1 db kétlapos program, benne betét: „A hindu tánc”, 1936. III. 7. Zeneakadémia Nagyterem
  - c./ 1 db kétlapos program, fotóval, 1936. III. 22. Vigadó

2016. 4. 25.

5 db program vendégfellépőkről

- a./ 1 db 4 lapos program, 1923. XII. 18. Vigadó
„Sent M’ahesa klasszikus táncestélye”
- b./ 2 db kétlapos program, 1926. V. 5., 8. és 9. Renaissance Színház
„Nyota Inyoka hindu táncművésznő táncestjei”
- c./ 1 db 2 lapos program, 1937. III. 5. Művész Színház
„Menaka és táncsoportja eredeti hindu zenekarral vendégszerepelnek”
- d./ 1 db kétlapos program, 1939. III. 17. Városi Színház
„Devi Dja Jáva-Bali Színház vendégszereplése”

2016. 4. 26.

1 db nyomtatott műsorfüzet, foltos, autográf dedikációval [nem Tiszaynak], Bp. 1924

„A bűvös bábú. Zenés bábjáték egy felvonásban”

Írta: Kéméndy Jenő

2016. 4. 27.

1 db nyomtatott műsorfüzet, olasz nyelvű, 1883-84 Teatro alla Scala, Milano

„Brahma. Ballo di I. Monplaisir. Musica: C. Dall’Argine. Riprodotto da Giuseppe Felter”

2016. 4. 28.

1 db nyomtatott szöveggönyv, német nyelvű, 1911, Berlin

„Sumurun – Eine pantomime in neun Bildern”

2016. 4. 29.

2 db nyomtatott műsorfüzet, Smeraldi César balettjei

- a./ „Az ércember” Fantasztikus ballet 4 képben. Bp. 1896.
- b./ „Zulejka” Ballet három képben. é.n.

2016. 4. 30.

A Magyar Királyi Operaház 7 db nyomtatott műsorfüzete, Guerra Miklós balettjei

- a./ „A törpe gránátos” Balett-egyveleg 1 felvonásban. Zene: Szikla Adolf, Bp. 1903., sérült példány
- b./ „Művészfurfang” Tréfás ballet 2 képben. Zene: Skofitz Ferencz
- c./ „Álom” Ballet 5 képben. Zene: Szikla Adolf. Bp., 1904
- d./ „Velencei karnevál” Ballet 1 felv. 2 képben. Zene: Berté Henrik. Bp., 1908
- e./ „Havasi gyopár” Fantasztikus ballet két felvonásban (Három képben.) Zene: Hűvös Iván
- f./ „Tavaszi” Táncegyveleg egy felvonásban. Zenei összeállító: Benkő Henrik, Bp., 1911
- g./ „Mesevilág” Táncmese 5 képben. Zene: Nedbal Oszkár, Bp. 1909

2016. 4. 31.

2 db operai nyomtatott, sérült, széteső műsorfüzet

- a./ „Satanella” Esményi ballet 4 képben. Írta: Taglioni P., Betanította: Campilli Frigyes, Zene: Pugini és Hertel Bp. 1882
- b./ „Északi fény” Fantasztikus ballet 1 felvonásban. Koreográfiai földolgozás Mazzantini L.-tól, Zene: Poldini Ede Bp. 1894

2016. 4. 32.

2 db operai műsorfüzet

- a./ „Pesti karnevál” Tánccjáték Liszt Ferenc zenéjére. Radnai Miklós bevezető szövege, öt nyelven (olasz, francia, angol, német), képek és jelmezrajzok is. 1930. XII. 6.
- b./ 1 db francia nyelvű program, a borítón jelmezrajz, az operaház gálaestjéről, 1931. V. 21.
Műsoron: „Pesti karnevál”

2016. 4. 33.

1 db Operaház műsorfüzet, é.n.

- „Az infánsnö születésnapja” Némajáték három képben. Zene: Radnai Miklós

2016. 4. 34.

A magyar Kir. Operaház 1 db nyomtatott műsorfüzete, Debrecen-Bp., 1928

- „A múzsa csókja” Balett 1 felvonásban, 6 képben. Írta: Dohnányiné-Galafres Elza,
Zene: Schubert

2016. 4. 35.

5 db nyomtatott, sérült műsorfüzet

- a./ „A korrigán” Fantasztikus ballet három képben, két felvonásban. Zene: Vidor Károly Mária, Bp. 1893.
- b./ „She” Fantasztikus ballet két részben, 12 képben. Zene: Mader Raoul, Bp., 1898
- c./ „A maladetta” (Gascogne legenda) Ballet két felvonásban, három képben. Zene: Vidal Pál, Bp., 1905
- d./ „Psyche” Sinfonikus táncművelet 3 felvonásban (Hat képben) Zene: Juon Pál, Bp., 1906
- e./ „Szerelmi kaland” Tréfás ballet 4 képben. Zene: Mader Raoul, é.n.

2016. 4. 36.

2 db német nyelvű nyomtatott programfüzet

- a./ 3. Deutschen Tänzerkongress, belső oldala sérült, München, 1930
- b./ Internationaler Tanz-Wettbewerb und Volks-Tanz-Treffen Wien, 1934

2016. 4. 37.

2 db német nyelvű színlap

- a./ 1922. VIII. 26., Grosen Saale des Mozarthaus
„Tanz-Abend”, kor. Christine Reiser-Steinwender (Stuttgart és Hellerau)
- b./ 1928. VI. 10. Rathausplatze
„Tanze nach Musik von Franz Schubert”
Közreműködők: Tanzgruppe Kratina

2016. 4. 38.

Vegyes programfüzetek, színlapok különböző szovjet balettegyüttesek fellépéséről

- a./ 1 db nyomtatott színlap, é.n. [autográf dátum: 1949] II. 17. Magyar Állami Operaház
„Galina Ulanova és Mihail Gabovics balettestje”
- b./ 1 db nyomtatott programfüzet, hátoldal sérült, képekkel, 1958. IV. 14. és 24., Magyar Állami Operaház
„Leningrádi Állami Akadémiai Opera és Balett-színház vendégjátéka”

- c./ 1 db nyomtatott program, 1960. VIII. 13., 14 és 16., Magyar Állami Operaház
„Sztanyiszlavszkij és Nyemirovics-Dancsenko Zenés Színház balettegyüttese”
- d./ 1 db nyomtatott programfüzet, 1961. VIII. Magyar Állami Operaház
„Moszkvai Nagy Színház balettegyüttesének vendégjátéka”
- e./ 1 db nyomtatott programfüzet, 1965. VI. 6.-16. Magyar Állami Operaház
„Nagy Színház balett együttesének vendégjátéka”

2016. 4. 39.

Vegegy programfüzetek szovjet néptáncgyüttesek vendégjátékairól

- a./ 1 db programfüzet a VIT-en fellépő szovjet csoportról, 1949. VIII. 28. Városi Színház
„Hangverseny-műsor”
- b./ 1 db nyomtatott színlap, 1954.
„Béke és barátság” a Szovjetunió Állami Népi Táncgyüttese
- c./ 1 db nyomtatott programfüzet, képekkel, é.n.
„Szovjetunió Állami Népi Táncgyüttese”
- d./ 1 db kétnyelvű (orosz és magyar) színlap, é.n., Városi Színház
„Ukrán Állami Ének- és Táncgyüttes Hangversenye”
- e./ 1 db nyomtatott színlap, 1967
„Bahor 60 tagú üzbég táncgyüttes”
- f./ 1 db nyomtatott színlap, é.n. II. 9., Városi Színház
„Szovjet Hadsereg 70 tagú ének- és tánc-csoportjának művészestje”
- g./ 1 nyomtatott lap a Pesti Műsorból, sérült, é.n. I. 17.-23.
„Alexandrov művészegyüttes műsora”

2016. 4. 40.

1 db német nyelvű ismertető, sok képpel, erősen sérült, 1936. Berlini Olympia programja
„Menaka”

2016. 4. 41.

3 db német nyelvű színlap, sérült, Burggarten-Bühne

- a./ 1927. VI. 27.
„Tanzgruppe Grete Gross”
- b./ 1927. VII. 7.
„Tanzabend Gisa Geert, Betrl Komauer”
- c./ 1927. VIII. 29.
„Tanzabend Lilly v. Wieden und Ihre Schülerinnen”

2016. 4. 42.

4 db orosz nyelvű programfüzet

- a./ 1939. fotók és színes jelenetrajzok
„Örmény kultúra Moszkvában: Hacsaturján Boldogság”
- b./ 1960. Bolsoj
„Zaharov: A bronzlovas”
- c./ 1960. VI. 23. Kirov
„Zaharov: A bahcsiszeráji szökökút”
- d./ Az 1973-as Moszkvai Nemzetközi Balettverseny négy nyelvű programfüzete

2016. 4. 43.

- a./ 2 oldalas nyomtatott színlap, 1934. V. 11. Városi Színház
„Lett Balett (Rigai Nemzeti Opera) vendégjátéka
- b./ 4 lapos nyomtatott ismertető, képekkel, 1934. V. 11. és 14. Városi Színház
„Lett Nemzeti Operaház balettkarának vendégjátéka”

2016. 4. 44.

Vegyes színlapok és programfüzetek

- a./ 1 db színlap, képpel, 1947. VI. 14. Magyar Színház
„Grete Wiesenthal táncsoport”
- b./ 4 lapos programfüzet, 1931. III. 22. Rádius Filmszínház
„Bodenwieser Gertrud táncsoportja”
- c./ 1 db erősen sérült színlap, é.n. [de 1933?], Király Színház
„Jooss Ballet társulatának vendégjátéka”
- d./ 4 lapos program, 1937. IV. 17. Vigadó
„Cieplinski Jan nagy lengyel balettje”
- e./ 2 oldalas színlap, 1941. XI. 29. Zeneakadémia Nagyterem
„Berlini Operaház Kamarabalett-együttesének vendégjátéka”

2. doboz**2016. 4. 45.**

Vegyes programfüzetek vendégjátékokról

- a./ 1962. IV. Erkel Színház
„London's Festival Ballet”
- b./ 1966. VII. 14. – 24. Budai Parkszínpad
„Berlin Friedrichstadt-Palast”
- c./ 1967. XI. 9., 10. és 12., Magyar Állami Operaház
„Finn Nemzeti Balett”
- d./ 1972. XII. 11., 12, 14 és 15. Erkel Színház, Csepeli Munkásotthon, Debrecen, Miskolc
„Román Népköztársaság Állami együttese: Rapsodia Romana”
- e./ 1974. VI. 24. – 27. Erkel Színház
„Alvin Ailey táncegyüttese”
- f./ 1972. IX. 22. – 26. Erkel Színház
„Kubai Nemzeti Balett”
- g./ é.n. Tarka Színpad
„Színház a korlátnál”, Prágai Pantomim Színház
- h./ é.n., Fővárosi Nagy Cirkusz
„Africana”

2016. 4. 46.

3 db idegen nyelvű program és színlap

- a./ 1 db színlap, 1935. XII. 26. Operntheater,
„Weihnachtsmarchen” kor. Margarete Wallmann
- b./ 1 db német nyelvű programfüzet, képekkel, é.n., Operntheater (Wien)
Offizielles Program

forrásközlés

c./ 1 db dán nyelvű program (Harald Lander dedikálta Ulla Poulsennek), 1934/35 Det Kongelige Teater
Officielt Program

2016. 4. 47.

1 db képes naptár, 1966
„A pekingi balett”

2016. 4. 48.

1 db francia nyelvű programfüzet, saját borítóval, sok képpel
1934. II. 23. Théâtre des Champs-Élysées
„Bella Reine”

2016. 4. 49.

Vegyes német nyelvű színlapok

- a./ 1 db erősen sérült színlap, 1927. V. 18. Verein Rhythmische Gymnastik
„Vorführung von Rhythmischen und Reigen Gruppentänzen and Solis”
- b./ 1 db színlap, 1928. I. 15. Margaretener Volksbildungshaus
„Tanzabend Gertud Kraus”
- c./ 1 db 2 lapos, szétvált színlap, 1928. I. 10.
„Tanzabend Ellinor Tordis”
- d./ 1 db szélén sérült színlap, 1928. III. 28. Groser Konzerthaus-Saal
„Tanzabend Grete Wiesenthal – Toni Birkmeyer”
- e./ 1 db program, 1929. VIII. 4. – 9. Schloss Klessheim Salzburg
„25. Jahr. Jubiläum der Duncan Schule”
- f./ 1 db program, 1930. München (3. Deutscher Tänzerkongress)
„Totenmal”
- g./ 1 db 2 oldalas színlap, 1946. IX. 23. Grosser Konzerthausaal, Wien
„Harald Kreutzberg”
- h./ 1 db sérült színlap, é.n., Goethe-Saal
„Eurythmische Darbietungen” (Goetheanum)

2016.4. 50.

1 db programfüzet, é.n.
„Les danses de Lucy Kisenhausen”

2016. 4. 51.

Vegyes német nyelvű színlapok

- a./ 1 db sérült színlap, 1927. XI. 22. Wien
„Rythmisch-gymnastische Uebungen und Reigen”
- b./ 1 db sérült színlap, 1928. IV. 3. Wien
„Tanz-Abend: Lisa Thenen und Kate Trautmann”
- c./ 1 db 2 lapos, sérült színlap, 1928. IV. 20. Wien
„Tanzabend Lisl Rinaldini”
- d./ 1 db színlap, é.n. [autográf felirat szerint: 1928.] II. 24.
„Bodenwieser növendékei”

- e./ 1 db programfüzet, 1930. VI. 23. Körperkultuhaus Rhea-Glus-Schule [München vagy Berlin?]
 „Sondervorstellung zum 3. Deutschen Tänzerkongress”

2016. 4. 52.

- 3 db programfüzet, 1970, 1971, 1972. Szeged
 „Nemzetközi Szakszervezeti Néptánc Fesztivál”

2016. 4. 53.

- Vegyes néptánc fesztiválok programjai
 a./ 1968. VI. 28. – 30. Gyula
 „Országos Jubileumi Táncfesztivál”
 b./1968. Szeged
 „Szakszervezeti Együttesek Táncfesztiválja”
 c./ 1968. VIII. 3–4. Tata
 „Földműves Szövetkezeti Néptáncgyüttesek II. Országos Fesztiválja”
 d./ 1969. VIII. 19–20. Baja
 „II. Dunamenti Folklor Táncfesztivál”
 e./ 1970. VI. 25–26. Balatonföldvár
 „IV. Dunántúli Néptáncos Találkozó”
 f./ 1975. II. Mohács
 „Mohácsi busójárás”
 g./ é.n. VIII. 19–20.
 „I. Dunamenti Népművészeti és Táncfesztivál”

2016. 4. 54.

- Budapesti néptánc együttesek ismertető füzetei
 a./ 1 db francia nyelvű 1961
 „Béla Bartók” VDSZ
 b./1 db több nyelvű (magyar, német, angol, orosz és francia), é.n.
 „Erkel Ferenc” OKISZ
 c./ 2 db
 „Építők Központi Művészegyüttese”
 ca./ négy nyelvű (angol, francia, német és orosz), é.n.
 cb./ olasz nyelvű., é.n.
 d./1 db é.n.
 „Központi Nemzetiségi Táncgyüttes”
 e./ 1 db, 1970
 „KISZ Központi”
 f./ 1 db francia nyelvű, é.n.
 „Vasas Központi”

2016. 4. 55.

- Vidéki néptánc együttesek programfüzetei
 a./ 1 db francia nyelvű, é.n.
 „Csárdás”, Gödöllő

forrásközlés

- b./ 1 db négy nyelvű (magyar, orosz, francia, angol), é.n.
„Debreceni Népi Együttes”
- c./ 1 db német nyelvű, é.n.
„Diósgyőrer Tanzensemble”
- d./ 1 db három nyelvű (magyar, német, francia), é.n.
„Bányász” Várpalota
- e./ 1 db négy nyelvű (magyar, orosz, német, francia), é.n.
„Építők, Hajdú” Debrecen

2016. 4. 56.

Vegyes néptánc programok, színlapok

- a./ 1 db színlap, 1964. III. 13. Állami Népi Együttes székház
Állami Népi Együttes: „13 Táncminiatűr”
- b./ 1 db ismertető füzet, é.n.
Magyar Néphadsereg Művészegyüttes: „Katonaművészek reflektorfényben”

2016. 4. 57.

Vegyes programok

- a./ 1 db színlap, kicsit sérült, 1923. XII. 9. Vigadó
„A stilizált tánc”
- b./ 1 db kétlapos műsorfüzet, 1933. IX. 30. – X. 14. (országos sorozat)
„Dán Testnevelési Főiskola 28 tagú csapatának műsora” (Gyakorlatok)

2016. 4. 58.

Mulatók programjai

- a./ Revű bár, é.n.
„Csuda-csodák”
- b./ Maxim, 1973. XII.
„Gina Baro>Show- Cuba” + 1 db jegy

2016. 4. 59.

- a./ VDSZ Bartók Béla Táncegyüttes
  - aa./ 1 db meghívó és színlap, 1966. V. 6. Állami Népi Együttes székház
„Tavaszi bemutató”
  - ab./ 1 db meghívó, é.n. (általános)
VDSZ
- b./ 1 db meghívó és színlap, 1972. XI. 24. Bartók Béla Műv. Központ, Dunaújváros
Dunai Vasmű Táncgyűjtése: „Jubileumi műsor”
- c./ 1 db színlap, é.n.
„Fejér megyei est” – 3 társulat

2016. 4. 60.

1 db bekötött színlapgyűjtemény, erősen sérült, teli autográf beírásokkal, megjegyzésekkel Budapest, 1946

„Tiszay Andor által összegyűjtött, az általa 1921-1945 között látott, Budapesten fellépő külföldi és hazai táncművészeknek műsorai”

I. rész: külföldi vendégművészek

- p. 2–6. Lotte Wilke táncstélyei
 1922. IV. 4. Vigadó
 1923. III. 14. Vigadó
 1920. I. 18. (autográf: Belvárosi Színház)
 1921. I. 25. Vigadó
 1922. XII. 17. Vigadó
- p. 7–9. Ella Ilbak táncstélyei
 1922. V. 11. (autográf: Renaissance Színház)
 1933. XII. 3. Magyar Színház
- p. 10–11. Ferienkurse
 1932 Günther-Schule München
- p. 12. Clarisse Bie (Bierbauer) táncol
 1921. III. 4. gépelt programismertető
- p. 13. Darmora klasszikus táncstéje
 1923. IV. 25. Vigadó
- p. 14. Iby Othero klasszikus táncstélye
 1922. I. 15. Vigadó
- p. 15. Wiesenthal Grete klasszikus táncstélye
 1921. XI. 29. Vigadó
- p. 16. Ellen Tells moszkvai táncegyüttes
 1922. III. 8. Vigadó
- p. 17. Sent M'ahesa klaszikus táncstélye
 1922. XI. 30. Vigadó
- p. 18–22. Vera Mirova táncstéjei, képekkel
 1929. XI. 22. Vigadó és 24. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 23. Bauhoff Claire táncstélye
 1923. IV. 6. Renaissance Színház
- p. 24–37. Valeska Gert táncstélyei, képekkel
 1921. XII. 13. Vigadó
 1922. XI. 18. Vigadó
 1935. XI. 17. Vigadó
 1935. XII. 2. Zeneakadémia Kamaraterem

forrásközlés

- p. 38–47. Niddy Impekoven táncstjei, képekkel
1931. V. 26. Vigadó
1933. X. 8. Magyar Színház
1933. X. 12. Zeneakadémia
1937. II. 20. Vigadó
- p. 48. Wigman Mary táncstélye
1922. XII. 15 [autográf javítás 11-ről], Vigadó
- p. 49–50. Rosalia Chladek táncstje
é.n. [autográf évszám: 1933] IV. 23. Kamara Színház
- p. 51–52. Ann Nederhoed táncstje
1934. III. 6. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 53–56. Marga Waldron amerikai táncművésznő estje, képpel
é.n. [autográf dátum: 1934], III.12. Vigadó
- p. 57–58. Bella Reine tánc- és pantomim-matinéja
1934. XII. 2. Kamara Színház
- p. 59–64. Suzy Ray táncstje, képpel
1934. XI. 18. Zeneakadémia
- p. 65–66. Alain Dunoeli táncstje, képpel
1934. XI.7. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 67–68. Kreutzberg Harald táncstje
1935. XI. 7. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 69.– 70. Elfrit Grimm és Aira Arya táncmatinéja, képpel
1934. II. 18. Belvárosi Színház
- p. 71–72. Angiola Sartorio, Firenze város táncsoportjának matinéja
1936. II. 9. Kamara Színház
- p. 73–77. Czobel Liza és Karl Bergeest táncstje, képpel
1936. XI. 5. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 78–81. Haydée Morini és Willy Fränzl táncmatinéja
1936. XI. 8. Belvárosi Színház
- p. 82–83. Höpfener Hedi és Margot a berlini Deutsches Opernhaus első magántáncosnőinek
táncstje, képpel
1943. V. 19. Uránia Filmszínház

- p. 84–85. Alexander Swaine és Margrit Odello táncstje
1937. V.5. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 86–87. Lett Balett (Rigai Nemzeti Opera) művészegyüttesének vendégjátéka
1934. V. 11. és V. 14. Városi Színház
- p. 88–92. Cieplinski Jan nagy lengyel balettje, képpel
1937. IV. 17. Vigadó
- p. 92–93. Berliini Operaház Kamarabalett-együttesének vendégjátéka
1941. XI. 29. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 94–115. Yeichi Nimura japán táncmatinéja Lisan Kay amerikai táncművésznő közreműködésével, képpel
1934. II. 11. Magyar Színház
1934. II. 18. Kamara Színház
é.n. [autográf dátum: 1935] XII. 12. Zeneakadémia Kamaraterem és XII. 15. Belvárosi Színház
1936. X. 30. Zeneakadémia Kamaraterem
1936. XI. 9. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 116–124. Uday Shan-Kar
1929. X. 30. Vigadó
1937. V. 20. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 125–128. Menaka és Tánc csoportja
1937. III. 2. Belvárosi Színház és III. 5. Művész Színház
- p. 129–144. Uday Shan-Kar és csoportjának táncstje, képpel
1936. III. 13. Zeneakadémia Nagyterem és III. 22. Vigadó
1937. V. 22. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 145–146. Devi Dja Jáva-Bali Színház
1939. III. 16.

II. rész: magyar fellépők

- p. 148. Kemény Melinda bárónő és Kindlow János táncstélye
1921. XI. 10. Vigadó
- p. 149. Ptaszynski Peppi, az Opera primaballerinája, Kindlow János táncművész klasszikus táncstélye
1921. II. 18. Vigadó
- p. 150–151. Káldor Boriska I. klasszikus táncstélye, képpel
1922. III. 12. Vigadó

forrásközlés

- p. 152. Zoltán Böske és Kindlow János együttes táncestélye
1923. IV. 20. Vigadó
- p. 153–154. Török Emita táncestélye
1923. III. 12. Vigadó
- p. 155. Kovács Klára és Alice klasszikus ballet-pantomim estélye
1922. XII. 12. Vigadó
- p. 156. Schick Magda klasszikus táncestélye
1922. XI. 14. Vigadó
- p. 157. Kulka Margot táncművésznő estélye (Gaál Franciskával)
1922. I. 23. Vigadó
- p. 158. Kulka Margot és Illés Böske együttes táncestélye
1923. II. 27. Vigadó
- p. 159. Waldheim Vera táncol
1921. XII. 2. Vigadó
- p. 160–161. Aba-Lőránth Éva I. Klasszikus táncestélye, képpel
1921. XI. 20. Vigadó
- p. 162. Frank Lola táncestélye
1922. II. 2. Vigadó
- p. 163. Krutsay Erzs táncestélye
1922. II. 14. Vigadó
- p. 164. Ferenczy Annie táncestélye
1922. III. 9. Vigadó
- p. 165. Perczel Sári II. klasszikus táncestélye
1923. II. 18. Vigadó
- p. 166. Förstner Magda és E. László György táncos-pantomim estje
1922. III. 12. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 167–168. Zahler Magda klasszikus táncestélye
1922. IV. 25. Vigadó
1923. II. 20. Vigadó
- p. 169. Schneekloth Minna klasszikus táncestélye, képpel
1923. IV. 23. Vigadó

- p. 170–171. Pally Anna táncestélye, képpel
1923. II. 5. Vigadó
- p. 172–173. Bethlen Margit grófné Mese-est, közreműködők: Dienes, Madzsar és Szentpál
mozdulatművészeti iskolái
1929. VI. [autográf javítás 28-ról] 29.
- p. 174. R. Szentpál Olga táncestje
1923. II. 25. Vigadó
- p. 175–176. Nagy Etel táncestje, képpel
1933. XII. 14. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 177–178. Báró Vécsey Elvira táncestje, képpel
1934. I. 13. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 179–180. Szász Eta táncestje, képpel
1934. I. 18. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 181–185. Meller Susy táncestje, képpel
1934. III. 24. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 186. Jooss-Ballet a saison legnagyobb szenzációja, képpel
é.n. [autográf dátum: 1934] IV. 9-től
- p. 188–193. Esten Erna táncestje, képpel
1934. XI. 19. Kamaraszínház
- p. 194–195. Pulay Etelka táncestje
1935. I. 9. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 196–201. Szánthó Mária táncestje
1935. I. 29. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 202. Hajós Klára táncmatinéja
1935. IV. 14. Belvárosi Színház
- p. 203–205. Rózsa Magda táncestje, képpel
1935. V. 7. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 206–209. Pataky Veronika táncmatinéja
é.n. [autográf dátum: 1935] XI. 5. Belvárosi Színház
- p. 210–211. Hercegh Ilona táncestje
1936. II.5. Zeneakadémia Kamaraterem

forrásközlés

- p. 212–213. Nijinsky Kyra táncestje, a borítón: Berényi József Tánckompozíciói
1936. IV. 30. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 214–215. Riedl Margit mozdulatművészeti estje
1937. V. 10. Vigadó
- p. 216–219. „Táncosok és artisták” A táncművészet revüje a klasszikus balettől a szeptáncig
1942. II. 25. Vigadó
- p. 220–223. „Táncosok és művészek” II. est, Új műsor
1942. IV. 6. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 224. Klasszikus tánc-revű
1921. XII. 11. Vigadó
- p. 225–226. Klasszikus Táncest
1922. XII. 3. Vigadó
- p. 227–228. Péterffy Anna és Erzsébet táncintézeti növendékei táncmatinéja
1922. II. 19. Renaissance Színház
- p. 229. Mirkovszky Mária és növendékeinek táncesélye, képpel
1922. XII. 8. Vigadó
- p. 230. Nirschy – táncestély
1921. XII. 11. [helyszín megjelölése nélkül]
- p. 233. Székely Népi tánc és ballada bemutató
1935. III. 31. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 234–241. Szentpál iskola évvárói:
1935. VI. 4. Vigadó („15 év hosszmetzete”)
1937. V. 31. Vigadó (Putri Péter gyermektáncjáték)
- p. 240–241. Szentpál Iskola meghívója
1942. III. 1.
- p. 242–245. Riedl Margit és növendékeinek mozdulatművészeti matinéja
1934. V. 13. Kamara Színház
1936. IV. 26. Belvárosi Színház
- p. 246–251. Magyar Mozgásművészeti csoport I. és II. előadása [műv. vez.: Turnay Alice]
1934. II. 5. Kamara Színház
é.n. [de 1934!] IV. 9. Kamara Színház
- p. 252–253. Katholikus Leányok Országos Szövetsége [rend.: Turnay Alice]
1937. V. 30. Vigadó

- p. 254–255. Orkesztika. Mirkovszky Mária torna és mozdulat iskolájának vizsgálódása
1941. VI. 7. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 256. Kállai Lilly iskolájának előadása a Kállai táncsoport közreműködésével
1934. V. 30. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 257–258. Szigeti H. Magda mozgásművészeti iskolájának vizsgálódása
1934. V. 31. Zeneakadémia Kamaraterem
1935. V. 30. Zeneakadémia Kamaraterem
- p. 259. K. Ritter Mária mozgásművészeti növendékei és Nagy Etel táncművésznő együttes
matinéja
1935. IV. 7. Belvárosi Színház
- p. 260. Haraszti–iskola mozgásművészeti, torna- és balett-bemutatója
1937. V. 23. Belvárosi Színház
- p. 261–266. Varga-Troyanoff Sándor balettakadémiájának matinéja, vizsgálódása és „Ma-
gyar Romantikus Balett”, képpel
1934. V. 6. Magyar Színház
1937. VI. 6. Művész Színház
1937. III. 19. Városi Színház
- p. 267–268. Báró Kemény Melinda, Lieszkovszky Tibor Táncművészeti iskola vizsgálódása
1941. VI. 12. Zeneakadémia Nagyterem
- p. 269–270. Szentpál iskola Stúdiócsoportjának évvárója
1942. VI. 28. (Gépelte megjegyzés: „Ez az előadás volt a Szentpál Stúdió utolsó előadása,
mert 1942. júl. 1-vel a zsidótörvény miatt az intézetet feloszlatták.”)

HGY 2 – Plakátok 2016. 10.

(Helye: 2. doboz)

2016. 10. 1.

5 db kis alakú plakát

- a./ 1967. X. 12., Madách Színház
„60 tagú Bahor üzbég táncegyüttes (Taskent)”
- b./ 1967. VIII.1. és 2. Margitszigeti Szabadtéri Színpad
„Mojszejev együttes: Út a tánchoz”
- c./ 1967. XI. 9. Madách Színház
„Baguala: Revue Argentino dél-amerikai dal, tánc, muzsika”
- d./ 1973. X. 25. MOM
„Omayad, szíriai arab köztársaság nemzeti népi együttes”
- e./ é.n., VII.1.,2.,3., Erkel Színház
„Marcel Marceau pantomim műsora”

forrásközlés

HGY 2 – Fotokópiák – jelmeztervek 2016. 14.
(Helye: 2. doboz)

2016. 14. 1.

- a./ 1 db Oláh Gusztáv jelmezterv, színes, széle sérült
Hunyady-hoz: Fiatal lányok (tánckar)
- b./ 1 db Oláh Gusztáv jelmezterv, fekete-fehér
Csárdás: Bordy Bella

2016. 14. 2.

Vegyes vizuális dokumentumok:

- a./ 1 db postai képeslap, rajta S. Failoni képe, hátoldalán autográf felirat: S. Failoni
olasz karmester, Operaház, 1930.
- b./ 1 db színes kép felragasztva képeslapnyi kartonra: Japán táncosnő
- c./ 2 db fekete-fehér kép-kivágat, kis kartonra ragasztva: Nemzeti Színház régi épületei
- d./ 2 db fotókópia: Pecour és Favart kisasszony [hátoldalon autográf felirat]

2016. 14. 3.

15 db vegyes néprajzi fotókópia [többnyire ázsiai, óceániai]

Lőrinc Katalin

Az elmaradt megemlékezés

Merényi Zsuzsa – a balettmester,
valamint a tánctudomány több területével is foglalkozó
szakember – halálának 30. évfordulóján

Különleges, rendhagyó megemlékezésre invitálnak az itt következő oldalak.

„Merényi mesternő” (L. Merényi Zsuzsa, szül. 1925 Barmen, ma Wuppertal, Németország; születési név: Schuller – 1990. Budapest), a hazai táncművész szakma emblemikus alakja olyan sokkoló váratlansággal hunyt el 1990. augusztus 15-én (véltetőleg trombózisban), hogy a család (elsősorban férje, Lőrinc György) nyomatékos kérésére nemhogy temetése (erről korábban már mindkettőjük halála esetére döntöttek), de semmilyen gyász- vagy búcsúszertartás, megemlékezés róla nem volt akkor. (Hamvai szórásra kerültek.)

Ott és akkor tehát senki nem méltathatta azt, akinek olyan sokat köszönhet a táncművészet több ágazata is. Mielőtt tehát eltávozna az a generáció, amely még közvetlenül részesülhetett ebben a gazdag örökségben, pótolnunk kell azt, ami akkor méltánytalanul (de természetesen érthetően) elmaradt.

Meghalt Merényi Zsuzsa

Váratlan halálával nagy veszteség érte a balettszakmát. Azt a gondos, elhivatott mesternőt kell most már mindörökre nélkülözni, aki a hazai táncosok generációját nevelte föl. Olyan kiemelkedő művészeket, mint például Kékesi Mária, Pongor Ildikó vagy Keveházi Gábor, s legalább 100 pedagógus-tanítványa között olyan mestereket képzett, mint Sebestény Katalin, Forgách József, Gál Jenő, akik Merényi Zsuzsa „magyarosított” Vaganova-metódusát adták és adják tovább számos ifjú balettnövendéknek. Nevéhez fűződik a Balettintézet pedagógus tanszakának megalapítása és munkamenetének kidolgozása. Életművét márciusban Erdemes művész címmel honorálta a kormányzat, s ezt az elismerést pedagógiai munkáért rajta kívül csak alig néhányan kapták meg.

Szakírói tevékenysége is több évtizedre nyúlik vissza. Írásainak sorában találjuk a klasszikus ba-

lett metodikai tankönyveit, tanulmányokat a magyar mozdulatművészet iskolateremtő képviselőiről és orosz-szovjet tánc történeti tanjegyzeteit. Ezekon kívül sok-sok érdekes, értékes cikket olvashattunk tőle, és ismeretterjesztő előadásai a TIT-ben, tévében érdeklődőbb, értőbb közönséget neveltek.

Tanulmányait gyermekkorában kezdte meg nagynénje, Szentpál Olga iskolájában, majd az 1949–52 közötti években a leningrádi konzervatórium balettmesterképző tanszakán a világhírű Agripina Vaganova közvetlen irányításával teljesítette ki. Elt-halt a hivatásáért, odaadóan szerette minden egyes növendékét és szinte élete utolsó pillanatáig figyelemmel kísérte pályájukat. Mindenki mélységesen tisztelte és sokan szerették tiszta szívből a segítősándékú, tudását két marokkal szóró feledhetetlen mesternőt — drága barátunkat, Merényi Zsuzsát, (Gelencsér)

Gelencsér Ágnes (Körtvélyes Géza felesége) a korszak egyik legtekintélyesebb szakújságírója – fiatalabb korából eredő mozgásművészeti tapasztalatokkal

Jelen esetben tehát 30-60 év távlatába tekint vissza mindaz, aki itt „megszólal”. Ez a tény egyfelől nehezítette is a felidézést, másfelől lehetőséget adott nyílt összegzőbb, letisztultabb állásfoglalásokra is.

Ez a megemlékezés (akárcsak egy ravatal melletti búcsúztatás) nem csupán a szakmai életműnek szól, hanem – és esetünkben különös súllyal – az Embernek is. Olyan oldalairól is megismerhető így, amelyet sokan nem láthattak közelebbről. (Pedagógusi lényéről is még pontosabb képet kaphatunk, ha például arról is olvashatunk, miként nevelte saját gyermekeit...) Az illusztrációk között a legtöbb fénykép eddig publikálatlan (a család tulajdonában lévő), valamint közreadunk egy különleges „faksimile” dokumentumot is: töredékeket kézírással lejegyzett (még kiadatlan) balettmesteri jegyzeteiből az 1977/78 és 1978/79-es tanévekből.

Három írás eleveníti fel emlékét: ezekben egyfelől tanítványok, munkatársak vázolnak fel érdekes, sokak számára először hallott adalékokat a szakmai, emberi életműhöz, másfelől láttatják a magánember: az édesanya, testvér, barát és a feleség kevésbé ismert alakját is – hiszen Merényi Zsuzsa magánéletét közismerten szigorú önfegyelemmel és diszkrécióval őrző módon élt.

Aki adatokat vár ettől az íráscsokortól, annak nem könnyű a dolga, de természetesen azt is talál bőven¹. A fő cél azonban nem ez volt, hanem az „oral history”, mint információforrás, előbb-utóbb már soha vissza nem térő lehetőségének kihasználása.

Kővágó Zsuzsa tánc történetész gazdagon, a tánc-szakíró különös, személyes szemszögéből rajzolja fel Merényi Zsuzsa, a pedagógus és szakember alakját. Lőrinc Katalin (Merényi Zsuzsa középső gyermeke, a „szakmabeli”) néhány kollégáját bírta szóra, s végül fia, Lőrinc László történetész idézi fel személyes hangvételő, de az adott háttér-korszakokat is látni engedő írásában édesanyját, az Embert.

Budapest, 2020.

¹ ... Az itt – elsősorban Kővágó Zsuzsa jegyzetében – megjelölt források mellett ma már internetes adattárakban is megtalálhatók fontosabb szakkikvei a kutatók nem kis örömére; életművének további tárgyi és kézírásos emlékei pedig feldolgozás alatt állnak a Magyar Táncművészeti Egyetem kutatási programjának keretében, Fuchs Lívია tánc történetész gondozásában.

Kővágó Zsuzsa

Emlékmorzsa egy nagyszerű asszonyról, Merényi Zsuzsáról

Az ember élete alkonyán egyre többször gondol vissza találkozásaira, emlékeire. Nem vagyok naplóíró, soha nem jegyeztem fel személyes, meghatározó találkozásaimat, de filmszerűen emlékszem azokra a szituációkra, találkozásokra – legyenek jók, vagy rosszak –, amelyek meghatározóak voltak életemben. Ha visszagondolok találkozásaimra, elmondhatom, hogy szerencsés ember vagyok, hiszen óriásokkal kerülhettem – nem is akármilyen – kapcsolatba. Utat mutattak, megajándékoztak barátságos szeretetükkel, Ők voltak az én „Egyetemem”. Biztosan hiányos a névsor, de néhányuk nevét mindenképpen le kell írnom. Novák Ferenc és testvére Laci, Pesovár Ernő, Szabó Iván, Pór Anna, Dienes Gedeon, Milloss Aurél, Simay Zsuzsa, Keszler Mária, Kricskovics Antal, Maáczy László, Kaposi Edit, Merényi Zsuzsa. Micsoda óriások?! Mindannyian a táncművészet - tudomány képviselői más-más területen, eltérő világnézetekkel és mégis ragyogó kollegialitással. /Mára ez szinte elképzelhetetlen./

Merényi Zsuzsával – szellemi anyám – Kaposi Edit révén ismerkedhettem meg. Edittel dolgoztunk a Táncarchívum rendszerezésén, molyoltuk a pincéjében összegyűjtött archiválható anyagot, s Edit lassan-lassan terelgetett a tánc történet vizsgálódása felé. Nem emlékszem a pontos évszámra, de tudom, hogy még valamilyen – általam fölöttébb utált – hivatalban dolgoztam adminisztrátorként, ebből fakadóan súlyos gyomorfekélyvel súlyosbított állapotban. Már elvégeztem a könyvtár szakot – többek között ezért is vett maga mellé Edit –, nővérem történeti-muzeológusi munkája révén nem volt ismeretlen előttem a kutatómunka, az 1930-as évek avantgarde művészi törekvéseinek világa. Kaposi Edit szólt, hogy Merényi Zsuzsa szeretne velem megismerkedni. Megrettentem a nagy név hallatán. Ki vagyok én, hogy egy Merényi Zsuzsa engem keressen? Szólt a telefonon, Zsuzsa hívott. Megbeszéltünk egy találkozót az Andrássy úti Művész presszóba. Nem ismertük egymást, ismertető jegyeket beszéltünk meg. Én mondtam, hogy 176 magas, barna, kontyos szemüveges vagyok, Zsuzsa közölte, hogy ő is kontyos, ősz szálakkal, alacsony és „az orrom hosszú”. No ez az utóbbi ismertető jegy ily módú bejelentése azt jelentette nekem, hogy nem kell félnem, mert szarkasztikus ö niróniával rendelkező asszonnyal fogok találkozni. Azért drukkolva léptem be a presszó ajtaján, de ott termett előttem Ő és közölte, hogy „de gyönyörű hátad van, fogadok, hogy Nádasai növendék voltál”. (Igazat szól.) Ez volt az ismerkedés.

Első beszélgetésünk jó két óra hosszat tartott, s Zsuzsa olyan hangulatot teremtett, hogy elszállt minden szorongásom, őszintén és szabadon merészelttem „megnyilatkozni” táncról, világról, magamról. Sőt mi több, még merészelttem visszautasítani is javaslatát. Ugyanis kiderült, hogy az ÁBI könyvtárosságát javasolta munkahelyváltózásként. Az ötlet megtisztelő volt a számomra, de amennyire szerettem és ma is szeretem az olvasószolgálati munkát – lényegében ez nagyon élvezetes ismeretátadó és pedagógiai tevékenység –, a feltáró munka pedig hihetetlenül gazdag ismeretszerző, bővítő lehetőség, de a hozzá kapcsolódó (az akkoriban még írógéphez kötött) manuális katalóguscédula gyártás számomra felért az ördöggel való találkozás min-

dennapos rabigájával. Ma is gyűlölöm. Ezt elmondtam Zsuzsának, megértett és ugyanakkor felvetette, hogy lenne-e kedvem mint fiatalnak bekapcsolódnom a Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozatának munkájába: halkan elájultam...

Zsuzsa első személyes találkozásunkkor igazából felmérte azt – anélkül, hogy észrevettem volna –, mennyire ismerhetem a táncművészet ágazatait, általános műveltségem milyen irányú, avagy „mélységű”? Szóba került a néptánc mellett – hisz jobbára mint volt Biharist ismertek – a klasszikus balett, mesterek, művek, de az akkoriban nem oly gyakran emlegetett mozdulatművészet is. Szerencsére édesanyám gyakran mesélt ifjúkori élményei között a zeneakadémiai avantgarde rendezvényekről, matinékről, a gödi Fészek kulturális megmozdulásairól, s nem csak Szentpál Marcsi néni óráiról, hanem anyámtól is hallottam a Szentpál Csoport előadásairól valamint anyám baráti körétől a Goldmark Tereben rendezett előadásokról.

Zsuzsa és Edit ajánlására befogadott a Tudományos Tagozat, s élmény volt – még a gyakran parázs vitákba is torkolló – tagozati üléseken való részvétel. Minden alkalommal élményekkel, ismeretekkel gazdagodva térhettem haza, s beleáshattam magam az engem különösebben érdeklő témák utáni kutatásba. Bújtam a könyvtárakat, kerestem, hallgattam a zenéket, kerestem a sajtódokumentumokat. Az 1970-es években fantasztikusan izgalmas modern képzőművészeti vendégkiállítások kerültek hozzánk a kisebb-nagyobb galériákba, a Múcsarnokba és a fiatal képzőművészek, valamint a hajdani avantgarde alkotók egyre-másra jelentkeztek a hivatalosan elfogadott irányzatokat figyelmen kívül hagyó alkotásaikkal. Az ország művészeti élete hihetetlenül pezsgő volt. Természetes, hogy érdeklődésem az újdonságok felé fordult.

Szobrász barátnómmal, Várnagy Ildikóval elindítottunk egy kísérletet gyermekeknek a zuglói Kassák Klubban Zene – mozgás – képzőművészet címen. Nem találtuk fel a spanyol viaszt, de valahol abban a komplex művészetre nevelés irányában mozgolódtunk, amit annak idején a hazai mozdulatművészeti- és szabadiskolák indítottak. Beszéltem Zsuzsának elképzeléseinkről, tapasztalatainkról és nem kis meglepetésünkre Zsuzsa bizony nem egy vasárnap délelőttjét reánk áldozva eljött foglalkozásainkra. Ez nem elég, hogy eljött, bírált, de tanácsokat is adott, s amire büszke vagyok: pedagógiailag jónak ítélte elképzelésünket, munkánkat.

Merényi Zsuzsa tánc történeti kutatásának fő témája Szentpál Olga munkásságának és hagyatékának feltárása volt. Boldog voltam, hogy Vele lehettem a Gorkij fasori „lomoláson”, amikor is találtunk egy anonim filmtetekercset, amelyről nem lehetett tudni, mit rejt a középen perforált szalag. Nem lehetett sehol se lejátszani, pedig sejthető volt, hogy a Szentpál Csoport egy dokumentuma lehet. Ismeretségem révén végezetül is eljutottunk a hajdani Filmmúzeum alagsori vetítőjébe, ahol volt egy – állítólag az országban egyetlen – vetítőgép amely képes volt életre kelteni a filmkockákat. Egy este Zsuzsával, Lőrinc Györggyel, talán nővéremmel is lejutottunk a szívességi vetítésre. Feszülten vártuk, mi kerül elénk, s leírhatatlan volt Zsuzsa és a Mester öröme, hogy élt a film. Megjelent Marcsi néni fekete trikóba-kesztyűbe bújtatott, kígyószzerűen mozgó keze a kőfal előtt, a háttérben lepelszerű ruhákban a csoport tagok hajladozó mozgása. Derültünk és meghatódtunk a felvételen. A Mester és a Mesternő medítált, vitakozott, hogy vajon mikor és hol készülhetett a dokumentum és bizonytalanok voltak még akkor a mű címében is. Több évtized távolából nehéz volt felidézni a megkopott, olykor elhomályosuló, rövidke felvételtől a múlt egy darabját. /Végezetül más dokumentumok segítségével sikerült az agnoszkálás, hogy az 1942-ben készült „Kiűzetés a Paradicsomból „(z.: Bartók B. – Indián dallamok) c. négy tételes koreográfia 2. jelenete menekült meg az enyészettől./

Merényi Zsuzsa Szentpál Olgáról írott tanulmány a Tánctudományi Tanulmányok 1977-78 évi kötetében jelent meg a fentebb említett filmdokumentum szerepel az alkotónőről ösz-

szegyűjtött művek között, de e pillanatban nem erről szeretnék emlékezni.¹ Arról a hihetetlen alázatról ahogy Zsuzsa mesternőjének hagyatékát feltárta és megírta 54 oldalas tanulmányát. Kincseim között őrzöm e dolgozat kéziratának másolati példányát, amellyel Zsuzsa megkereste nővéremet – aki muzeológus történészként – foglalkozott a hazai mozdulatművészet dokumentumaival, s doktori disszertációját a szavalókórusok történetéről írta. Zsuzsa a történész szakember külső szemléletére volt kíváncsi és nem csak egy alkalommal konzultáltak a két művészeti mozgalom egymással szoros kapcsolatáról, a hazai avantgarde társadalomtörténeti szerepéről. Egy ilyen konzultáció alkalmával említette, hogy többen a – hazai táncudorok közül – javasolták, hogy írja meg kandidátusi disszertációját, de ő úgy gondolta, hogy erre nincs ideje, nem tudna kiesni az ÁBI –ban végzett pedagógiai munkájából. „A növendékek tanítása nekem fontosabb” mondta.

Elgondolkodtató, hogy egy olyan hatalmas tudású asszony – a fogalom igazi értelmében – Mester, nem csak a saját korosztályához tartozó kutatóktól kért véleményt, hanem megbízott, kíváncsi volt a fiatalabb korosztály látásmódjára. Emberi-, pedagógusi-, etikai portréját rajzolhatjuk meg magunkban, ha végigolvassuk a Táncudományi Tanulmányok 1990-91 évi kötetében – hagyatékából közreadott: Egy balettpedagógus naplótöredékei-t.² A confessio oldalait lapozva megérinti az olvasót az a református szemléletű önvizsgálat, amely szigorú etikával méri az embernek a reá bízott egyének-közösségekkel szembeni cselekedeteinek helyességét, minőségét, saját tudása és tehetsége által diktált továbbadási kötelezettségét. Mindennapi mérlegre teszi munkáját. Jót, jól végeztem? Hol hibáztam? Javíthatok-e hibáimon? E szemlélet megjelenése azért is fontos, mert Zsuzsa – puritán megjelenéséhez hasonlóan – szinte soha nem beszélt neveltetéséről, családi háttéréről, körülményeiről. Talán csak egyszer, amikor valahogy szó került egy beszélgetés kapcsán a magyarországi zsidóüldözésről. A rá jellemző fanyar humorral mondta: „...csak ekkor derült ki, hogy valami baj van a származásommal. Én mindig azt hittem, hogy református vagyok, hiszen a nagybátyám (Rabinovszky Máriusz) presbiter volt a fasori templomban”... A naplórészletek bizony a mélyen beivódott neveltetés tükröcserepei. Ha módom lenne rá minden – nem csak – a táncpedagógus pályára készülő fiatalal kötelezően elolvastatnám ezt az írást.

Hogy milyen Mester volt Zsuzsa?... arra egy apró morzsa. Már a „Talentum”-nál tanítottam, Somogyi Tiborral beszélgettünk – ő annak idején a Színházművészeti Főiskola néptánc-koreográfus szakán volt hallgatója – „ha egy feladatot jól oldottam meg, és Merényi megnézve a munkát csak csippentett egyet a szemem sarkából, tudtam, hogy jót csináltam. Büszke voltam, mert szinte cinkos egyetértés tükröződött az arcán, mosolyán. Nagy dolog volt egy ilyen csippentése.”

1989 szeptemberében. Második gerincműtétemmel feküdtem az Orthopéd Klinikán. Lábadoztam, nyílt a kórterem ajtaja, Zsuzsa jött be hozzám, a senkihez. Mindig éreztem, hogy valahogy kedvel, de erre álmomban se gondoltam, hogy számtalan munkája mellett fontosnak érzi hogy elesettségemben személyes jelenlétével is támogatást nyújtson. Már éppen bőgni kezdtem volna meghatódottságomtól is, de Zsuzsa a maga száraz humorával visszarángatott a földre, közölve, hogy most már az épülés a dolgom, meg az, hogy használjam az agyamat várható feladataimra. Ekkor még nem tudhattam, hogy bizony a tanítás felé terelget. Ekkoriban készített egy plánumot: „Gondolatok növendékeink kultúrtörténeti oktatásáról” témakörben.³ A dokumentum novemberre készült el, s az ősz számomra nem csak azt jelentette, hogy erőm-egészségem viszonyerése legyen a céloim, hanem azt is, hogy mélyedjek el, tánc-, művészet-, zene-, művelődés-

¹ L. Merényi, 1977-78.

² L. Merényi, 1990-91a

³ L. Merényi, 1990-91b

történeti ismereteimet bővítsem. A munkával gyógyítás pedagógiáját gyakorolta velem Zsuzsa. Mái az ekkor kialakult szemlélettel tanítok. Amikor először kezdtem hivatalosan tánc történetet tanítani, első tanórát azzal kezdtem, hogy a növendékeknek elmondtam: tanításomat Merényi Zsuzsa Mesternő szellemében fogom végezni, s jegyzeteimet máig így készítem. Csak remélni merem, hogy munkámmal elégedett lenne, s nekem is szeme sarkából csippentene!

A sors különös kegye, hogy Zsuzsát megismerhettem, tanulhattam tőle, hogy szerethettem.

Irodalomjegyzék

- L. Merényi Zsuzsa: Szentpál Olga művészete és munkássága. Tánc tudományi Tanulmányok 1977-78. 283.-337.o. Bp. Magyar Táncművészek Szövetsége
- L. Merényi Zsuzsa (1990-91a): Egy balettpedagógus naplótöredékei Tánc tudományi Tanulmányok 1990-91. 65- 72.o. Bp. Magyar Táncművészek Szövetsége
- L. Merényi Zsuzsa (1990-91b): Gondolatok a növendékeink kultúrtörténeti oktatásáról. Tánc tudományi Tanulmányok. Bp. 1990-91. 84-90.o. Bp. Magyar Táncművészek Szövetsége

Felvételi vizsgán: 1960.

Az asztalnál: Aszalós Károly; az első tükörhasámban: Nádasi Marcella, távolabb: Lőrinc György, Hidas Hedvig.
(fotó: Korniss Péter)

Lőrinc Katalin

Kérdések és válaszok – visszaemlékezve Merényi Zsuzsára

Amikor elkezdtem játszózni a gondolattal, ki mindenkit fogok megkérdezni Merényi Zsuzsával való találkozásáról, kapcsolatáról, terveztem, hogy lesz majd közöttük idős és fiatal egyaránt... Aztán hirtelen a kijózanodás: de hiszen 30 éve halt meg! Hogyan is lehetne közöttük fiatal!...

Pedig tényleg olyan néha, mintha itt járna-kelne köztünk, bármikor megszólíthatnánk...

Az alábbi kérdéssort külön-külön juttattam el, tettem fel minden egyes megkérdezettnek. Egymás válaszait tehát nem hallották, nem olvasták. Így talán még érdekesebbek a megszólalások közötti párhuzamok, vagy ellentétek (utóbbiból van kevesebb), s ezek a nyilatkozatok az emlékezés tárgyáról éppúgy mesélnek, mint magukról az emlékezőkről.

Megkérdezettjeim válaszai születésük sorrendje szerint (1940 és 1967 között) követik egymást. Életrajzi adataikkal, díjaikkal, kitüntetésekkel, szerteágazó tevékenységük felsorolásával nem terhelem e keretet, válaszaikból (az alábbi, kizárólag szakterületükre vonatkozó megjelölések mellett) vélhetőleg pont annyi fog kiderülni, ami témánk szempontjából relevanciával bír:

- **Sebestény Katalin**, balettművész, balettmester
- **Brieber János**, táncművész (néptánc), balett- és néptánc mester
- **Fuchs Lívia**, tánc történész
- **Fügedi János**, tánckutató (néptánc), elméleti szakember (kinetográfia, elemzés, egyéb elméleti és didaktikai tevékenység)
- **F. Molnár Márta**, balettművész, balettmester (didaktikai és intézményvezetői tevékenység a táncképzésben)
- **Bombicz Barbara**, táncművész (balett képzettséggel), a Győri Balett alapító tagja, balettmester (intézményvezetői tevékenység a táncképzésben)
- **Szögi Csaba**, táncművész (néptánc, táncszínház), mester (együttes- és színházvezetői tevékenység)
- **Misák Tünde**, táncművész (balett alapok, néptánc, táncszínház), balettmester

Életednek melyik szakaszában (életkor, szakmai irányultság, tevékenység) kerültél Merényi Zsuzsával munkakapcsolatba, milyen pozícióban (munkakörben, státusban) voltál Te, és milyenben ő, elsősorban a Tiédhez, Hozzád viszonyulva?

Ha több ilyen volt, sorold ezeket kronológiai sorrendben!

Sebestény Katalin: Amikor Zsuzsa hazajött a Szovjetunióból, 1952-ben, akkor vette át az évfolyamunkat, (az Állami Balett Intézet balettmestereként), úgy emlékszem, II. vagy III. évfolyamos lehettem, mindenesetre a balett óráink még ott voltak a „Vilma királynő úton”, vagyis a Gorkij fasorban, ahol azelőtt a Szentpál-iskola is működött, aztán az Artistaképző. Én egy morcos, visszahúzódó gyerek voltam, talán leginkább a körülményeim miatt, (édesanyám

hármunkat a két fiútestvéremmel egyedül nevelt, szegények voltunk), és Zsuzsa hamar észrevette a zárkózottságomat. Van egy fénykép az évfolyamról, ott ül a csapat a lépcsőn (pont azon a bizonyos, Szentpálék épületébe vezető lépcsősoron), én meg kicsit odébb egymagamban... Még mielőtt átvette volna az évfolyam oktatását, látta a vizsgánkat, és nekem van egy olyan érzésem: neki köszönhető, hogy akkor engem nem raktak ki... És a konokságom ellenére végig olyan empátikus volt velem, mint azelőtt senki. De arról is van egy emlékkép a fejemben, ahogy ott, azon a lépcsős udvaron érkezik, a barna-drapp kockás ruhájában... Elegánsan, gyönyörű tartással viselte. Jellemző, hogy mindenkinek, aki az ő növendéke volt: szép lett a tartása!

A második szakasza az életemnek, ami Zsuzsához köt, akkor volt, amikor pedagógusnak készültem. Boldog voltam, hogy hozzá kerültem. Akkor az volt a szabály, hogy egy éven keresztül hospitálnia kellett a tanárjelöltnek: naponta végigülni egy balett órát. Várandós voltam a fiammal, és a Nirschy-teremben, ahol Zsuzsa tanított, ülve hideg volt télen. Szabály ide, szabály oda: ő maga mondta ilyenkor, hogy inkább ne jöjjelek.

Aztán – a 70-es évektől – kollégák lettünk: haláláig, a Balett Intézetben / Főiskolán. A vizsgák értékelésekor – úgy, mint ma – megvolt a hierarchia: a legmagasabb rangtól indulva mindenki végigmondta a mondandóját – mi fiatalok a végén inkább csak szerényen –, ő volt az, aki a végén összefoglalta az elhangzottakat: a lényegre sűrítette, kihagyva a szélsőséges megnyilvánulásokat. Tőle mindent elfogadtak, hiszen tudták, hogy ő tudja legjobban a Vaganova-módszert, amellyel tanítottunk.

De a vizsgáktól függetlenül is, néha megállított a folyosón, szólt, hogy ha bármi baj van, vagy kérdeznivaló, csak jöjjelek hozzá bátran, bármit beszéljünk meg, amit szeretnék. Aztán úgy alakult mindig a nagy rohanásban, hogy nem jutottam el odáig, ahogyan a saját édesanyám esetében is: sosem volt elég időm beszélgetni vele.

Sebestény Katalin első vizsgázó évfolyamának koncertpróbáján, 1977. február.

A képen: Csoó Sándor, Lőrinc Katalin és a mesternő a „Csipkerózsika” nagy pas de deux-t instruálja.
(fotó: Mezey Béla)

Brieber János: 1962-ben 16 évesen találkoztam először Merényi Zsuzsa mesternővel az Állami Balett Intézetben. Ebben az évben volt az első KI MIT TUD a televízióban. A balett kategória győztesét, Barbai Ferencet az Állami Balett Intézetbe vették föl évfolyampótlóba, soproni társamat, Nagy Zolit és engem – akik néptánc kategóriában indultunk – Rábai Miklós, a Magyar Állami Népi Együttes művészeti vezetője szerződtetett. Ez idő tájt Sebestény Katalin volt az ÁNE balettmesternője, aki megkérte Merényi Zsuzsát, hogy mondjon rólam szakmai véleményt. A nagytekintélyű mesternő javaslata az volt, hogy folytassam tanulmányaimat a Balettintézetben. A sok jó szó és biztatás egész szakmai életemre hatással volt, de maradtam néptáncos.

1980. Közel húsz esztendő. Sok találkozás, beszélgetés, biztatás, kritika a mesternő részéről. Ebben az évben hirdette meg az Állami Balett Intézet a klasszikus balett-, néptánc szak pedagógus képzésére a felvételit. Zömében operaházi művészek voltak a felvételt nyert hallgatók, és négy néptáncos. A balett módszertant természetesen Merényi Zsuzsa mesternő tanította. Rögtön az első órán közölte velünk, hogy most készül a Vaganova-rendszer átdolgozására, és számát az aktív részvételünkre.

Fuchs Livia: „Zöldfülként” közel 30 évesen, valamikor 1976/77-ben keveredtem az akkori Táncszövetség Tudományos Tagozatába, amelynek tevékenysége a nem létező akadémiai tánc tudományi munkabizottságot pótolta, s melyben hosszú éveken át egyedül képviseltem a „fiatalokat”, a tudományos „utánpótlást”. Itt találkoztunk, s aztán többször dolgoztunk együtt. Mégis: alig ismertem, vagyis: inkább nem ismertem. Miközben ismertem, persze, hiszen ha nem is gyakran, de találkoztunk, beszélgettünk – de szinte csakis a szakmáról, sosem engedett közel magához, legalábbis a civil énjéhez. Mintha az nem is lett volna neki, vagy az nem lenne része azoknak a kapcsolatainak, amelyek elsősorban a szakmájához kötődtek. Vagy csak az életkorunk közötti távolság tette volna ennyire elzárkózóvá? Nem hiszem, de lehet...

Fügedi János: Az 1980-as évek végén kezdtem táncírást tanítani az Állami Balett Intézetben, ekkor találkoztam vele először. Néptánc Tagozat oktatójaként azonban az egyenes tartású, komolyságot sugárzó tanárnővel nem volt sem szakmai, sem személyes kapcsolatom. Akkor kértem meg egy beszélgetésre, amikor a táncjelírás magyarországi kialakulását kutattam, és kedves tanárom, Szentpál Mária többször említette a nevét a Szentpál Iskolával, Szentpál Olga rendszertanával, valamint magával a táncírással kapcsolatban. A Balett Intézet már régóta szakmai doyenje, a zárkóztan szigorúnak tűnő Merényi Zsuzsa kérésemet természetes kedvességgel fogadta, a lakásukon kérdezhettem a kezdetekről és a notációval kapcsolatos emlékeiről.

F. Molnár Márta: Mint évfolyamvezető mesternőmmel találkoztam vele balett növendék koromban, 14 és 19 éves korom között tanított.

Bombicz Barbara: Az Állami Balett Intézetben 1973-tól 1979-ig, hat éven keresztül tanított klasszikus balettra. Felkészített balettművész diplomám megszerzésére. Elindított az évfolyamunkból alakuló Győri Balettban folyó táncos pályámon. Regösné Tereza, Farkas Edit és Lőrinc György mesterek alapozása után került az osztályunk Merényi mesternőhöz, ahhoz az asszonyhoz, aki három év tanulás után, első kézből hozta haza – Szovjetunióból Magyarországra – a Vaganova-módszert, amely szerint tanítják a klasszikus balett mozdulatait szerte a világon.

Később – 1993 és 1997 között – Merényi Zsuzsa könyveiből később magam is tanulni kezdtem a balett tanítás mesterségét az akkorra már főiskolai rangra emelkedett Magyar Táncművészeti Főiskola Győrbe kihelyezett tagozatán.

Merényi Zsuzsa és Lőrinc György az Operaház nagytermében 1979 tavaszán.
(Képesítő vizsgára készülve. Háttérben szemben: Szabó Elemér) A fiúk és a lányok külön osztályban végeztek, élükön a két mesterrel, akik már a végzés évében minden segítséget megadtak az évfolyamnak ahhoz, hogy a Győri Balett alapító társulatává válhasson. (fotó: Mezey Béla)

Szögi Csaba: 24 éves voltam 1984-ben, amikor megismerkedtem Merényi mesternővel, ekkor indult az Állami Balett Intézetben főiskolai rangon az első táncpedagógus képzés,¹ akkor még kötelezően két szakon, így a néptánc mellé a klasszikus balettet választottam, amelyet ő tanított. Ekkor már négy éve voltam a Dunaújvárosi Vasas Táncegyüttes művészeti vezetője és a Dunaújvárosi Alkotóműhely létrehozójaként új táncszínházi nyelv kialakításán dolgoztam néptáncos alkotótársaimmal együtt. Ebből a műhelyből született meg abban az évben (1988), amikor lediplomáztam a Közép-Európa Táncszínház.

Misák Tünde: Első emlékem-élményem Róla nagyon prózai: a Gellért-hegyi kollégiumban laktam, talán még évfolyampótlós, vagy max. 3. évfolyamos lehettem (kb. 1978-79). Volt egy este, amikor eljött a kollégiumba egy beszélgetésre arról, hogy hogyan érezzük magunkat a Balett Intézetben, mesélt a táncos életmódról, a táplálkozásról, a viselkedésről, gyakorlati, praktikus tanácsokat adott, pl. hogyan vágjuk a körmünket a spicc cipőhöz. Nekem azért nagyon emlékezetes, mert kislányként nélkülözni kellett az anyukámat, és pont az ilyen praktikus dolgokról nem beszélt velünk senki. Ő pedig vette a fáradságot és odafigyelt ilyesmire is. Nagyon „anya” volt.

¹ Ezt az állítást olvasva Brieber János megjegyezte: már az ő diplomája is, melyet 1984-ben vehetett kézbe, főiskolai lett, bár ők valóban még a „Balettintézet” pedagógusképzésére nyertek felvételt 1980-ban. „A mesternő rögtön a felvételtkor azzal biztatott bennünket, hogy végezzük csak el, mert mire befejezzük, már főiskola leszünk!” – tette hozzá Brieber János, a szöveg ellenőrzése során.

A másik meghatározó élményem az a bizonyos próbafolyamat a „Mária lányok”-hoz, a 80-as évek végén. Mai napig fel nem foghatom, hogy akkor, ott, pont engem választott az Élet-lány szerepére! (Hosszú idő és sok próbálkozás után, végül sikerült megszereznem a „Mária lányok” videó felvételét!)

Milyen hatással volt a tevékenységedre: hogyan befolyásolta azt az ő személyisége, és/vagy az általa közvetített tudás, ismeretanyag?

Sebestény Katalin: Úgy tanultam meg a szakmát, hogy pontosan tudtam, mit miért kell úgy tanítani, ahogyan. És most is erre törekszem, nemcsak a balett tanításban (melyet ma már ritkábban teszek), hanem amikor pedagógusjelölteket oktatok! Azt is tőle tanultam, hogy a tanítványaink családi, társadalmi körülményeit, valamint a balett termen kívüli teljesítményeiket is ismernünk kell ahhoz, hogy ítélni tudjunk róluk. És igaz, hogy nem tudtam vele annyit beszélgetni, amennyit kellett volna, de arra gondoltam, milyen jó lenne olyan nyugodtnak lenni, amilyennek látszott. Mert persze, biztos benne is voltak feszültségek, de felénk ebből semmi sem volt látható. Mert én, egy önmagammal is veszekedő, magamat is hajszoló személyiségként másokkal is veszekedtem, másokat is hajszoltam, – és szerettem volna olyan lenni, mint ő. Így öreg korom felé sikerült valamihez eljutni. Mert állítom: igenis lehet tudatosan változni!

Brieber János: Az a négy esztendő, amit a Mesternő irányítása alatt töltöttünk el, bizonyára az egész évfolyam szakmai életére nagyon pozitív hatással volt. A négy néptáncos különösen sokat köszönhetett a Mesternőnek. Óriási szeretettel és türelemmel foglalkozott velünk, többször a lakására hívott bennünket konzultációra. Nem véletlen, hogy a diplomaosztás után a négy néptáncos hallgatóval beült a Kiskacska vendéglőbe, és borozgatás közben beszélgettünk a szakmáról, a kedvenc olvasmányairól, az egész életéről, benne a nagyon nehéz időkről.

F. Molnár Márta: Úgy gondolom, a klasszikus balett tánctechnikájának ismeretén túl valami sokkal fontosabbat adott, sokkal lényegesebb dolgokra irányította a figyelmemet: hogy miként éljek, miknek van igazi jelentősége úgy a táncban, mint az életben. Ma, mikor elsősorban már én is balettmesterként dolgozom, ugyanazokat igyekszem átadni a mai fiataloknak, amiket tőle tanultam. Én is az életre neveltem őket a táncoktatáson keresztül, a tánctanítás mellett.

Bombicz Barbara: Büszke vagyok rá, hogy olyan mestertől tanultam a szakmát, aki megírta magyarul a három kötetes balett metodika könyvet, ami egy fokozatosan egymásra épülő, egyre nehezedő rendszer, nyolc évre kidolgozva. Ha valaki, hát Ő tudta, hogy a különböző korosztályba érő növendékeknek mikor, mit és hogyan kell megtanítani. Gyermekkorunkban Merényi mesternőtől megtanultuk, bárhol balett-terembe lépünk: ott nem hangoskodunk; nem eszünk; kezdés előtt érkezünk és bemelegítünk; nem megyünk át a mester és a tanítványok között, hanem hátul kerüljük meg a táncosokat; minden gyakorlatot fejben átteszünk jobbról balra, valamint visszafelé is, és minden irányba kivitelezzük. Megpróbáljuk elérni az ideák világát. Egy táncos hálás, ha kijavítják, mert mindig a tökéletesre törekszik, minden porcikájával, szellemével, és érzelmi azonosulásával egyszerre, mert minden lépésfajta más-más lelkiületet kíván. A családlátogatás a mi időnkben még szokás, pedagógus feladat volt. Merényi mesternő pontosan tudta: melyikünk jön csepli alagsorból, társbérletből vagy szép polgári lakásból. Amikor szüleim a húgomat is elhozták megmutatni Neki, azt mondta: két ilyen okos lányból elég egy táncosnak, a másik legyen tudós... és úgy lett.

Szögi Csaba: Elementáris erejű kisugárzása volt, az aurája az egész termet körbefogta, a végtelen közvetlensége, alázatossága, természetessége akkor is a közelébe húzott, mikor szünetet tartott. Mivel alapvetően néptáncos voltam, és csak négy éves szakközépiszkolai tudással rendelkeztem balettből, mindig türelmesen fordult felém, személyre szabottan magyarázott, vezetett

az általam ismeretlen úton. Mikor kiderült, hogy harmadikban Ő fogja oktatni a történelmi társastáncot és nem lehet csak úgy bemenni ezekre az órákra, felvettem harmadik szaknak, hogy tanulhassak még tőle. Alapvetően nem a klasszikus balett metodika vagy a történelmi társastánc lépései érdekeltek – hiszen a balettet csak kényszerből vettem fel – hanem az, amit az órákon mondott a szakmáról, sokkal többet jelentett számomra, mint maga a tantárgy. Emlékszem, hogy abból a könyvből tanultuk a metodikát, amelyet Ő írt, pontosabban az Ő nevével volt jegyezve, mivel egy „bizottság” jóváhagyása kellett ahhoz, ami belekerült, viszont több olyan rész volt, amiket fekete filctollal húzatott ki, mondván: „ez hülyeség.” Tőle tanultam meg, hogy az egyéniségek mindennél fontosabbak, a deviánsokat nem kitzasztani vagy betörni kell, hanem segíteni, kibontani. Ezt addig soha senkitől nem hallottam. Ebben a filozófiában ismerem fel, hogy én miért lógtam ki mindenhonnan, és végül is ebben a négy évben ismertem meg önmagam és lettem nemcsak tudatos pedagógus, hanem tudatos művész is.

Misák Tünde: A pályám kezdetén voltam a „Mária lányok” idején, amikor a balettintézeti „kiképzés” után Györgyfalvai „kiképzésben” részesültem. Merényi Zsuzsa instrukciói, jelenléte nagyon megnyugtató, feszültségoldó volt. Minden táncos szabadságot kapott a meghatározott koreográfián belül, hogy megmutassa az egyéniségét, egyéni megoldásait. Pl.: pont a Te (Lőrinc K.) utolsó mozdulatod kapcsán emlékszem erre a mondatára: „Te vagy a mozdulatművész, Te tudod mi kell oda.” Ő úgy volt közvetlen, úgy adott szabadságot, hogy eszébe se jutott senkinek visszaélni azzal, ne adj isten megkérdőjelezni. Nagyon felnéztünk Rá!

Tapasztalatod, megfigyelésed szerint – a saját személyes élményeden túl – a környezeted, az évfolyamtársak, a szűkebb vagy tágabb értelemben vett szakma számára milyen hatással volt?

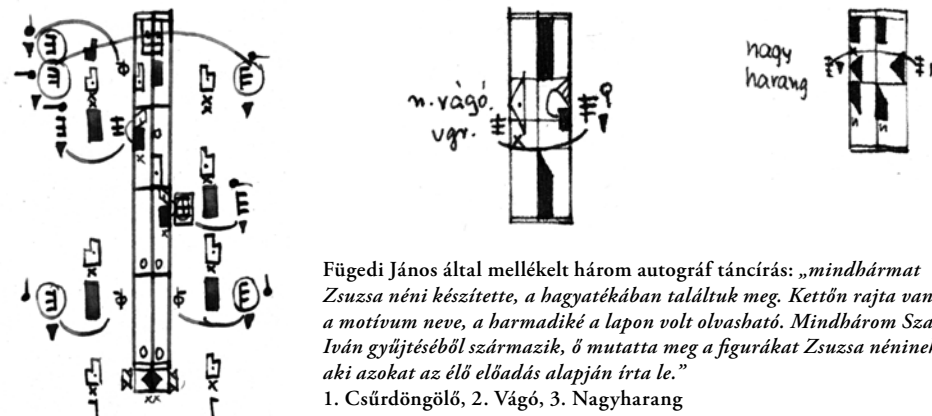
Sebestény Katalin: Humanista volt, talán ez a legfontosabb szó, és ez áradt belőle, meg az empátia. Mindenki felé. És talán még az érzés, és az érzet szavakat említeném itt, ezek nagyon fontos dolgok a szakmánkban. Na és a humor: az a finom, fanyar humor, amivel azért sosem bántott senkit! Nehéz amúgy erre ilyen módon emlékezni, és milyen jó, hogy vannak néha ilyen megemlékezések, amelyek felidéznek valakit, hiszen azt mondják, addig él valaki, amíg emlékeznek rá. Nemsokára én sem leszek, aki órá emlékszik, aztán meg már rám sem fognak...

Brieber János: A legnagyobb tisztelettel és elismeréssel méltatta Vaganova művét, de az idő múlásával szükségesnek tartotta a táncosok tapasztalatai alapján „modernizálni”. „A” és „B” füzetet kellett vezetnünk. A „B” füzetbe kerültek a kísérletek, és néha több változaton keresztül jutottunk el az elfogadott formához. Ez került az „A” füzetbe.

Fügedi János: Igen tehetséges táncíró lehetett, mert elmondása szerint a Szentpál Iskola elvégzése után Szentpál Mária külön foglalkozott vele. Az „intenzív kurzus” egy évig tartott, és visszaemlékezéséből az derül ki, nagyon haladó anyaggal is foglalkoztak: „A jété entrelacét [...] adta fel a Marcsi néni leírni. [...] Egész áldott nap írtam... szóval így lehetett egy év alatt megtanulni.” Szentpál Máriával készített emlékezetes közös munkájuk volt 1943-ban Szentpál Olga *Mária-lányok* című koreográfiájának lejegyzése, amelyet Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz ezüstlakodalmára készítettek, és amelyről részletesen számolt be a koreográfiát ismertető tanulmányában („Egy kineatográfiai leletről”). A *Mária-lányok* partitúrája még mai szemmel is rendkívül alapos munka, szinte koreográfiai mintadokumentáció, az első előadás szereposztásával, idejével, helyszínével, a kísérőzene és a térrajzok megadásával, fotókkal és természetesen a négy szólam igen részletes notációjával. Marcsi néni szerint a partitúra már akkor bizonyította a notáció értékét, mert négy olyan tanítvány, aki soha nem látta a *Mária-lányokat*, tökéletesen tudta leírásból rekonstruálni – „...igaz, valamelyest besegítettem,” tette hozzá. A segítség valószínűleg elkélt, mert amikor már az 1980-as években fel kívánták újítani a koreográfiát a lejegyzésből, és Hargi-

tai Zsuzsa szerint Marcsi néni nem akart részt venni a munkában, a korabeli rendszer hiányosságai sajátos problémákat vetettek fel. Merényi az ugyancsak nagyszerű táncos és táncírásszakértő Hargitai segítségét kérte, de a munka nem volt akadálytalan. Merényi a vele készített interjúban így emlékezett: „...van [a partitúrában]... egy ilyen kis »buzogány«. És törtük a fejünket a [Hargitai] Zsuzsával, hogy mi az isten lehet ez. Kisült, hogy a két asszony kezét fog. ... [A lejegyző rendszerben] tehát nem voltak meg a fogások, nem voltak meg a helyezkedések, [...] a segédjelek mintha nem is lettek volna. Szóval nagyon cifra, kemény munka volt ezt összeszedni.”

Fügedi János által mellékelte három autográf táncírás: „mindhármát Zsuzsa néni készítette, a hagyatékában találtuk meg. Kettőn rajta van a motívum neve, a harmadiké a lapon volt olvasható. Mindhárom Szabó Iván gyűjtéséből származik, ő mutatta meg a figurákat Zsuzsa néninek, aki azokat az élő előadás alapján írta le.”

1. Csúrdöngölő, 2. Vágó, 3. Nagyharang

Bombicz Barbara: A zongorakísérőknek is könnyű és szakszerű volt Vele dolgozni, mert felkészülten jött az órákra. Hétről hétre, papíron lejegyezve kidolgozta a tudásunkhoz vezető lépésfüzéreket, amelyeket pontosan megtervezett, beosztott zenére. A gyakorlatkészítés mikéntjéről is írt könyvet: A kombinációk tanításának módszertana címmel. Mindenre kiterjedt a figyelve, jószándéka. Emberi és szakmai tartást adott. Szerényen, öntömjénezés nélkül nyújtotta azt, amit gyermeki tisztelettel és felnőtt fejjel visszatekintve főhajtással köszönhetünk meg.

Szögi Csaba: Arra emlékszem, hogy az évfolyamtársaimmal mindig körbe vettük, mivel soha sem esett be az óráira vagy szaladt tovább, mindig lehetett vele beszélgetni; volt, hogy a Kazinczy utcai hátsó kertben óráig ültünk a padon és hallgattuk. Ebből arra következtetnek, rájuk is nagy hatással volt.

Hogyan tudott – meglátásaid szerint – a korabeli társadalmi, szakmapolitikai² kihívásoknak megfelelni: milyen helyet foglalt el, hogyan érvényesült személye, személyisége?

Sebestény Katalin: Mindig olyan belső tartása volt neki is, és férjének, a Mesternek is: mi az iskolában nemigen láthattunk belőlük mást, csak a munkát, az volt a fő. Tudtam, mikor már kollégák voltunk, hogy Zsuzsa másfelé is tevékenykedik, például: fontos előadásokat tart a

² Amikor e megemlékezés terve véletlenül eljutott Angelus Ivánhoz, a hazai kortárstánc oktatás és képzés úttörőjéhez, elküldött nekem egy történetet. Úgy gondolom, hogy pont ehhez a kérdéshez, melyre kevesen és az érzékeny pontokat megkerülve (vagy nem ismerve) válaszoltak: a kor adottságait és lehetőségeit ábrázoló adalék lehet. Szó szerint bemásolom leveléből: „Valamikor a 80-as évek első felében: kértem, tájékoztasson, milyen úton-módon kaphatok táncnánári diplomát a Balett Intézet tanárképzésén. Kerek-perccel azt válaszolta, hogy sehogyan: ez a képzés a 9 éves balettművészi képzésre épül, anélkül, kívülről senki nem csatlakozhat, nem lehet felvételizni sem. Megértettem. Őt is, a rendszert is. A maga és a korszak rendszerén belül releváns volt a válasz. Nem erőltettem egy percig sem a dolgot, más utat választottam. (2020. tavasz)”

TIT-en (Tudományos Ismeretterjesztő Társulat), meg foglalkozott társastánccal, szerepelt kulturális műsorokban a tévében. Persze, lehet, hogy ha nem Lőrinc György a férje, akkor jobban érvényesült volna, – de a lényeg, hogy nem ambicionálta.

Brieber János: A Mesternő a balett mellett biztonságosan mozgott a néptáncosok világában is. Kitűnően ismerte a kinetográfiát, ha elakadtunk azonnal szívesen segített. Káprázatos műveltségű EMBER volt, az egész táncos társadalom szerette és tisztelte.

Fuchs Livia: A Tudományos Tagozat aránylag rendszeres összejövetelein a „nagy öregek”, a korabeli szakmai tekintélyek – Dienes Gedeon, Körtvélyes Géza, Maác László, Martin György, Pesovár Ernő – gyűltek össze, hogy megvitassák az éppen aktuális szövetségi kiadványok terveit, a szakmai gyűjtemény áldatlan helyzetét, a legfontosabb közös tennivalókat, s konferenciákat vagy könyvek kiadását készítsék elő. S bár Merényi Zsuzsa a Táncszövetségben is elsősorban a pedagógusokat és a táncoktatást érintő kérdések megvitatásában vett részt, bekapcsolódott a kutatásba és a publikálásba is – talán elsősorban azért, mert nem hagyta nyugodni, hogy néhai mesternője, *Szentpál Olga* emléke lassan teljesen feledésbe merüljön. S a róla írt úttörő tanulmányának a közzététele óhatatlanul együtt járt az évtizedek óta hallgatással körülvett magyar mozdulatművészet múltjának szisztematikus feltárásával és feldolgozásával, így várható volt a folytatás. Így lett szorgos kutatásainak, több ezer cédulázásának eredménye a részben általam szerkesztett, *A színpadi tánc története Magyarországon című kötetben megjelent tanulmánya (Szabadtánc irányzatok)*, és annak a filmsorozatnak a terve és megvalósítása is (*Emlékek a magyar táncművészet múltjából I-VI.*), amelyet Hámos Veronikával együtt készítettünk el a Magyar Televízió számára. S e közös munkák során tapasztaltam meg azt a végtelen precizitást, azt a már-már kegyetlen igényességet, amivel Zsuzsa dolgozott, s amit mindenki mástól elvárt. (S azt a makacsságot is, amivel még a tévedéseihez is ragaszkodott...) Utóbbi munka közben láttam őt a legszenvedélyesebbnek, a legizgatottabbnak – őt, aki mindig fegyelmezett, szigorú, célratörő volt – és a legőszintébbnek, hiszen nyíltan megmondta, őt csakis és elsősorban az érdekli, hogy a nemrég megtalált *Mária lányok* partitúra alapján rekonstruált koreográfia életre keljen, betaníthassa, és ezt rögzítse a Magyar Televízió. Nem hivatalosan természetesen, hiszen a készülő filmsorozathoz nem volt szükség a teljes koreográfiára – a mű felvétele soha nem is került adásba –, de talán így akarta a jövő számára elérhetővé tenni legalább ezt az egyetlen Szentpál koreográfiát, amelynek lejegyzésében valaha ő is részt vett. (Hogy Szentpál Olga és a saját mozdulatművész múltja mennyire fontos volt számára, és mennyire személyes múltként őrizte e művészeti mozgalom emlékeit, mi sem jelzi jobban, mint az a legyőzhetetlen ellenszenv, ahogyan a témát feldolgozó Lenkei Júlia dokumentum kötetét fogadta lektorként. Talán azzal nem tudott vagy akart szembenézni, hogy a múlt kutatása nem lehet csupán az egykori résztvevők és szemtanúk privilégiuma.)

Játssz el a gondolattal: vajon hogyan lépne, mit tenne, mit mondana vagy javasolna, ha ma élne, s látná, tapasztalná tevékenységünket – akár személyesen a Tiédet, akár a szélesebb értelemben vett táncpedagógus szakmáét? Meglátásod szerint mi következne az ő személyéből?

Sebestény Katalin: Erre azért nehéz ma már válaszolni, mert annyira megváltozott a világ: minden mester tapasztalja, hogy ma már nem lehet úgy viszonyulni a gyerekekhez, mint régen, hiszen a család, a gyerekek viszonya a világhoz merőben más. Nem a követelményekből kell engedni, de át kell gondolni a módszereket. És igen, ő is ezt tenné: gondolkodna.

Bombicz Barbara: Felnőtt korom oktatói, iskola igazgatói és koreográfusi ténykedését – a továbbadás útját – Mesternő sajnos már nem láthatja. Remélem, elégedett lenne. Hogy mit mondana? Talán, variációk:

A) Na most már pihenj egy kicsit!

B) A táncos – mint egy ló – ellenzőn keresztül, szakma specifikusan látja a világot. Nézz körül, a világ tágas!

C) Rendben, mozogj minden nap, kell a testnek és már úgyis megszoktad! A sarkadat pedig tedd le a földre minden ugrásból való érkezés után. Szállj le a Földre!

Szögi Csaba: Szerintem azt mondaná, találunk arra alkalmat, hogy beszéljünk a kollégákkal, tanítványainkkal, ne rohanjunk, lassuljunk le és tanítsuk meg ezt is a fiataloknak, mert ez a rohamtempó nem alkalmas elmélyült munkára. Sok mindent fogunk tudni, de nem lesz mélysége és nem lesznek hiteles emberi, szakmai kapcsolataink.

Misák Tünde: Nagy bajt érzek ma a pedagógus és tanítvány viszonyokban. Semmi meg-hittség, semmi bizalmi megnyilvánulás nem fér bele. Legalábbis a közoktatásban, ahol én dolgozom, nehéz közel kerülni a gyerekekhez. Ha közel engeded őket, visszaélnék, ha távolságot tartasz, rideg vagy. Merényi Zsuzsa egyénisége kellene, aki maximális szakmaisággal tudott közvetlen és anyáskodó lenni. Mert igenis, ez a pálya életmód, és senki nem tud felkészíteni rá, csak aki maga is műveli.

Egy jubileumi ünnepség, 1984-ben. Első sorban balról jobbra: Misák Tünde, Tolnai Lea, Lőrinc Katalin, Merényi Zsuzsa (fotó: Mezey Béla)

Bármilyen, amit úgy érzel: nem maradhat ki egy ilyen rövid gondolatmenetből sem?

Sebestény Katalin: Talán még egyvalamit mondanék, ami a különlegességét mutatja. Általában olyan mesterek, akik nem töltöttek balerina éveket a színpadon, nem szoktak alkalmasak lenni a felsőbb évfolyamok képzésére – függetlenül az egyébként kifogástalan szakértelmüktől. Ez alól kevés a kivétel, de annak idején Zsuzsa kiemelkedően készített fel minket a művészi hivatásra. Minden mozdulata csupa művészet és kifejezés volt...³

³ Lőrinc Katalin megjegyzése: a Szentpál Tánciskolában eltöltött gyermek- és kamaszkori évek lényegesen meghatározták Merényi Zsuzsa művészi fejlődését! Ha tehát balett-színpadon valóban kevesebbet lépett is fel, a színpadi jelenlét, a kifejező mozgás szempontjából fellépései a mozgásművészeti csoportban fejlesztették – és felmutatták – előadó-művészi oldalát.

Fuchs Livia: Végezetül egy fájdalmas emlék idéződik fel bennem, abból az egyetlen évből, amikor – bár Zsuzsa addigra nyugdíjban volt – már kollégák lettünk a Táncművészeti Főiskolán. Mert áradt belőle a csalódottság, amiért egyik legutolsó pedagógiai terve visszhangtalan maradt. Azt nem írhatom, hogy panaszkodott, mert tőle ez teljesen elképzelhetetlen lett volna. De tudom, mennyire bántotta, hogy Dózsa Imre igazgatóként nem foglalkozott érdemben azzal, amit Zsuzsa tetet az asztalára. Azzal a nagyszabású reformtervével, amelyben a filozófia, a tánc-, a művészet-, a zene-, a színház-, a film- és az irodalomtörténet oktatásának egybefogását javasolta egy új, komplex kultúrtörténeti tárgy bevezetésével. S miután 1989-től én voltam a Főiskola friss tánc történet tanára, arra készültünk, hogy az új tanévben majd együtt munkálkodunk azon, hogy a Főiskola belevágjon ebbe a nagyszabású, és az előadóművészek elméleti oktatását teljesen új szempontból értelmező kísérletbe. De mire összeilindult az új tanév, Zsuzsa már nem volt közöttünk.

Fügedi János: Szakmai kvalitásaihoz, kiválóságához a táncnotáció révén szerzett analitikus, elmélyült mozdulatismeret bizonyára jelentős mértékben járult hozzá. Kevésbé ismerem a balett szakterületét, de igen valószínű, hogy hozzá mérhető, a notációt alapeszközként használni képes és annak jelentőségét meg is értő univerzális tudással idehaza ma senki nem rendelkezik.

F. Molnár Márta: Nagyon nagy erőt adott számomra, hogy mikor először kezdtem tanítani a Kazinczy utcában, pont a Merényi-terembe osztottak be és a falról az ő fotója nézett rám nap, mint nap. Bízom benne, hogy nekem is sikerül nemcsak remek táncosokat, kiváló művészeket, hanem nagyszerű embereket is nevelnem, ahogy neki is sikerült.

Bombicz Barbara: V. évfolyamos korunkban négy lányt és négy fiút – két napos vonat úttal – elvitt Leningrádba a Vaganova Iskolába két hétre cserediák akció keretében. Megnéztük a város nevezetességeit. Jártunk az Ermitázsban, ahol megcsodáltuk többek között Rubens feledhetetlen, telt idomú nő alakjait, majd a Téli Palota mellett szembesültünk a munka után gatyára vetkőzött, a Néva hideg vizében tisztálkodó férfiakkal. A Marinszkij Színházba káprázatos Hattyúk tava előadásra vitt bennünket, másnap bemutatta az iskola portását, akit fénykorában még látott színpadon táncolni. A szüleink lelkére kötötte, ajándéknak valót tegyenek a bőröndünkbe, hogy búcsúzáskor legyen mit adni. A csokoládét megettük. Így Mesternő az ezüstszínnű, színházba járó blúzát összehajtogatta és azt adta Dudinszkája mesternőnek távozásunkkor.

Szögi Csaba: Merényi mesternőnek köszönhetem a tudatra ébredésem. Előtte minden ösztönös volt, csak megtörténtek velem a dolgok, amiket úgy fogadtam el, ahogy voltak. Megtapaszthalhattam, milyen egy igazi Mester és Tanítvány viszony. Eljött a Közép-Európa Táncszínház első bemutatóira (1989–1990) és hosszan beszélgettünk utána, pedig már lediplomáztam, így hivatalosan már nem volt kapcsolatunk, de mégis figyelt rám, és én fontosnak éreztem, hogy lássa, mit csinállok. Mindig volt egy olyan mondata, ami helyére tette a dolgokat, és mindig ezt a mondatot keresem én is, ha segítenem kell akár emberileg, akár szakmailag valakinek.

Misák Tünde: Csodálatos, hogy ahhoz a generációhoz tartozom, akik még ismerhették, s pláne, akik dolgozhattak Veled.

Budapest, 2020.

Évf. 11. é. Előadás a legújabb elmozdulásokról,
 megismerés a legújabb elmozdulásokról.

1. Nyári bevezetés
2. Új időbeosztásokról, Rendszeres idő felhasználás
3. Jelenleg a rendszeres órák mellett a kis csoportos
 és vizsgalásos foglalkozásokról. Greiner - Dombi TK. elő-
 Borsos, Horváth, Révész, Fűzős
 pótl. + +.
4. Közelről, napi feladatokról. Horváth, Révész, Fűzős
 elő-
 Horváth + Révész
 baleset pótl. pótl. 1
 zombaton.

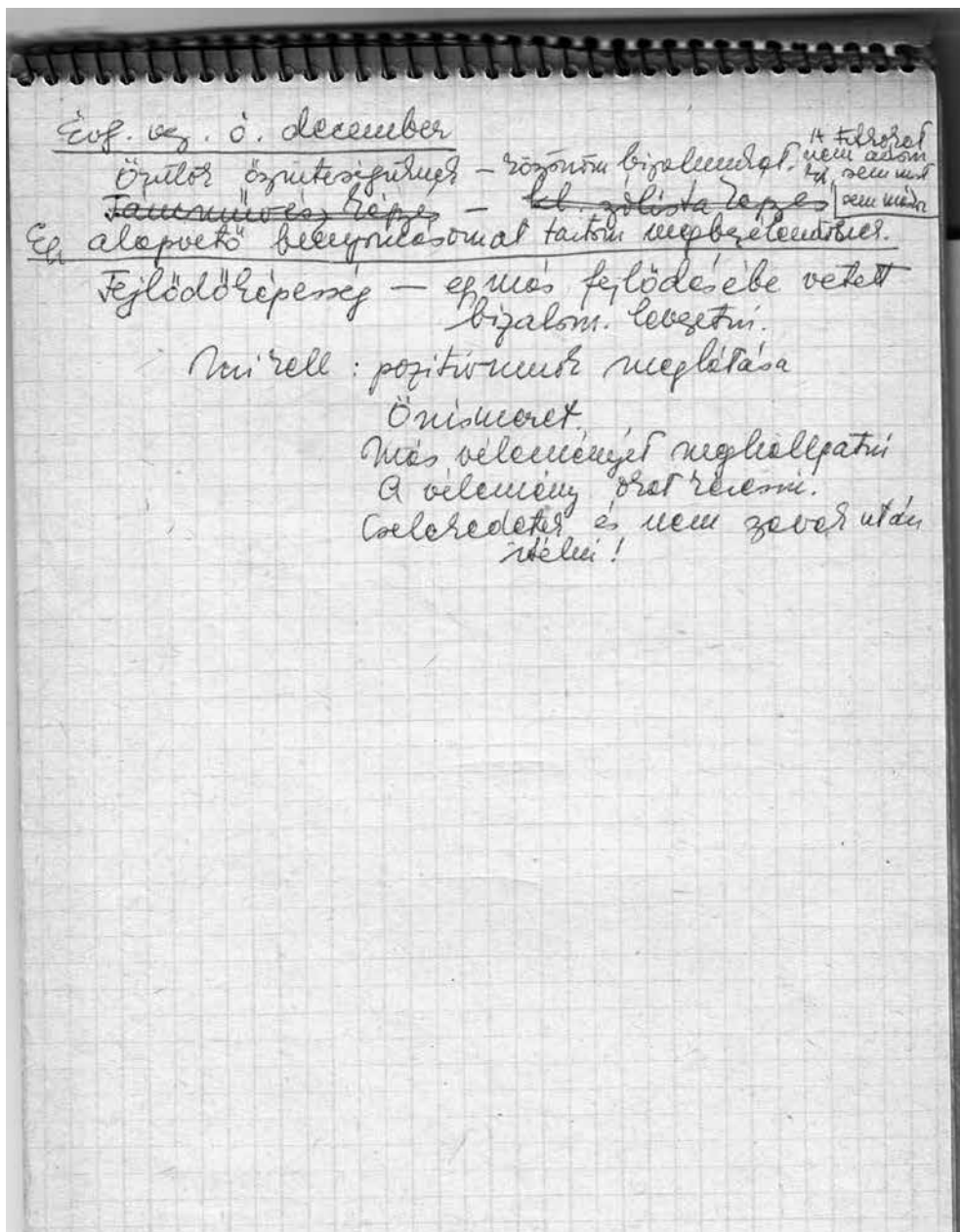
Ort: Kov. Sz. ut.
 Bevez. és
 Szerepeltetés.
 Kiseb. feladat
 Feladatokról.
 Összefoglalás.

Lányokkal szemben:

Film megtekintés, megismerés hogyan?
 Gyűjtemények
 Vizsgalásos előkészítés
 Gyűjtemények hogyan készítsük. - Előrejelzés.

Egyéb: Tanár: bátorítás, alapvetés elmozdulás alapdolgok gyakorlása.
 Dombi: Kiseb. feladat, képfeladat, kifejezés előkészítés
 Meléndi: Aranyos, zombaton - -
 Fűzős: - - , fő ösztönös ösztönözés, Előrejelzés.

A saját magának vezetett évfolyamvezetői napló tanúskodik nem csupán határozott pedagógiai elképzeléseiről és a korszakra kevésbé jellemző diák-központú nevelési elveiről, de tépelődéseiről, kérdésfelvetéseiről is.

Merényi Zsuzsa utolsó végzős évfolyamának ketten is tagjai voltak közleményünk megszólalói közül (Bombicz Barbara és F. Molnár Márta.) Ezért is lehet érdekes ez a pár oldal abból a két kisméretű spirálfüzetből, amelyekbe az 1977/78 és 1978/79 tanévek évfolyamvezetői feljegyzései kerültek.

Alapvetően tanmenet-tervet, óraterveket és gyakorlatleírásokat tartalmaznak a füzetek, de mindkettőnek első oldalai pedagógiai vázlatot tartalmaznak arról, milyen témákat, felmerülő problémákat szeretne a mesternő megbeszélni a tanítványokkal, és milyen tematikákat tervez az évfolyamvezetői foglalkozásokra. (Utóbbi „tantárgy” mára már kikerült a művészképzés órarendjéből...)

Ez a dokumentum töredék is tanúskodik arról, milyen mértékben tudta, szándékozta Merényi Zsuzsa ellenpontozni a korabeli képzés (és társadalmi környezete) frontális, hatalomelvű jellegét.

Eöf. ve. órák témái

Szept: Nyári szereplés
 Muzsika bevezető
 Ed. művészetekről 11h. ké. de
 Muzsika - Repertorium táncok
 Magyar kult. táncesemény
 Előadás készítés

Okt: Kín műve
 Táncok re. előadásokkal és táncok
 Potyogó előadás
 Kísérletes kérdés

Nov: Muzsika táncok 1. lépés bevezető
 Az előadásokkal a zene területén
 A T. M. műveiről
 Részlet a víg előadásban.

Dec: Kín, képzés?
 Érték?
 Karácsonyi művetől

Jan: Táncesemény (I)

Febr: Felő. bemutatás óra előadás (filmvet. képzés)
 (Táncok filmel is megmutatás előtt)

Márc: Eöf. táncok szervezés
 Előadások előkészítése

Apr: Táncok művet bevezető
 Művet az év végén

Május: Táncesemény (II)

+ ös. évont eöf. ve. órák felhív.

X. évf.

- Bombis Barbare
- Kinsky Meliude
- Greiner Eva
- Dombonyi Eva
- Horvath Erise
- Horvath Gizi
- Wajnsold Goff
- Molnar Merta.

Gyulós? 2

Főzecepontok: Jeldnyitás - Spiccer!

Sauter, Lebröl...
Fonyosztath spicceres
Vonalairat megpar javitad - deduktivsu.
(Eu a zecepontot adom meg or a plasztka.)

I/a. Wajnsold G. talonit

I. évf. vez: Efeen zecepontot adandiat megadmi (l. codulul)
Ezf. bizalmu, telefonmuut, leellenörzete. Cimel.

II. évf. vez: Vippaeloades - kérsouent - proba moral.

III. évf. vez: Köfete zecelelet a baletmuut, ebeu kollektivitas -> muicent
Keresoforus centr.

III/a. Aledbeceetate (Fodor est; Kesz. est). ^{(B) Elvado muot. centr.}
IV. évf. vez: A megpar tancmuut. Zecelelet muot zelle tudmi:

Szazmu. Kilyen ufer tancmuut rajad.
Bovebe. Ki h liontalo ut
Kecceyemu.

V/a. évf. vez: A lenni sefente vippant.
Epitesed veckois ip.

V. évf. vez: A konfrouemul. Haganatarnal
Tansulelet. kollegial.
Mepavelet e. tars. zozit.
Kupavelet e. zozelot zozit.

VI. évf. vez: A intermuut, muot alroté.
Proba etecele.

VII. évf. vez: Eoopp zecevelet. Baurel, ajandek, borsvelet.
VIII. -> Koztune ufer. Gyulot el sehelé riade's etc.

Lőrinc László

Messzeségből, egészen közlről

Mikor harminc évvel ezelött, 1990. augusztus 15-én éjjel a mentőorvosnő kijött a nagyszobából, és mondott valamit, amit én úgy értettem, hogy órá, mármint az orvosnőre itt nincs is szükség, fellélegeztem: hát természetesen, ahogy várható is volt, nincs semmi komoly baj. Nem szokott lenni. Apu felkiáltásából értettem meg – atlétában, magára rántott kis farmerjében kétségbeesve ült addig a rekkenő hőségben a telefonasztalka mellett, ő már nyilván tudta korábban, hogy hiába szaladgált a borogatással –, hogy ellenkezőleg.

Katival és Julival később időszámításunk előttről és időszámításunk utánról beszéltünk, ahol a kezdőpont anyu halálának ez a forró éjszakája volt.

Hihetetlen volt, váratlan és teljesen abszurd. Mert hát nem erről volt szó. Nem ez volt ígérvé. Amúgy nem ez volt az ő határidőnaplójában sem: e helyett mindenféle bokros teendők voltak beírva 16-ára.

Évekig álmodtam visszatérően, hogy hazaérkezik egy távoli útról kofferrel, vidáman, meséből kifogyhatatlanul, és én homlokomra csapok: hát ez az! Hát nem halt meg, csak elutazott, megint Kubában volt, mint egyszer régen, most jönnek a sztorik.

A halála épp azért volt elképzelhetetlen, mert engem, az akkor kétgyerekes apát még mindig az a derű, humor és figyelem vett körbe, amibe születésem óta csomagolt.

Miből is állt össze ez a burok? Egyrészt sok humoros történetből az életéről és az aktuális mindennapjaiból. Továbbá az alkalmakból, együttlétekből, mikor ezeket elmondta. A kötőanyaga pedig valami olyasmi volt, amit egyszerre ösztönös és tudatos pedagógiai zsenialitásnak lehetne nevezni. Anyazseni volt. Áradt belőle a támogatás, az erősítés, de minden direkt ajánlás nélkül. Puritán visszafogottsággal (református neveltetést kapott). Nemcsak a rongyrozás vagy a kivagyiság hiányzott belőle, hanem anyaként minden túlvédő, birtokló, kisajátító gesztus. Nem dicsért, különösen nem büszkélkedett vagy produkáltatott mások előtt, viszont olyan módon tudott nevetni azon, hogy a tanító néni – teljesen sportszerűtlenül – a csodagyerek Kati nővéremmel hasonlított össze, és annyira derűsen tudott legyinteni a korai tanulmányi bukda-csolásomra, hogy védve voltam a világtól, és önmagamtól is.

Sok alkalmunk volt, hogy meséljen és újrameséljen: a szigligeti nyaralásokon (minden augusztusban három hét Vargáéknál, egy falubeli családnál), a Gugger-hegyi vasárnapi családi kirándulásokon, később Nagymaroson, de otthon a Sallai Imre utcában¹ is, a gyerekszobában, vagy az általa *sixtusi*-nak elkeresztelt egykori cselédszobában, az étkezőnkben. (Anno a szobafestő kérte: várjunk türelemmel, hiszen a sixtusi kápolna freskói is lassan készültek.)

A legtöbb alkalom azonban a közös, kettesben bonyolított Ma-La expedíciónak nevezett kirándulásainkon volt. Nagyjából 1970 és 1977 között minden évben kettesben elutaztunk egy hétre, de gyakran voltak hétvégi „expedíciók” is. Lehetett rossz idő vagy jó, mi mentünk; figyel-

¹ Néhány évtizede: Tátra utca (Bp. XIII. ker.)

Kirándulások gyermekeivel: lányaival (1964), fiával (1965).
A képeken: Merényi Zsuzsa, Lőrinc Júlia, Lőrinc Katalin
és Lőrinc László.
(fotók: Kárász Judit)

tük és kibeszéltük az embereket, és rengeteget neveltünk. Mikor Sopronban napokig esett az eső, beültünk a „Bredow lovag nadrágja” című NDK kalandfilmre – utána mindig így neveztük magunk között a nagyon szennyes ruhát. Az „erdőkertes” szó viszont azt jelentette tolvajnyelvünkön, hogy „nagyon nem”. Egy négyszer látott filmhíradóból vettük (akkor egy héten belül többször voltunk moziban, és a film előtt egy hétig ugyanazt a híradót adták) egy Malév pilótától, aki arra a mesterkelten bűgött joviális kérdésre, hogy „na és hétvégén hol lesz a pihenés, vajon Madrid? Prága? Netán New York?” nem kevésbé természetellenes hanghordozással azt válaszolta – a többedik alkalommal már velünk együtt, mintegy kórusban – „Neeem, neeem. Erdőkertes.” És persze láthattuk is az erdőkertesi bozotos kis telket. A „jó kis mozi” azt jelentette, hogy valami film, ami lehet rossz is, és mint ilyen szórakoztató. Amikor hosszú idő után újra sorra levetítették a Chaplin filmeket az Urániában, boldogan vitt el mindet megmutatni („neked való”). Chaplin pont azt az optimista derűt árasztotta, ami az ő lényének is lényege volt számomra.

Történeteinek legelső rétege egy békebeli értelmiségi-művész-polgárcsalád világába vitt el. Barmen²-ről mesélt, ahol a kis *Sumsi* nagyobb testvéreivel, Leával és Stefánnal a nyarakat töltötte a melegsívívű fül-orr-gégész: Gopi nagy házában. Gopi második férje volt dédnagyanyámnak, Gominak (a korábban meghalt nagyapjukat nem ismerték), aki szólóénekesnő volt a wuppertali operában. A nagy barmeni házban olyasféle élet folyhatott, mint amelyet Bergman Fanny és Alexanderéből ismerünk: szeretetteljes, kissé bohém, családias jólét. Az unokáké volt a tetőtéri gyerekszoba, a konyhából étellift vitte fel az ebédet az emeleti étkezőbe, és a barátságos személyzet még azt is elnézte nekik, hogy a Teddy kutyát tették a liftbe, mikor pedig a rakott krumplit várták. Vidáman mutatta a családi képeket is, melyeken Gomi és Gopi hol magukban, hol Klárával (nagyanyámmal), és más családtagokkal pózolnak, bohóckodnak is. Gomiék és Klára egyik-másik kép hátára írt fanyarul önironikus kommentárjai érzékletesen jelzik az anyuhoz tartozó humor forrásvidékét.

Sok szó esett a közeli Hannoverről is, ahol iskolaidőben laktak, és a hatalmas Hanomag gyárról, ahol apja kazánmérnökként dolgozott, az iskoláról, gyerekekről, s a sétáltató-nőjükről, a mulatságosan nyársat-nyelt Liesbeth-ről. „Német az anyanyelvem” – szokta mondani, amiből annyi igaz, hogy magyar anyanyelvű szülők gyerekeként Németországban született és még a

² Ma már Wuppertal egyik kerülete, itt született 1925-ben.

családban is németül beszéltek. Később tanult meg magyarul, de a raccsolás megmaradt. Különben rajnai „németül” is főzött, ami a francia konyhához közel álló, könnyű tejfölös habarású leveseket, főzelékeket, sovány húsokat, sok főtt krumplit jelentett – valami egészen távolit a zsíros-paprikás rántás világától. (Micsoda dráma volt nekem a találkozás az iskolai menzákkal, és milyen döbbenet, ahogy társaim jóízűen falatozzák a piros ételeket.)

Gyerekkorában (6-8 évesen) a hannoveri ablakból látta Hitlert is elvonulni, és nagyon imponált neki; nem is értette, hogy a család miért menekül előle 1933 után Budapestre, szülei szülővárosába, messze a paradicsomi némethontól. A kötődés megmaradt, számára persze nem Hitler volt a német, hanem Thomas Mann.

Szó esett a történetekben a pesti Erzsébet Nőiskolában töltött tanórákról, ahol unokatestvérével, Szentpál Mónikával szórakoztak a tekintélyeskedő agg tanerő hölgyeken. Ez a diákos kapcsolat Moni és közte élete végéig tartott: minden születésnapjukra ugyanazt a vörösen aranylő üveghalat adták egymásnak oda-vissza, de mindig más körítéssel: hol horgászbokra lógatva, hol valódi ehető garníringgal körítve, citrommal a szájában és így tovább. Kibiceltem a készítésnél, miközben azon kuncogott, mit szólt volna ehhez a tekintélyt parancsoló tanti, Dinorah néni, ha látta volna, mit művelnek a csillárából, sőt egész polgári otthonából hírmondónak megmaradt utolsó törött üvegdarabbal.

Édesapjáról, az imádott Schuller Hugóról is mutatott képet, aki a matek leckék megoldásánál oly megnyugtató és biztos mentsvár volt, akárcsak elalváskor, mikor lánya fejére tette a kezét. A mérnök úr minden jel szerint illő kópétársa volt feleségének.

Moni édesapjáról, a rettegett de csodált, és jó vicceselő Máriusz bácsiról is esett szó, meg persze feleségéről, a lágyan tekintélyes Szentpál Olgáról, akit mi is ismertünk: „Nagymami” néven afféle pótnagyanyai szerepet játszott.

Pontosan értesültem a mesékből, hogy ez a békebeli világ elpusztult. Hogy Liesbeth náci lett, hogy a nagyszülőket „elvitték”, ahogy Stefánt is, hogy apja az óbudai hajógyári irodájában kapott szívrohamot a második zsidótörvény kihirdetése után (ami kitüntetése miatt rá még nem vonatkozott), hogy édesanyja a pesti gettóban halt meg. A Bergen-Belsen-i „sonderlager”-ben Leával svájci továbbszállításra várva töltött keserves időről és gyalogos hazavándorlásukról is mesélt, de mindezekről humorral, a groteszk helyzeteket emelve ki. Az a történet például, melyben anyja 1944 márciusában egy ligeti sétán visszafogott hangon közli felnőtt gyermekeivel, hogy ők mind zsidók, anyu – az akkor 18 éves lány – felnevetésével zárul: „milyen jó, hogy nem vagyok antiszemita!” Az egész, ami a családjával 1939 és 45 között történt, kicsit úgy jelent meg a történeteiben, mint egy pechsorozat: az emberi gonoszság egyszerűen ki lett felejtve a sztoriból. Az én védőburkom fontos alkotórésze volt ez az alapállása is. Más kérdés, hogy mennyire használt neki magának. Azt hiszem, az ő derűjéhez is kellett ez, annak ellenére, hogy néha-néha, egy-egy pillanatra és csak nyomokban ott kísértett a múlt a békés mindennapokban is. Azonnal összeomlott kedélyvédelmi rendszere például, ha ellenőr, vasúti kalauz, vámós tűnt fel a láthatáron. Az ilyen hatósági közegek nyilván régi reminiscenciákat idéztek elő. Vagy amikor apu egyszer egy lemezt vett zsidó dalokkal, ez kibillentette: ilyeneket énekeltek furcsa, idegen emberek a vagonban. Mesélte, mennyire félt 56-ban (nyilas falfeliratokat észlelt, ijesztette még a „magyar testvérek” megszólítás is), vagy mennyire megviselte Kati elköltözése a Balettintézet elvégzése után Brüsszelbe: édesanyjától való elszakadását idézte fel. Akkortól datálta magas vérnyomását. Irracionálisan és látszólag ok nélkül aggódott értem is, mikor katona voltam.

Nemcsak gyerekeit óvta a gonosztalanított sztorikkal: egykori légernaplója is mulatságos rajzokból áll össze, amik édesanyja szórakoztatva tájékoztatását szolgálta volna, ha még életben találja. (Nővére, Lea meséje szerint a lágérben is átjárt más barakkokba öregekhez, derűjével lelket önteni beléjük.)

Igen, kitűnően és viccesen rajzolt. Minden hozzánk szóló levele, cédulája végére odakanyarította jellegzetes önkarikatúráját: egy hosszú orrot, rajta kusza hajgubanc és két ölelő kar, középen egy szívvel. Ajándékaihoz is biggyesztett mulatságos grafikákat, és imádta a rajzos-hajtogatós groteszk szekreter játékot. Mindezt kiegészítette karácsonyi verselése: a fenyőfa mellett állva vicces versben köszöntötte fel az alkalomból egybegyűlt társaságot, a „nagycsaládot”, mindenkiről külön-külön szólva. A kacagó népes gyülekezet a hatvanas években Szentpál Olgából és lányaiból (Marcsi és Móni), férjeikből, vagyis Szilágyi János György klasszika-filológusból és Rákos Sándor költőből, mindezek gyermekeiből, továbbá Duka Margit színidirektorból, és Kárász Judit fotósból állt. Volt, hogy a verset beöltözős betlehemes produkcióba illesztette, vagy egy kesztyűsbáb-kisfiút beszélgetve adta elő.

Szatirikus írásművészete nyilvánult meg a sógorának (apám bátyjának) levelekben Párizsba küldött családi periodikában is, a „Família et Vitában”, melynek cikkeit Inyérem Aszsuzs néven jegyezte.

És hát – hogy visszakanyarodjunk a történeteikhez – karikírozó művészetének fontos terepe volt a spontánabbul előadott mikroszínháték is: vagyis ahogy élete szereplőit a sztorikba ágyazva el is játszotta. Ezekben a fentiekén kívül fontos karakterként lépett fel a mindig kibillenthetetlen észt Nina, akivel Leningrádban kollégiumi szobatársak voltak 1949-től 52-ig. Jöhettek félelmetes vizsga, zúghatott akkora hóvihár, hogy a bezárt ablakokat kivágta, Nina egy-egy fölényes és közönyös mondattal uralkodott az események felett. Ő volt a védőangyala ebben a szokatlan, nyáron fehéréjszakás, télen töksötét világban. Mikor egyszer aputól – akit gyerek kora óta ismert, előbb Szentpál-rokonként, majd kollégaként – levelet kapott, melynek borítékjában egy fénykép is lapult a küldőről, akkor az észt szobatársnő közölte, hogy azt ki kell tenni a címzett éjjeliszekrényére. A kis magyar azonban vonakodott ily módon tájékoztatni (illetve félretájékoztatni) magánéletéről a hozzájuk betévedő nagyvilágot, mire Nina kitette a fotót a saját éjjeliszekrényére. Mikor a diáktársak megkérdezték, ki az, ő közönyösen közölte: a Zsuzsa vőlegénye. Együtt tanultak a vizsgákra, együtt jöttek mentek és ettek, majd miután hazajött, Nina soha többet egy sort sem írt. Persze nagyon fontos emberi kapcsolatokat jelentettek még imádott mesternői, Vaganova és Kosztrovickája is (akik minden jel szerint szintén nagyon kedvelték őt), továbbá a tanulmányi osztályt vezető, csupaszív Nyina Alexandrovna. A sztálini

Észt évfolyamtársával a balettmasterképző szakon Leningrádban, 1952. június. Hátterben a képzés helyszínének táblája: Leningrádi Állami Koreográfiai Intézet. (fotós ismeretlen)

birodalomnak ezeket a borzalmas – amúgy „anticionista kampánnyal” is megspékelt – éveit a mesékben megelevenedő női mentorai, és az intézmény³ szigete, az ottani munka intenzitása paradicsomkertté varázsolta számára; később rendszeresen vissza-visszatért az imádott barokk városba, egyszer vitte Juli nővéremet is magával. Kedvenc könyve lett a Háború és béke, amit oroszul vagy magyarul minden évben rituálisan végigolvasott (elképesztően gyorsan tudta végigszántani a könyveket), de játszott még az Anna Karenina, illetve Gogol, Csehov és más oroszok is. Sztálinról is elhitte a sok jót, és nem értette rögtön a desztalinizációt sem.

Szerette a szovjet balettmestereket is, akik később Budapestre jöttek, eljátszotta nekünk például Lepesinszkáját is, amint arra kérdésre, hogyan tetszett egy balettvizsga, ezt a diplomatikusan választ adta magyarul: „hááát, izzáááadták, izzáááadták”. De Bregvadze, Armasevszkaja és mások is virtuális vendégek voltak a „sixtusi”-ban.

Persze magyar föllépőkből sem volt hiány a képzeletbeli színpadon. A tanítványok, pl. a sokat és bosszankodva emlegetett, de nagyon szeretett „Kuli Feri”⁴, vagy később „Keve”⁵, aki ötletes és kedves kópéságaival afféle Vitéz Lászlóként jelent meg a vidám sztorikban (nagy élménye volt vele és Pongor Ildikóval a várnai balett verseny), míg Király Melindát kinyújtott nyakkal, fenségesen körbetekintve „ábrázolta”. Megelevenedtek a tudományos tagozat figurái is, leggyakrabban „a Maác”, ahogy hadarin hunyorogva elméset mond, vagy Pór Anna izgatott dadogása. „Hidas Hédi”, (kiskorunkban a főnöke) rátarti karakter volt, de a történetekben mindig rendre pórul is járt. Általában is a sztorik végére, szerepeljen benne szemtelen diák, ármánykodó könyvtáros vagy öntelt főnök, ő maga mint talpraesett, szellemes replikázó toppant oda. Katalv Naszreddin Hodzsás történeteknek neveztük ezeket, az álruhás arab igazságtévő nyomán. De megtapasztaltuk eredetiben is naszreddinségét, mikor a gangon kiabáló lakóknak mint lakóbizottsági elnök (ez egy formális poszt volt) leszólt: „kérem, mindenki menjen a maga bérleményébe!” Ettől mindenki meglepődött, és békésen elvonult.

De ha táncfilmet nézett, vagy egy vizsgáról, balett-előadásról volt szó az ebédlőasztalnál, nagyon komolyba és szigorúba ment át; itt nem volt tréfa. Miközben én egy balerina szépségesen akrobatikus táncát láttam, ő mérgelődve ingatta a fejét: „c-c, fent van a vállal!”

Amennyire komoly és kérlelhetetlennek látszó volt, ha klasszikus balettről volt szó, olyan derűvel mesélt táncstudományi, mozdulatművészettörténeti kutatásairól. Körner Évával egy komplex művelődéstörténeti kiállítást terveztek (nem tudom, mi lett belőle), érdekes tánc történeti TV-filmet forgatott szenvedéllyel (ebben hallottam meg, hogy raccsol – nekem gyerekként még ez volt a normális beszéd). Nagy öregekkel interjúzott, különösen Mirkovszky Mária hozta lázba. Éveken keresztül bábosokat tanított a Színművészeti tánc történetre, mindig felragyogott, ha róluk mesélt, szűk volt a sixtusi a lelkesedésének.

Soha nem hallottam büszkélkedni metodikai könyvének nemzetközi sikerén (a Henschel Verlag vagy hatszor adta ki német nyelvterületen). Utóbb itt-ott olvasva mértem fel szakmai súlyát. Igaz, apám, már halála után megemlítette, voltaképpen neki kellett volna 1961-től az ÁBI-t igazgatnia, de a nepotizmus vádját kerülendő, férje miatt ezt nem vállalhatta. Háttérben kellett maradnia, nem tudott kibontakozni. A magam békaperspektívájából úgy véltem már akkor is, hogy ez felesleges önmarcangolás volt az özvegytől: sokkal jobb volt így, hogy megmenekedett az igazgatás felelősségétől és konfliktusaitól. Nem volt harcos karakter, rosszul viselte volna. Viszont lelkesen dolgozta ki nyugdíjasként az ÁBI szakmai reformtervét, de a nála jóval fiatalabb igazgató („a herceg”, ahogy nevezte) túl konzervatívnak bizonyult a bevezetéséhez.

³ Rimszkij Korszakov Zeneművészeti Főiskola.

⁴ Kuli Ferenc, a pécsi Balett tragikus fiatalon elhunyt szólistája.

⁵ Keveházi Gábor.

Ha eddig a szellemes karikírózóról volt szó, meg kell említeni egy másik oldalát, amivel engem ugyanúgy lenyűgözött, és szintén a biztonságérzetemet növelte: az indiánt. Városi létére a természetben: erdőn, mezőn, vizeken bámulatosan otthonosan mozgott. Ismerte a virágokat, növényeket; felnézett: és már tudta, mikor milyen idő lesz. Kiránduláskor mindig előre ment: figyelt, észlelt. Messzelátó volt, és ott elől mindenfélét látott, amit mi akkor sem, ha odaértünk. A nagymarosi hegyről csak átpillantott a visegrádi templom tornyára, és megmondta, hány óra van. Nekem a templomot is keresnem kellett. Fákat ültetett, szőlőt, málnát gondozott, kirándulásokon mindenfélét gyűjtögetett a gyümölcsöktől a gombákig. A hatvanas-hetvenes években minden nyáron elment kajakozni egy hétre barátjával, Kárász Judit fotóssal. Csodálva hallgattuk, ahogy leburnulva-szeplősödve mesélte a Tahi híd lábánál kavargó örvény leküzdésének technikáját.

Indiánságához tartozott, ahogy mindent gyorsan és praktikusan meg tudott oldani, ahogy minden betegségre azonnal és magabiztosan tudta a gyógyírt (legfeljebb telefonon kért segítséget a sportkórházi öreg Fábián doktor bácsitól, aki szerelmes volt belé). Így vezette a háztartást is. Egyszerűen (és nagyon jól) főzött és szigorúan porciózta az adagokat, hogy maradjon másnapra is. Minden ajándékba kapott rafinált konyhai eszközt hamar elsüllyesztett a kredenc mélyére („hamarabb elkészülök nélküle, mint amennyi idő ezt elmosogatni”).

Indián lénye terelgette és segítette a 11 évvel idősebb, de kevésbé talpraesett nővérét. (Aki azonban végül 20 évvel túlélte őt...) Az ifjú és szép Lea a gyerekkori történetekben sokat álmodozik és unatkozik, amivel sokszor vívja ki a szülők mérgelődését. A gyerek „Sumsi”-t édesanyja helyett és mellett Lea istápolta (ha öregén a nővér valami miatt korholta, ő viccesen azzal ütötte el a konfliktust: de hát te neveltél ilyenre). De ahogy életsikerekben elhúzott mellette, ő vált nővére lelki mentorává. Lea kisgyerekeknek tanított baletet a volt Honvéd Együttes egy helyiségében (ahol rövid ideig táncolt a megalakuláskor), majd német órákat adott a Színművészeti Főiskolán; élete utolsó évtizedeiben otthonában. Tanítványai imádták, például Egri Mónika és Pertis Attila zongoristák, más művészek, orvosok. Minden vasárnap jött hozzánk ebédre, ebéd után pedig elvonult a két nővér beszélgetni és varrni, zoknikat stoppolni, mindent megbeszélni, miközben Beethovent vagy Mozartot hallgattak lemezről. (Lea fiatal korában klarinézott is.)

Egy balaton-
akarattyai közös
nyaraláson,
1960-as évek eleje
(fotók: Kárász
Judit)

Merényi Lea
(aki Szabó Iván
idejében az
alakuló Honvéd
együttesben
táncolt), Merényi
Zsuzsa nővére.

Szentpál Olga, a
családi kapcsolat:
Merényi Zsuzsa
édesanyjának,
Rabinovszky
Klárának a
sógornője volt.

Az indián oldala megkülönböztette élete másik főszereplőjétől, férjétől is. Egyszer a szigli-
geti hegyoldalból néztünk le a Balatonra. Aput elragadta az alkonyi pillanat költőisége: „Milyen
gyönyörűen száll az a pillangó a víz fölött!” – mutatott egy magányos vitorlásra. „Ja, az? – reagált
anyu gyakorlatiasan. – Az még mindig ott vergődik? Hát már tíz perce fellőtték a viharjelző
piros rakétát!”

A történetek szerint számára kezdetben kicsit furcsa volt a Szentpáléktól jól ismert el-
várásolt figura. Sokat nevetett utólag azon, ahogy egyszer a 17 éves Gyurka gondolataiba
mélyedve megfogta a kezét (ő 9 éves volt), és magával vitte fel a lépcsőn, majd elengedte, és
szórakozottan ment tovább. Mikor pedig 1952-ben megkérte a kezét, komoly aggodalommal
hozzátette, hogy két dolgot be kell valljon előre, és ezt felelősen vegye tekintetbe a válasznál: az
egyik, hogy nem eszik hagymát, a másik, hogy jégeralsót visel télen. Azt is szórakozva mesélte,
hogy apu azt kérte, legyen szíves túlélni őt, mert még egy feleség halálát nem viselné el.⁶ Miért
ne vállalta volna a furcsa ígéretet, ha ez neki nem került semmibe – tette hozzá. (De nem tar-
totta be.) Anyu, a két lábbal a földön járó, derűs ember sok szempontból különbözött a különös
vőlegénytől, és ezt néhányan kívülről is így láthatták. Felidézte például egy kolléganőjét, aki
miután a tanúkkal négyesben, egy lyukasórában megejtették az esküvőt, és ezt a férj „az igaz-
gató elvtárs kéreti a feleségét, Merényi Zsuzsát” üzenettel közhírré tette az Intézetben, döbbe-
netének adott hangot: „hogy voltál képes hozzámenni ahhoz a borzasztó emberhez?” Néhány
dolog azonban közös volt bennük: a Szentpál-iskola szellemi forrásvidéke, a klasszikus balett
bűvköre és az, hogy családjuk egy jelentős részét mindketten elvesztették. Mindazonáltal ké-
sőbb sem szűnt meg csodálkozni és szórakozni „ura” némely szokásán. Derűvel vegyes méltat-
lankodással emlegette például, hogy az utcán menve apu gondolataiba mélyedve motyog, és
közben kézfejjével ütögeti a házfalakat. Ha pedig ismerősökkel találkoznak, legutóbb meghalt
hozzátartozójuk hogyléte felől érdeklődik. Ilyesmi vele soha sem történhetett, bár apunak is
voltak közlekedési történetei órála: ezek szerint sietségében vállával a szembejövőknek ment, és
ezt észre sem vette, sőt méltatlankodott azok méltatlankodásán, ha pedig hazafelé jöve beka-
nyarodtak a Sallaiba, hirtelen rákapcsolt, előresietett, mert elkapta az anyatigrisi aggodalom,
mi lehet otthon a gyerekekkel.

Egyszer Nagymaroson hajnalban egy muflon toppant a verandára. Félélmében felébresz-
tette a faház urát, hogy menekítené meg, hadd mehessen végre vécére. (Elvégre anyu indián nő
volt, nem indián férfi.) Ébredező apám azonnal beleállt a problémába, és kiadta a parancsot:
hozz egy partvist, amivel elzavarom. Ám a partvis abban a verandából nyíló kamrában volt,
aminek az ajtaját a muflon őrizte. Mire az új haditerv összeállt, a muflon önként elvonult.

Mindezek a különbözőségek érdekessé és szórakoztatóvá tették őket egymás számára ebben
a meghitt és összecsiszolódott kapcsolatban, amivel nem állítom, hogy anyunak könnyű dolga
lett volna a „rettenetes” emberrel. Nem volt egyszerű az erős, ellentmondást nehezen viselő
személyiség mellett. Meg kellett tanulnia taktikázni, kompromisszumokat kötni, mint annyi
nőtársának. Mikor egyszer apám hirtelen támadt nevelői hevületből kidobta azokat a játéka-
imat, amiket lusta voltam elrámolni, ő kisettenkedett a kukához, és visszalopta a villamost. (Ő
mesélte, én az egész históriát töröltem a háttértárolóból.) Mikor pedig apu elhatározta, hogy
nyugdíjba vonulva maga fog főzni, és kiveszi részét a háztartásból, anyu hiába tiltakozott kéz-
zel-lábbal, nem volt apelláta. Annyi évtized háztartásvezetés után őszintén felháborította, hogy
férje télen főz lecsót primőr paradicsomból és hogy miért abban a lábosban.

Baráti körük jelentős részben közös volt, de legjobb barátnője, Kubinyi Margit a balett
intézeti történelem-tanárnő és tankönyvszerző csak őhozzá jött, szobájába elvonulva kettesben

⁶ Lőrinc György első felesége, Radó Éva 1944-ben eltűnt, vélhetően deportálták.

évforduló

beszélgettek. A kolléganő az egyik legrégebbre visszavezethető magyar nemesi család sarja volt és hívő katolikus – érdekes párost alkottak a hívő kommunistával.

Élete vége felé sokat kopott derűje, ebbe magas vérnyomása és érszükülete is belejátszott, de nyomasztotta a rendszerváltás is. (Nem nyafognék, de most már késő: utolsó éveiben kíméletlenül és bántóan vitattam világnézetét.) Mindez azonban egy másik írás tárgya lehetne: ez a mostani a védőburokról szól, ami 29 éves koromig óvott.

Valójában ez óv ma is. Ma, amikor már csak néhány évvel vagyok kevesebb, mint amennyi ő volt időszámításunk kezdetén.

Budapest 2020. február

„Az indián” (Szigliget, 1970, fotó: Kárász Judit)

Tóvay Nagy Péter összeállítása

Merényi Zsuzsa műveinek válogatott bibliográfiája

1953

Szárnyaló dallamok. Táncművészet. 1953. 1. sz. 25-28.

Köszöntjük a Magyar-Szovjet Barátság Hónapját. Táncművészet. 1953. 2. sz. 33-34.

Kováts Nóra és Rab István koncertje. Táncművészet. 1953. 3. sz. 90-92.

A Koreai Néphadsereg művészegyüttese Budapesten. Táncművészet. 1953. 8-9. sz. 245-247.

1954

Táncok az Álruhás kisasszony című operettben. Táncművészet. 1954. 2. sz. 59-62.

Az orosz balettiskola. Táncművészet. 1954. 9. sz. 270-276.

1955

A táncfőtanszak és a néptáncpedagógus-képzés. Táncművészet. 1955. 2. sz. 73-76.

A koreográfus művészete. Táncművészet. 1955. 3. sz. 115-116.

Rómeó és Júlia: Szovjet balettfilm. Táncművészet. 1955. 9. sz. 428-431.

1956

Anna Pavlova. Táncművészet. 1956. 1. sz. 19-22.

M. Pliszeckaja és M. Liepa vendégszereplése. Táncművészet. 1956. 4. sz. 176-181.

1961

Kis könyv a táncról. Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1961. [társszerzők: Kaposi Edit, László-Bencsik Sándor]

1963

Balettezni szeretnék. Muzsika, 1963. 10. sz. 44.

1964

Balettscénpad és balettiskola. Tánc tudományi Tanulmányok 1963/1964., 1964. 181-190.

1965

Bukaresti táncművészek. Muzsika, 1965. 3. sz. 22.

1966

Az új Faust-balett. Muzsika, 1966. 7. sz. 13-14.

Tapasztalatok az Állami Balett Intézet felvételi vizsgáin. I. Táncművészeti Értesítő, 1966. 2. sz. 70-75.

Tapasztalatok az Állami Balett Intézet felvételi vizsgáin. II. Táncművészeti Értesítő, 1966. 3. sz. 64–67.

1967

Leningrádi Balett. Muzsika, 1967. 4. sz. 45.

Marius Petipa. Muzsika, 1967. 6. sz. 35.

Mihail Fokin. Muzsika, 1967. 8. sz. 35–36.

1968

A szovjet balettiskola hatása a magyar táncművészképzésre. Muzsika, 1968. 2. sz. 44–45.

1969

A Román Állami Opera és Balett Színház vendégjátéka. Muzsika, 1969. 2. sz. 37–38.

A balettórak zenekíséretéről. Táncművészeti Értesítő, 1969. 3. sz. 78–84.

A szovjet balettpedagógia hatása a magyar táncművészképzésre. In: Dienes Gedeon–Maác László (szerk.): Tánctudományi Tanulmányok 1967–1968. Budapest, Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Tagozata, 1969. 31–33.

1970

Bessmertnova és Fagyecsev Budapesten. Muzsika, 1970. 12. sz. 43.

1971

A táncoktatásról. Muzsika, 1971. 6. sz. 47–48.

1972

Merényi Zsuzsa: Javaslattervezet: főiskolai pedagógus tanszék felállítására az Állami Balett Intézetben. Táncművészeti Értesítő, 1972. 2. sz. 68–73.

1973

Balettiskolák dunajvárosi bemutatkozása. Muzsika, 1973. 8. sz. 45–46.

1976

200 éves a Bolsoj Balett. Muzsika, 1976. 3. sz. 36–37.

Thesmar és Denard. Muzsika, 1976. 4. sz. 47–48.

A két úr szolgálja Debrecenben. Muzsika, 1976. 10. sz. 46–47.

1977

Az improvizáció a táncpedagógiai gyakorlatban. Tánctudományi Tanulmányok 1976/1977., 1977. 119–138.

1978

Két vizsgaelőadás a Szovjetunióban. Táncművészet. 1978. 9. sz. 20.

Földanya gyermekei. Táncművészet. 1978. 12. sz. 20–21.

1979

A klasszikus balett mestere: Marius Petipa: Emlékiratok, koreográfiai tervek, tanulmányok, emlékezések. Budapest, Magyar Táncművészek Szövetsége. 1979. (szerk.: Merényi Zsuzsa)
 Pjotr Guszev: Emlékeim a szovjet balettművészet hőskorából. Táncművészeti dokumentumok, 1979. 3–10. [riporterek: Körtvélyes Géza, Merényi Zsuzsa, Kaán Zsuzsa]
 Szentpál Olga munkássága: halálának 10. évfordulója alkalmából. Tánctudományi Tanulmányok, 1978/1979., 1979. 281–337.
 Nádasi mester kombinációiból. Táncművészeti dokumentumok, 1979. 110–118.

1980

A panaszos balettoktató. Táncművészet. 1980. 4. sz. 29–32.

1981

Bartók és a magyar avantgarde a két háború között. Táncművészet. 1981. 4. sz. 9–11.

1983

Táncpedagógia: balettművész képzés. Kaposi Edit, Pesovár Ernő (szerk.): Magyar táncművészet. Budapest, Corvina, 1983. 143–149.
 Táncpedagógus képzésünk múltja és jelene. A táncpedagógus képzés helyzete az Állami Balettintézetben. Táncművészet, 1983. 8. sz. 25–27.

1984

L. M. Lavrovskij: Dokumentumok, cikkek, emlékezések. Táncművészet. 1984. 8. sz. 29–32.

1985

A klasszikus balett módszertana. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1985.

1986

ITI-konferencia Varsóban. Táncművészet. 1986. 1. sz. 38–39.
 Kiállítás egy táncosnőről. Táncművészet. 1986. 1. sz. 30–31.
 Emléksorok egy emléktáblához. Táncművészet. 1986. 3. sz. 19–21.
 Beszélgetés Mirkovszky Máriával. Táncművészeti dokumentumok, 1986. 98–104.

1987

Poel Karp: A fiatalabb múzsa. Táncművészet. 1987. 4. sz. 26–27.
 Egy kinetográfiai leletről. Tánctudományi Tanulmányok 1986/1987. 1987. 87–97.

1989

Szabadtánc irányzatok. Dienes Gedeon-Fuchs Livia: A színpadi tánc története Magyarországon című kötetben megjelent tanulmánya Budapest, Múzsák, 1989. 219–262.

1991

Gondolatok növendékeink kultúrtörténeti oktatásáról. Tánctudományi Tanulmányok. 1990/1991. 1991. 84–90.

1992

Egy balettpedagógus naplótöredékei. Tánctudományi Tanulmányok (1990/1991), 1992. 65–72.

Film

Emlékek a magyar táncművészet történetéből. I-VI. (Hámos Veronikával, Fuchs Líviával közösen).

Cikkek Merényi Zsuzsáról

gelencsér [Gelencsér Ágnes]: Meghalt Merényi Zsuzsa. Magyar Nemzet, 1990. 08. 22. 196. szám 4.

Hanthy Kinga: Erkölcstelen mesterség. Találkozás egy balettmesterrel. (Merényi Zsuzsa). Magyar Nemzet, 1983. 10. 08. 238. sz. 12.

Kővágó Zsuzsa: Tánc a televízióban. Népszabadság, 1990. 11. 23. 275. sz. 9. [Emlékek a magyar táncművészet történetéből. Tv-sorozat].

Névtelen: Balett vizsga. Képes Újság. 1968. 27. sz. 9.

Gyermeknap az Állami Balett Intézetben: a dolgozók gyermekeit vendégelik meg (1965. vagy 1966. a fotós ismeretlen)

A képen: Lőrinc László, Merényi Zsuzsa és Lőrinc Katalin

Tóvay Nagy Péter

Jubileumra készülve...

Válogatás hét évtized fotóanyagából*

Halmi Sári: Öt éves az Állami Balett Intézet. Színház és mozi.
1954. 42. sz. 24. old

* A közlemény az NKFIH K115676 számú kutatás keretében készült.

éyforuló

K-N., N-N.: Látogatás az Állami Balett Intézetben.
Család és Iskola, 1959. 07. 01.
7. sz. 2. old.

a hét kép- riportja

Vizsgára készülnek...

Az Állami Balett Intézet kilencedik évfolyamának növendékei június 29-én vizsgaelőadón mutatkoznak be. A programon Csajkovszkij, Chopin, Ránki, Cibulka, Debussy, Vivaldi és Mozart művek szerepelnek. A vizsgázó évfolyam vezető balett-mestere L. Merényi Zsuzsa. A műsor betanításában részt vett világhírű vendégpedagógus, Olga Lepesinszkaja. Képeink: az utolsó próbák... Lent: Olga Lepesinszkaja néhány mozdulatot korrigál.

Vizsgára készülnek. Film-Színház-Muzsika, 1964. 26. sz. 2. old.

éyforuló

Vándor Györgyi: Háromezerből harminc. Család és Iskola, 1967. 06. 01. 6. sz. 32-33. old.

Rómeók és Júliák kicsiben

Vékony gyermeknek erősen markolják a rudat. A zongora ritmusára lendülnek a lábak, hajlik a fevek, a csipki, kerekhatások szelődnek, kényeztetik a mozdulatok.

Az Állami Balett Intézet növendékei, kislányok és kisfiúk kényeztetik a zongora és a tánc korszakait.

Mák Magda, az Operaház baletti-csoportjának vezetője és nagy hozzájárulással osztja, kényeztetik a hajlék, forgások kedvelőit szülőföldjén. Vele a zongoránál is az apróságok a lényegesebbek, gyorsabb ütemű, a verítékből, mely a trükkös átváltások már most is éreztetik. Alkotni kell a magját a zongora korszakait, a zongoránál is a kényeztetést, amelyet a zongoránál is éreztetik. A sikeres már úsz-tízéves korban is éreztetik.

Tízéveskor délelőtt az Intézet minden próbaterméből, a sárt apók magán-működés-feladatok szüregnek ki a folyosóra. Folyik a tánc. Befolyással függően a különböző szaktárgyakból. A kislányok a baletti alapmozgásokkal, a történelmi társaságnak, a néptánc lépéseivel kezdik. Megismerkednek a táncok különböző jelzései, alapfogalom zongorán tanulnak, hiszen a zongora a lélek a zongora művészetének. Később már megismerkednek a zongora művészetével, a kifejezési készség és az akrobatika rejtelmeivel.

A tíz-évesesek évek, nagy általános csatlakozást szüregnek ki a folyosóra. Befolyással függően a különböző szaktárgyakból, megfelelő alkattól, improvizáció korszakaitól, a zongora művészetével a zongoránál is éreztetik. A zongora művészetével, a zongoránál is éreztetik. A zongora művészetével, a zongoránál is éreztetik.

Külön juttatás létezik a gondosan szűrt tantervi anyagok mögött. De ha valamilyen évek-működés magán-működés, amelyre állapíthatja meg, hogyan épít fel a mesterek, tanárok segítségével az Állami Balett Intézet növendékeit társasági mozdulat-táncból azt a mozdulatot kényeztetik zongoránál is éreztetik, amelyet baletti korszakait éreztetik.

Már most megismerkednek a táncot.

MÜLLER TIBOR (szöveg)
KOMLÓS TIBOR (kép) riportja

Gyakorlat a korlátnál

Mesélni könnyebb...

Mák Magda, az Operaház szolótáncosnője most tanári munkájában beállít egy kettőt

Variációk egy gyakorlatra

Magas fokozat

BALETT VIZSGA

Az Állami Balettintézet utolsó évfolyamán idén három lány és öt fiú végzett. Nehéz, megerőltető időszak áll a nyolc fiatal mögött: a termi vizsga után következett az érettségi, majd az Operaház színpadán a vizsgaelőadás.

A magyar balett ma már világhíré. Orosz Adél, Kun Zsuzsa, Lakatos Gabi, Réna Viktor, Fülöp Viktor, Sipeky Levente netét külföldön éppúgy ismerik, mint a magyar közönség. Az Operaház balettkarára, vagy a pécsi baletti szívesen látott vendég külföldi színpadokon. E nagy hagyományú és gazdag jelenű művészeti ág kapott utánpótlást a most végzett fiatal művészek személyében.

Mevényi Zsuzsa tándrnóval beszélgetünk a vizsgaelőadás próbájának szünetében.

— Hová kerülnek a most végzett fiatalok?

— A gyerekek maguk mondhatták meg, melyik együttesbe szeretnének kerülni. Így mind-egyikük végző teljesíthetett. Az Opera, a Fővárosi Operettintézet, a Pécsi, a szegedi Nemzeti Színház és a Hódvéd művész-

együttes tagjai közé kerülnek gyerekeink.

— Van-e köztük új Orosz Adél vagy Réna Viktor?

— Ezt ma még nem lehet megjósolni. A balettkola kilenc év alatt és különösen az utolsó esztendőben igen nagy volt a terhelésük: iskolai tanulmányok, érettségi, művészkepző, színpadi gyakorlat. Annnyit mondhatok, hogy megvan a klasszikus iskolájuk és az előadók képességüket kell fejleszteni. Már kiskoruktól részt vettek az Operaház baletti előadásaiban. Természetesen a tánckarban. Az egyéni előadói képzésnek most kell megszerzeni.

— És ha az álmok nem teljesülnek?

— Ezen a pályán erre is fel kell készülni, hiszen mindenkit érhet baleset. A most végzettek közül ötven megszerették a művészkepző diplomát. Egyik táncosunk tökéletes spanyol nyelvtudással rendelkezik, a másik beiratkozott a néprajzi levelező iskolába. Így tehát egyiküket sem érheti kellemetlen meglepetés.

Vivaldó Balló Concertante

(Dolcsai László felvételei)

Szvit Haaszurján Gajane című balettjéből

Moszkowszkij Keringő. Táncolják Pogány Átinka és Oláh Tibor

Névtelen: Balett vizsga. Képes Újság. 1968. 27. szám 9. old.

FILM A BALETT INTÉZETRŐL

Tavaly ünnepelte fennállásának 20. évfordulóját az Állami Balett Intézet, mely – a modern táncpedagógia minden eszközét felhasználva – a magyar balettművészet nagyszerű gárdáját nevelte fel.

A jubileumi eseménysorozatra igen sok neves balettpedagógust hívtak meg külföldről is. Az évfolyamok szakmai bemutatókat tartottak, majd a hazai és külföldi szakemberek közös összejövetelen cserélték ki vé-

leményüket, mondták el észrevételeiket.

A televízió filmet készít az intézet munkájáról. Rendező: Bánki Iván, operatőr: Molnár Miklós. A forgatás a Balett Intézetben és az Állami Operaház színpadán történt. A film záróakkordja a végzős növendékek vizsgakoncertje lesz. Bemutató: előreláthatólag augusztusban.

A képek talán izelítőt adnak egy forgatási napról – az Operaházban.

Kép és szöveg: *Mezey Béla*

Évzáró az Állami Balett Intézetben

Az Állami Balett Intézetből — fennállásának negyedszázada alatt — minifegy kétszáz diplomás táncos került ki a színházokhoz. Legtöbbször az Operaházhoz és a Pécsi Balettstúdióhoz, aztán a Fővárosi Operettstúdióhoz, illetőleg néhányan néptáncosportokhoz.

Az intézetben kilenc éven keresztül tanulnak a növendékek. Reggel nyolc órától egy óráig a gyakorlóteremben folyik az oktatás, délután négy óráig pedig az iskolai tananyaggal foglalkoznak; ugyanis a balettnövendékek az intézet keretében végzik kötelező iskolai tanulmányukat is. (Az

A sok százszor gyakorolt mozdulatok könnyed, szép emeléseké állnak össze a végzők vizsgabemutatóján

(Fotó: Dolezál László)

általános iskola ötödik osztályától az érettségig.) A tantervek ugyanazok, mint bármely más iskolában, csupán a tornaóra hiányzik.

Negyedszázada minden évben, minden évfolyamon ugyanazokat a lépéseket, ugrásokat, forgásokat, emeléseket tanulják. A klasszikus orosz balett oktatásának azt a világhírű módszertanát alkalmazzák ma is, amit az intézet első tanára, egy szovjet balettmester-hívespártól tanultak. Az évfolyamok tananyaga fokozatosan erősödik, bővül, újabb és újabb elemekkel,

mozgáskombinációkkal. Például az emeléseket csak a felsőbb osztályban tanítják.

Az intézet növendékeit reggeltől estig meghatározott munkaprogram szerint diének. Szinte sohasem játszanak, étvendjük szigorú: vigyázni kell a kilókra. A hivatás, melyre készülnek, sok lemondást, áldozatot követel. Fáradtságos és nehéz — de gyönyörű.

Az idén tíz fiatal (hat lány és négy fiú) fejezte be tanulmányait az Állami Balett Intézetben.

Eöry Éva

Eöry Éva: Évzáró az Állami Balett Intézetben. Képes Újság, 1975. 06. 28. 26. sz. 15. old.

szuszonnyoicának szezonját kezdte az 1977–78-as tanévben az Állami Balett Intézet — ifjúsága hamvát őrzi az új meg új növendékek —, de ez alatt a negyedszázad alatt még nem volt állandó székhelyük. Az oktatás jelenleg is három helyen, az Operaházzal szemben levő egykori Upor kávéház helyén, korszerűtlen, majd-hogynem életveszélyes körülmények között folyik, valamint az Operaház „kölcsön” balett termeiben és a

Ágh Tihámér: Az Állami Balett Intézetben. Hajdú-Bihari Napló, 1978. 05. 07. 16. sz. 8. old.

AZ ÉV ELMARADT KÉPRIPORTJA

NEMZETKÖZI TÁNCKURZUS

Az állandó anyagtorlódás okán került hétről hétre az íróasztal egyik oldaláról a másikra Mezey Béla képiportja. Most, az 1989-es utolsó számban mégis, az évre emlékezve, helyt adunk neki: Az idén harmadizben rendeztek nemzetközi tánckurzust az Állami Balett Intézetben. Tizenkét országból több mint száz résztvevő érkezett. Klasszikus balett, jazz és repertoár szerepelt a kurzus programján. Az igen sikeres, jó légkörű órák tanórai hazai és külföldi táncpedagógusok voltak: Richard Gane, az Észak-Karolinai Egyetem táncakultúsnak jazzprofesszora, Vlagyimir Jakovlev Ulmból, Flora Kajdani Novoszibirszkából (ő három éve a Balett Intézet vendégtanáraként tevékenykedik Budapesten), Kun Zsuzsa, Kékesi Mária és Menyhárt Jacqueline.

Mezey Béla: Nemzetközi tánckurzus. Film-Színház-Muzsika, 1989. 12. 30. 52. sz. 28. old.

Megszűnik az Állami Balett Intézet?

Július 1-jétől Magyar Táncművészeti Főiskolának hívják az Állami Balett Intézetet. S soha hazánk legmagasabb szintű táncművészképző intézménye — jogállása szerint — már 1983 óta főiskolának számít, feltételezhetően ez a névváltozás további szerkezeti, szemléleti és gazdasági változások lehetőségét rejti magában. Vajon hogyan élnek majd ezzel a jövőben a szakmai képzés és az oktatás terén? — kérdezem dr. Palovecz János főigazgató-helyettest.

— A névváltoztatás terve már 1983-ban felvetődött — válaszolja —, annak ellenére, hogy az Állami Balett Intézet az elmúlt évtizedek alatt igazán jól bevezetett név lett itthon is, külföldön is. Most tehát nem arról volt szó, hogy vessük el, mert rossz! Egyszerűen elfjött az ideje annak, hogy a már működő főiskolát nevezzük a nevének. Itt ma már nemcsak balett-, sőt néptáncművészeket, de balett-, néptánc- és társastáncpedagógusokat is képeznek. Ugyanakkor az új néven az intézmény még szervezeten belül épülhet bele a hazai művészeti felsőoktatás rendszerébe.

— A képzés jellegéből, s az életkori sajátosságokból adódóan persze mindig is lesznek különbségek. Elég, ha csak a művészeti főiskolának jelentkező törekvésekre, a diákkormányzat felerősítésére utalok...

— Nézze, maga jól tudja, hogy a mi növendékeinknek mennyire más az életformájuk, mint a hozzánk hasonló művészeti főiskolák hallgatóinak. Ide nem érettségi után, felnőttként kerülnek a diákok, hanem iskolás korban vagy gimnazistaként. Az itteni zart élet miatt sem mutatnak oly nagyfokú érdeklődést a politika, s általában társadalmi kérdések iránt, mint másutt. Itt a szakmai képzés alapja — balett-növendék esetében — természetesen a klasszikus balett.

Pillanatkép az idei vizsgakoncertből Kanyó Béla felvétele

nak a tündöklő táncosoknak a sora igazolja, akik az elmúlt negyven év alatt kikerültek az intézmény falai közül.

— Növendékeink nagyon hamar megtanulják, hogy szakmai kérdésekben rábízhatják magukat a mesterekre. Az sem lehet kérdéses, hogy reggelente oda kell-e állni a rúdhoz, vagy sem. Ezt az egész világon így csinálják, sőt, külföldről is egyre többen hozzánk jönnek tanulni.

— Valóban, évek óta működik külföldi osztály: a nyári nemzetközi tanfolyamok pedig negyedik éve rendszeresen vizik az intézet jó hírét Ausztriától Észak-Karoltáig. Az erkölcsi haszon túl származik-e anyagi haszon is ezekből a kurzusokból?

— Természetesen igen. Különben nem is szerveznénk, bár büszkéek vagyunk arra, hogy hungarológiai szempontból is sokat nyújtunk. De

ből teremtsük elő a dollárbevételek egy részét is, hiszen televíziós kiadásaink is megszorodni látszanak. Egyre több növendékünket küldjük nyugati versenyekre. Ilyenkor a főiskola fizeti a nevezési díjat, a napidíjat s az utazási és szállásköltséget is. Ezért azután, ha a növendék történetesen díjat és velevé pénzzutalmat nyer, akkor — az idei tanévtől kezdve — a főiskola ugyanúgy érvényesíti az impresszálist jogot, mintha felnőtt művész lenne.

— És hogyan tervezik az elméleti képzés továbbfejlesztését?

— Semmiképp sem „laboratóriumi” elkülönítéssel a szakmától. A Magyar Táncművészeti Főiskolán értelmiséget képezünk, akire — a televízióban, a rádióban és a sajtóban — esetenként közmvelési szerep is vár; s akinek akkor nem tárcosként, de állampolgárként kell „megjelennie” — hibátlanul!

ÉVFORDULÓ

40 ÉVES A BALETT INTÉZET

Jubileumi vizsgálódásuk műsorfüzete ezzel a Fokin-idézettel indul:

„ha azt akarod, hogy könnyebb és egyszerűbb legyen a sorod – üssz az árral!
De ha többre tartod magad, és SAJÁT utadon SAJÁT céloddhoz akarsz eljutni, ha kész vagy harcra és szenvedésre, ha nem rettent meg a féld özőnlő elemek ösztönös haragja.....
ne várd a jó időt,
ne lesd a jó szelet – bátran evez AZ ÁRRAL SZEMBEN”.

Egy időben balettpatkányok „becéztek” a balerinát. Nekem, ha balett-táncosra gondolok, a hősiesség jut eszembe. E művészet megszállottjai a fölkészülés hosszú évei alatt tudják, hogy gyönyörű pályájuk milyen rövid, s milyen kegyetlen. Hogy nap mint nap hány órán át gyakorolnak a balett-teremben, elképesztő kitartással küzdenek azért, hogy lábuk még egy-két-három centiméterrel magasabbra lendüljön, derekuk hajlékonyabban íveljen – esténként megtörténjen a csoda a színpadon.

Idén négy lány és öt fiú vizsgázott az Állami Balett Intézet IX. évfolyamos növendékeként az Operaház színpadán. Ünnepi volt az alkalom azért is, mert az intézet fennállásának negyvenedik évfordulóját ünnepli. 1983 óta már főiskola-ként működik. Az elmúlt években nemzetközi kapcsolataik rendkívüli mértékben szélesedtek. Jó néhány külföldi növendék tanul itt, s nem ritkák a vendégszereplések sem. A közel négyszáz leendő balettművésszel negyven szaktanár foglalkozik. Az idei végzős évfolyam balettmestere Dózsa Imre volt. Képeink a vizsgálódás pillanatait örökítették meg.

(Jálics)

Fekete-fehér képeinken: Bizet-Balanchine: C-dúr szimfónia (Fotó: - Horvát Éva)

Színes képeinken: Megnyílik az Opera függönye a növendékek előtt (fent) ● Adam-Petipa: Giselle (jobbra) ● Lee-Gurst: Utóhangszerek hat férfira (lent)

Jálics [Jálics Kinga]: 40 éves a Balett Intézet. Film-Színház -Muzsika, 1990. 07. 07. 27. sz. 18-19. old.

ÉVFORDULÓ

Jálics [Jálics Kinga]: 40 éves a Balett Intézet. Film-Színház -Muzsika, 1990. 07. 07. 27. sz. 18-19. old.

BESZÁMOLÓ

az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2019. évi működéséről

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2019. január 1-én 20 *rendes tagból* állt: Andrásfalvy Bertalan DSc, Beke László CSc, Bólya Anna Mária PhD, Bolvári-Takács Gábor PhD, Dóka Krisztina PhD, Felföldi László PhD, Fodorné Molnár Márta PhD, Fügedi János PhD, Kavecsánszki Máté PhD, Kővágó Sarolta CSc, Lőrinc Katalin DLA, Macher Szilárd DLA, Mizerák Katalin PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD, Tóvay Nagy Péter PhD, Varga Sándor PhD, Vitányi Iván DSc

A testület *állandó meghívott tagjai* 2019. január 1-jén: Angelus Iván PhD, Balatoni Katalin, Bernáth László PhD, Detre Katalin, Forgács D. Péter PhD, Gaál Marianna, Gál Eszter, Gelenczey-Mihályt Alirán PhD, Halász Tamás, Hamar Pál DSc, Karácsony Zoltán, Kazinczy Eszter, Kovács Gábor PhD, Kovács Henrik PhD, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter, Macher Szilárd DLA, Major Rita, Mihályi Gábor, Ónodi Béla DLA, Pál-Kovács Dóra, Simon Krisztián PhD, Szakály György, Széll Rita PhD, Székely Anna, Szőnyi Vivien, Szűdy Eszter, Török Jolán, Várzegi Tibor PhD, Vincze Gabriella PhD, Zsámboki Marcell.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2019. március 6. Magyar Táncművészeti Egyetem, Budapest

A Szegedi Kortárs Balett és a Duna Táncműhely táncos és táncdokumentációs tevékenységének bemutatása Budapesten. Juronics Tamás a Szegedi Kortárs Balett művészeti vezetője az együttes műsorainak 1987-től mindenre kiterjedő dokumentációját ismertette: valamennyi előadásuk, az ehhez kapcsolódó szakmai anyagok videofelvételek, újabban digitálisan rögzítve megtalálhatóak az együttes saját archívumában. A társulat történetét néhány éve önálló kötetben feldolgozták, a fotóanyag digitalizálása kizárólag anyagi és humán erőforrás kérdése. Juhász Zsolt, a Duna -Művészegyüttes művészeti vezetője beszámolt az együttes táncos és táncdokumentációs tevékenységéről, amely jelentős, de kutathatóvá tétele még sok munkát igényel.

A munkabizottság a 2018. évi beszámoló benyújtásáról szóló tájékoztatást és a 2019. évi munkatervet elfogadta.

Bolvári-Takács Gábor javaslatára a munkabizottság határozatban kérte fel a Néprajztudományi Bizottságot a Tánc tudományi Munkabizottság egy rendes taggal történő kiegészítésére Hamar Pál egyetemi tanár, az MTA doktora, a Testnevelési Egyetem rektorhelyettese, a tanárképző intézet igazgatója, a Torna, RG, Tánc és Aerobic Tanszék vezetője személyében.

2. ülés: 2019. szeptember 4. Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézete, Hild-villa (1121 Budapest, Budakeszi út 38.)

Dr. habil. Kocsis Miklós igazgató, Sándor Emese szervezési vezető és Dr. Solymosi-Tari Emőke tagozatvezető bemutatták az Intézetben és a Művészetelméleti Tagozatban folyó ill. tervezett

művészetelméleti kutatásokat, ismertették a kutatásszervezés- és finanszírozás módozatait. Ezt követően a résztvevők áttekintették a magyar koreológiai kutatás helyzetét, s eszmecsere folytattak tánc tudományban az ott folyó művészetelméleti kutatások keretében való beágyazhatóságáról és integrálhatóságáról. Tárgyaltak a Munkabizottság és az Intézet jövőbeni együttműködés lehetőségeiről.

3. ülés: 2019. november 16. Magyar Táncművészeti Egyetem Budapest

Az ülés résztvevői áttekintették a 2019. év tervezett és megvalósult eseményeit, megvitatták az összejövetelek további gyakoriságát. Az általános vélemény szerint, az összejövetelek gyakoriságát a felmerülő kérdések és a megoldandó problémák határozzák meg. Így módon lehet évente kevesebb és több ülésünk is, mint eddig.

A 2019. évről átütemezett esemény - a doktoranduszok konferenciája - előkészületeit Németh András ismertette. A konferencia a Magyar Etnokoreológiai Társaság és az ELTE PPK közös szervezésében, a Debreceni és a Szegedi Egyetemek, a Magyar Táncművészeti Egyetem támogatásával 2020 áprilisában valósul meg.

Javaslatok hangzottak el a 2020. évi programokra vonatkozóan; fölmerült egyes korábban meglátogatott intézmények újbóli felkeresése (pl. az Operaház) és a kiadványozás ügye. Bár a Munkabizottságnak jelenleg nincs önálló forrása, de törekszik a tánc tudományban kiadóként is működő intézményekkel való együttműködésre. Emellett célul tűzte ki pályázati lehetőségek keresését és bevonását munkája megkönnyítése érdekében.

A munkabizottság határozatot hozott a Magyar Tánc tudományi Társaság (a korábbi Táncművészek Szövetsége Táncelméleti Tagozata) „fölélesztésére”, ami a 2020. évi munkaterv részét képezi.

Rendezvények:

2019. november 15-16. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia – a Magyar Táncművészeti Egyetemen a TTMB támogatásával és tagjainak részvételével.

Évfordulós megemlékezések:

Maác László (1929) 2019. november 19. Szentes,

Szentes Varga Ferenc (Népművészet táncos mestere 1919) – 2019 dec. Szany,

Kilányi Lajos (1819), Lakatos Sándor (1819), Seregi László (1929), Kricskovic Antal (1929) (Írásbeli megemlékezések táncművészeti folyóiratban)

III. A munkabizottság további tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság több tagja részt vett, illetve előadott más táncszakmai intézmények és szervezetek tudományos konferenciáin és rendezvényein.

2. A munkabizottság 2018. évi beszámolója a Tánc tudományi Közlemények 2019/2. számában jelenik meg. A munkabizottság tevékenységével kapcsolatban, illetve további hírek a Táncművészet folyóirat 2019. évi számaiban jelentek meg

Budapest, 2019. december 31.

*Felföldi László PhD, elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, alelnök
Sándor Ildikó PhD titkár*

A kézirat

A szerkesztőség tánctudományi témájú tanulmányokat fogad el közlésre. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy a kéziratot átdolgozás céljából visszaadja a szerzőnek. A tanulmányok átolvasását a szerkesztőség tagjai végzik, de esetenként külső személyt is felkérhetnek a kézirat formai és tartalmi vizsgálatára.

A korrektúra során használt jelekkel kapcsolatosan a következő leírást tartjuk mérvadónak: Gyurgyák János: Szerzők és szerkesztők kézikönyve. Budapest, Osiris, 2005. 287-299.

A kézirat szövegét elektronikus formában kérjük eljuttatni a szerkesztőséghez a következő címre: ttktnp@gmail.com

Néhány általános megjegyzés a kézírra vonatkozóan:

Hivatkozások

A Tánc tudományi Közlemények hivatkozási rendszerének kiindulópontját a — nemzetközi szabvánnyal egyező — Magyar Szabvány (MSZ ISO 690:1991) képezi. A folyóiratban a Harvard hivatkozási rendszer egyik típusát (Harvard reference format 7) követjük. Mivel a hivatkozási stílust a Zotero programmal állítjuk elő, ezért szerzőinknek nem kell a kéziratban hivatkozási rendszert alkalmazni. A szerkesztőségünknek megküldött szerzői kéziratnak azonban vannak minimális követelményei:

- a szakmunkákra mindig eredeti nyelven hivatkozzanak, ellenkező esetben jelöljék meg a munka fordítóját is.
- a szöveg ne tartalmazzon félkövér, dőlt stb. karaktereket
- minden hivatkozást és megjegyzést lábjegyzetben kérünk feltüntetni.
- tanulmánykötetben vagy folyóiratban megjelent tanulmány / cikk esetén a teljes (től-ig) oldalszámot fel kell tüntetni
- a bibliográfiát célszerű források (azon belül: levéltári források, interjúk, nyomtatott források, elektronikus hivatkozások stb.) és szakirodalom részre osztani.
- a kézirat szövegét elektronikus formában (doc vagy odt kiterjesztésű fájlban) juttassák el a szerkesztőséghez a következő címre: ttktnp@gmail.com.

A levéltári hivatkozások tekintetében az alábbi példák iránymutatók:

A hivatkozásoknál szükséges a fond címét is megadni. Tehát nem elegendő például a jegyzetben a MOL E 142 jelölés használata, hanem fel kell oldani az irat-csoportrövidítését is: Magyar Országos Levéltár E 142 Magyar kincstári levéltárak, Magyar Kamara Archivuma. Acta Publica. Többszöri hivatkozásnál az első előfordulás alkalmával zárójelben = jellel megadott rövidítést alkalmazzuk. Például: Magyar Országos Levéltár (= MOL) Magyar kincstári levéltárak, Magyar Kamara Archivuma. E 142 Acta Publica (= E 142 Acta Publica.), tehát MOL E 142 Acta Publica.

A levéltár nevének rövidítése, a szekció betűje és a fond száma után nem teszünk sem vesszőt, sem pontot. A levéltári jelölésekkel kapcsolatosan általánosan a következő kiadványt ajánljuk: Kosáry Domokos: Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába. Általános rész I. 2. Budapest, Osiris, 2003.

A bibliográfiában a levéltári források a következő módon kerüljenek feltüntetésre:

A forrás címe, [levél esetén: X levele Y-nak (keltezés helye, időpontja.)] Levéltári jelzet.

A Tánc tudományi Közlemények szerkesztősége a fentebb közölt jegyzetelési szabályok betartását kéri a szerzőktől. Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Szerzőink:

Fuchs Livia

címzetes egyetemi docens, Magyar Táncművészeti Egyetem

Kővágó Zsuzsa

címzetes egyetemi docens, Magyar Táncművészeti Egyetem

Lőrinc Katalin, DLA

egyetemi tanár, tanszékvezető, Magyar Táncművészeti Egyetem

Lőrinc László

történelemtanár, Alternatív Közgazdasági Gimnázium,
tenyleg.com szerkesztője

Tóvay Nagy Péter, PhD

egyetemi docens, Magyar Táncművészeti Egyetem

TÁNC TUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK
